

Od tod bo odsevalo bratstvo in enotnost

Odbor za zgraditev spominskega doma borcev NOV in mladine Jugoslavije v Kumrovcu je izdal ličen prospekt, ki je pred kratkim izšel tudi v slovenščini. V njem je opisan Kumrovec z okolico ter njenimi zgodovinskimi znamenitostmi in naravnimi lepotami, ki so dostojen okvir bodočega spominskega doma. Bralec prospekta se lahko na njegovih 16 straneh vsestransko seznani s pomenom akcije za zgraditev tega objekta, ki naj bi postal nekakšno simbolično središče vseh narodov in narodnosti Jugoslavije, simbolično srce njihove usodne povezanosti in bratstva.

Na prvi strani prospekta beremo Titove besede ob polaganju temeljnega kamna za dom: »Od tod, iz tega spominskega doma, bosta odsevala bratstvo in enotnost, ker bodo ssem prihajali borci in mladina iz vseh krajev. Želim, da bi bilo to v korist temu kraju in vsej naši domovini.« Na drugem mestu beremo, da bo »v spominskem domu generacija pogumnih ljudi — borcev narodnoosvobodilne vojne — na srečanjih z mladino prenašala nanjo svojo življenjsko resnico. V domu bo vladal duh tovariša Tita, duh bratstva in enotnosti kot stalno prisotno izročilo ljudstva, izročilo, ki se je uresničilo v naši družbi«.

Spominski dom naj bi bil »revolucija, ki se preliva v življenje«.

SPOMINSKI DOM — OBVEZNOST VSEH NARODOV IN NARODNOSTI JUGOSLAVIJE!

TV 15

Glasilo Zveze združenj borcev NOV
in Zveze rezervnih vojaških starešin
Slovenije

Glavni in odgovorni urednik: France Šušteršič

LETO XL — št. 7

15. II. 1973

Lep seštevek razvijanja revolucionarnih tradicij

PRED SKUPŠČINO ZZB NOV SLOVENIJE

Negovanje revolucionarnih tradicij ne pomeni samo obujanje spominov na NOB in revolucijo, marveč tudi in predvsem čuvanje tistih temeljev, na katerih gradimo našo današnjo samoupravno socialistično družbo.

Če s tega stališča ocenjujemo delo komisije za razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij in v tej zvezi poročilo republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, ki je pripravljeno za prihodnjo skupščino, lahko zapišemo, da je v minuli mandatni dobi republiški odbor ZZB NOV Slovenije to delo opravil vsestransko uspešno. Stališča in sklepe 6. kongresa je oblikoval v tezah o negovanju in razvijanju revolucionarnih tradicij. Te teze so postale skupni akcijski program Zveze mladine in ZZB NOV Slovenije ki je bil sprejet na skupni seji.

Izredno dinamična aktivnost Zveze mladine Slovenije in drugih izvenšolskih organizacij, nekatere pozitivne spremembe pri poučevanju zgodovine NOB v šolah, množično vključevanje

mladih ljudi v prirejene manifestacije — vse to nam potrjuje da je bila začrtana pravilna pot.

Neposredno povezovanje z enotami teritorialne obrambe, poimenovanja teh enot po enotah NOV in POS ter vključevanje članov naše organizacije v njihovo delo, organiziranje skupnih akcij, pohodov itd. je samo eden od elementov prenašanja revolucionarnih tradicij v sistem vsesplošnega ljudskega odpora.

V občinah se je to odvijalo prek občinskih odborov in komisij za razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij. Sodelovali so na vseh manifestacijah, pri pripravljanju proslav in tudi pri stikih s šolami.

V okviru sveta za razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij pri republiškem odboru ZZB NOV namreč deluje kar sedem komisij in koordinacijski odbor. Vanje je vključenih 98 članov, med njimi pa je več strokovnjakov, pisateljev, likovnih in glasbenih umetnikov, ki kvalificirano vrednotijo in s svojim ustvarjalnim delom bogatijo kulturno dediščino našega revolucionarnega boja.

Prvo poglavje v poročilu nosi naslov **Vloga mladih v razvijanju in negovanju revolucionarnih tradicij** — politične manifestacije in proslave ene od osnovnih oblik prizadevanja mladih. Največja taka manifestacija je prav gotovo bila 30. obletnica slovenske partizanske vojske v Zadobrovi. Pomembna vloga skupnim naporom naše organizacije in Zveze mladine Slovenije pri razvijanju vrednot naše revolucije pa je pripadla tudi področnim posvetovanjem za proslavo v Zadobrovi, Ljubljani, Slovenski Bistrici, Sevnici, Škofji Loki, Postojni, Celju, Idriji in Trebnjem.

Pomembne proslave v minulem mandatnem obdobju so bile 30-letnica vstaje, 30-letnica OF, 25-letnica osvoboditve, 25-letnica priključitve Slovenskega Primorja in 30-letnica pionirske organizacije. Pomembne so bile tudi športne in druge manifestacije: »Po poteh Jelovice«, »Smuk XIV. divizije«, »Ob žici okupirane Ljubljane« in druge.

Nadalje je v poročilu opisano delo domičinskih enot, služb in aktivistov NOV in POS. Takih odborov je 70, v njih pa deluje nad 1500 borcev. Ena od

glavnih nalog vsakega domičinskega odbora je, da pripravi skupaj z avtorjem monografijo enote.

Tudi povezanost enot NOV in POS z enotami JLA, ki sedaj nosijo ime partizanske enote in s tem prevzemajo nase odgovornost prenašanja revolucionarnih tradicij, je postala že stalna praksa. Srečanja in povezovanje borcev različnih enot mnogo prispevajo k razvijanju in negovanju revolucionarnih tradicij.

Dalje govori poročilo o razvijanju tradicij med šolsko mladino, kar je urejala komisija za šolstvo z neposrednimi pogovori s pristojnimi organi. V tej zvezi je na pobudo komisije Zavod za šolstvo SRS sklical posvet o oblikovanju in metodah poučevanja zgodovine NOB v osnovnih in srednjih šolah ter o vlogi muzejev pri tem pouku.

ZZB NOV je neposredno sodelovala tudi pri oblikovanju novega učnega načrta za osnovne šole. Podjetje Sava film je na priporočilo komisije sprejelo dolgoročen program izdelovanja projekcijskih pripomočkov za zgodovino NOB.

Po opisu sodelovanja pri gradnji šole — spomenika NOB v Cerknem, prehaja poročilo na zgodovinsko dejavnost. V tem poglavju navaja knjižico NOV in POS, ki je od predvidenih 70 do 80 izvirnih del doslej izdala že 27. V dogovoru z zgodovinsko komisijo pri CK ZKJ in ob sodelovanju z Institutom za zgodovino delavskega gibanja je komisija pripravila »Pregledne orise narodnoosvobodilnega boja na območju Slovenije«.

Zelo bogato je opisana tudi spomeniška dejavnost — od skrbi za že obstoječe spomenike in spominska obeležja do postavljanja novih spomenikov. Posebno pozornost je republiški odbor posvetil tudi spomenikom NOB v zamejstvu. Monumentalna spomenika sta bila postavljena v Nabrežini in Proseku na Tržaškem. Obnovljenih je bilo 40 partizanskih grobišč na slovenskem Koroškem v Avstriji, in to po prizadevanju odbora koroških partizanov, republiškega odbora ZZB NOV Slovenije in predvsem Zveze koroških partizanov v Celovcu.

V poglavju Upodabljaljoča umetnost omenja poročilo zbirko »Umetnost in revolucija«, v končni obdelavi pa sta zbirki »Gruda« in »Spomeniki NOB«, ki bosta izšli v letu 1973. Nadalje so nave-

»VEM, DA JE TREBA POMAGATI«

Te dni je uprava »TV 15« prejela tole pismo:

»Danes sem Vam po položnici poslal celotno naročnino za »TV 15« v znesku 42 din. Obenem Vam pošiljam za dom v Kumrovcu 30 din in za Vietnam 30 din. Dasiravno kot starostni upokojenec nimam velike pokojnine, se zavedam, da je treba pomagati.

Vas tovariško pozdravljam

Viktor Vovk,

Litija

Graška dobrava 2

Pismo tovariša Vovka ne potrebuje komentarja. Želimo, da bi se nad njim zamislili tudi tisti ljudje, ki imajo boljše gnotne možnosti in ki za take plemenite cilje lažje kaj žrtvujejo kot on.

Naša stvarnost potrebuje veliko Viktorjev Vovkov!

dene izdaje pomembnih del partizanske glasbene umetnosti. Izšla je tudi plošča s komornimi deli partizanskih umetnikov glasbenikov.

Zelo obširno je opisano delo Partizanskega invalidskega pevskega zbora, ki je imel v preteklem obdobju 93 samostojnih koncertov. Opisano je tudi delo zbora Srečka Kosovela iz Ajdovščine in Partizanskega zbora iz Maribora.

Med sredstvi obveščanja navaja poročilo, da se v posameznih časopisnih redakcijah ter v redakcijah RTV pojavljajo nekateri mladi novinarji, od katerih lahko pričakujemo, da bodo borčevska vprašanja obravnavali z velikim posluhom ter z moralno in politično odgovornostjo. Navaja tudi posamezne oddaje, posvečene tej tematiki.

Sledi poglavje TV 15 — povezovalce in mobilizator našega članstva, v katerem je obširno opisana vsa dejavnost našega glasila.

V poglavju »Založništva« opisuje uspehe Zavoda Borec in Partizanske knjige v letih 1969—1972.

Vsemu temu sledijo še opisi Kurirčkovega festivala, Kurirčkova pošta, navedena pa je tudi Nagrada vstaje in družbena pomoč publikacijam republiškega odbora ZZB NOV Slovenije in specializiranim založbam. Poročilo se končuje z opisom nadaljnjih nalog pri razvijanju in negovanju revolucionarnih tradicij.

V. M.

besede in dejanja

ODRAZ PRETIRANIH INVESTICIJ

Med značilnimi pojavi, ki nastajajo v visoki inflaciji, je naraščanje cen gradbenega materiala oziroma pomanjkanje le-tega, če se cene pod kontrolo. Povečana poraba gradbenega materiala je odraz pretirane investicijske dejavnosti. Zato mora država prav kmalu sprejeti ukrepe za zmanjševanje le-te.

Komunist — 9. II. 1973

STROKOVNJAKI NE ODHAJAJO VEČ

Analiza fluktuacije kadrov v lanskem letu je v rudarsko-metalurškem kombi-

natu Zenica pokazala, da strokovnjaki ne zapuščajo več kombinata tako zelo kot prejšnja leta. Delavci se namreč počutijo bolj varne in imajo zagotovljene bistvene pogoje za svoj obstoj in obstoj svoje družine. Prav tako je boljše urejeno stanovanjsko vprašanje.

Prejšnja leta je na primer kombinat zapuščalo več inženirjev, kot jih je prihajalo, letos pa je prav obratno.

Dnevnik — 7. II. 1973

REKORD V RIBOLOVU

Lani so naši ribiči ujeli 30.950 ton rib, kar je za sto ton več kot v rekordnem letu 1971. V primerjavi lanskim uspehom ribolova po republikah znaša delež Hrvatske 84 odstotka, Slovenije 14,4 in Črne gore 1,6 odstotka. Zahvala gre zelo

uspešnemu lovu slovenskih ribičev (4460 ton), da je bil dosežen rekorden ulov za vso Jugoslavijo.

Vjesnik — 7. II. 1973

POSEBEN PROBLEM

»Po podatkih iz časopisa Tehnika ima Anglija na 10.000 prebivalcev 69 študentov, Nemčija 49, a mi 105. Hkrati imamo pri nas 27 odstotkov nepismenih prebivalcev. Poseben problem je usposabljanje kadrov za delo po končanem šolanju. O tem je pred tremi meseci govoril tudi tovariš Bakarić. Dejal je, da se ljudje po končanem šolanju začnejo učiti šole, ko se zaposlijo. Mi v gospodarstvu najbolj vemo, da je to res. Problem je sistem šolstva tudi kot vir socialnih razlik.« (Ivica Simunović)

Borba — 8. II. 1973

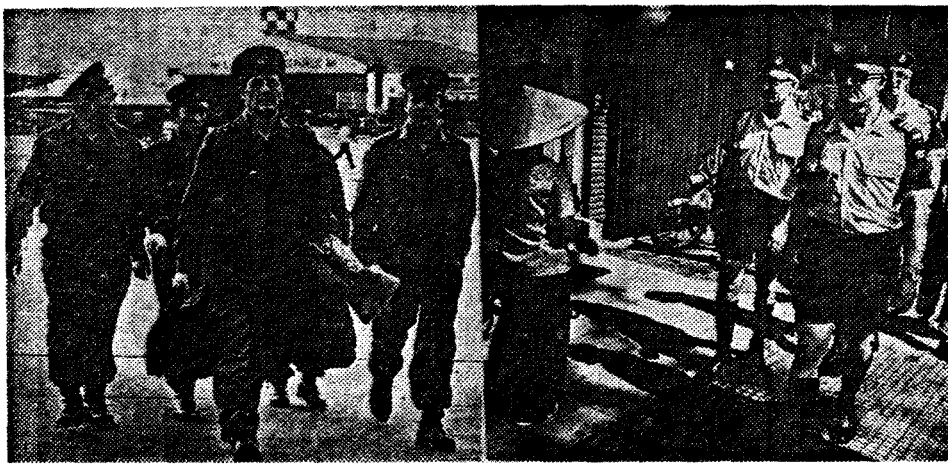
SODNIKOV JE PREMALO

Te dni sme lahko brati v časnikih: Na koprskem okrožnem sodišču se sedem mesecev v zaostanku pri reševanju zadev. Na občinskih sodiščih v Koprju in Piranu prav tako ne zmoreje dela, zato zamujajo za šest mesecev. Zakaj? Sodnikov je premalo!

Občinsko sodišče v Slovenski Bistrici bode kmalu zapustili trije sodniki, njihovo delo pa bo nadaljeval predsednik sodišča, ki je ostal sam.

Na občinskem sodišču v Kočevju imajo pet sistematiziranih sodniških delovnih mest, s novim letom pa je predsednik sodišča ostal sam. Pravniki odhajajo v gospodarske organizacije, kjer so boljše plačani.

TT — 7. II. 1973

Pred kratkim so prispeli v Saigon člani delegacij OZN. Na levi vidimo člane madžarske, na desni pa člane kanadske delegacije

dogodki tedna

● Na Brionih je bila razširjena seja izvršnega biroja predsedstva ZKJ, ki so se je razen predsednika ZKJ Josipa Broza Tita udeležili tudi predsednik CK ZK Makedonije Angel Čemerski, predsednik CK ZK Srbije Tihomir Vlaškalić, člana predsedstva ZKJ Veljko Vlahović in Boško Siljegović, podpredsednik predsedstva SFRJ Rato Dugonjić, predsednik sveta za zunanjepolitična vprašanja SFRJ Lazar Koliševski, predsednik ZIS Džemal Bijedić, podpredsednik ZIS in zvezni sekretar za zunanje zadeve Miloš Minić in drugi. Na seji so razpravljali o nekaterih vprašanjih zunanje politike s posebnim poudarkom na odnosih z nekaterimi sosednjimi državami. Prav tako so obravnavali tudi tekoča vprašanja iz dela predsedstva ZKJ in izvršnega biroja.

● Iz Egipta se je vrnila vladna delegacija, ki jo je vodil podpredsednik zveznega izvršnega sveta dr. Anton Vratuša. Med obiskom je s predstavnikom egiptovske vlade izmenjal misli o aktualnih mednarodnih in gospodarskih vprašanjih in posebno o sodelovanju obeh držav za uresničenje sklepov tretjega zasedanja UNCTAD in ministrske konference neuvrščenih v Georgetownu, o dejavnosti skupine 70 držav v razvoju in o napredku gospodarskega sodelovanja med neuvrščenimi državami.

● V Beogradu se je končalo dnevno posvetovanje o izvajanju ustavnih sprememb 21., 22. in 23. to je tako imenovanih delavskih amandmajev, katerega se je udeležilo okrog 430 delovnih organizacij, družbenopolitičnih in družbenih organizacij in strokovnjakov iz vse države. Razprave se je udeležilo 63 zastopnikov oz. delegatov. Smoter omejenih ustavnih sprememb je, da se delavskemu razredu zagotovi vodilna vloga v družbi in njegovi reprodukciji. Poglavne dileme v praksi so, kako v posameznih podjetjih organizirati temeljne organizacije združenega dela, ki naj zagotove članom teh organizacij, da samostojno razpolagajo z dohodkom, ki ga ustvarjajo, in vprašanje, kako uskladiti interese posameznih organizacij združenega dela z interesi podjetja kot celote.

● Predstavniki držav NATO in Varšavskega sporazuma, udeleženci pogovorov o zmanjšanju števila vojaških sil v osrednji Evropi, nadaljujejo posvetovanja, da bi našli izhod iz slepe ulice, da bi se sporazumeli o tem, katere države naj bi dobile status za enakopravno sodelovanje, ter o drugih proceduralnih vprašanjih.

● V Stubičkih Toplicah je bil simpozij, posvečen 400-letnici hrvatskoslovenskega kmečkega upora. Med drugimi je govoril tudi predsednik sabora SR Hrvatske Jakov Blažević, ki je poudaril, da ta znanstveni seminar ob jubileju izredno pomembnega dogodka v zgodovini vseh naših narodov in narodnosti ni in ne more biti komemoracija — kot nekateri pravijo — tragičnega dogodka v hrvaški zgodovini, temveč trajno in temeljito znanstveno delo. Izrazil je prepričanje, da bodo tokrat odpravili in odkrili zgodovinske falsifikate, ki so skrivali vsebino in razredno snov revolucije proti razredno-reakcionarnim oblastnikom.

● Uradni jugoslovanski krogi pripisujejo obisku podpredsednika ZIS Jakova Sirotkovića v ZDA velik pomen. Predvsem opozarjajo, da bo to po obisku predsednika Tita v Washingtonu prvi obisk na najvišji ravni in da bo izredno pomemben. Po vrsti srečanj in pogovorov med visokimi ameriškimi in jugoslovanskimi predstavniki, kar je bilo predvideno v skupni izjavi predsednika Tita in Nixona, objavljeni oktobra 1971, so se naši stiki z ZDA izboljšali in se

zlasti na gospodarskem področju razvijajo veliko hitreje ter bolj organizirano in vsestransko. Namen Sirotkovićevega obiska je, da bi v medsebojnih stikih dosegli še več ter poiskali nove možnosti za tesnejše sodelovanje.

● Zaradi čedalje večjega nasilja v Ulstru, je protestantski združenji lojalistični svet oklical enodnevno protestno stavko, ki je popolnoma omrtvičila življenje v tej nemirni pokrajini. Najhuje je bil prizadet Belfast, kjer je bila zaprta večina uradov, trgovin in tovarn. V vsej pokrajini tudi ni bilo pouka, ker so starši zadržali otroke doma. Vprašanje je, kako bo v Severni Irski sploh prišlo do zaželenega miru.

● Ameriški predsednik Nixon je zahteval od kongresa, da nemudoma odobri 3.259 milijarde dolarjev pomoči tujini. Rekel je, da je ta pomoč izredno pomembna pri nadaljnjih ameriških prizadevanjih za utrjevanje trajnega miru na svetu.

● Šest bivših oficirjev nacistične varnostne službe je bilo obsojenih na zaporne kazni od 2 let in pol do 15 let. Sodisce v Frankfurtu je ugotovilo, da so krivi smrti 30.000 žensk, otrok in starcev židovskega rodu. Vsi obsojenci so bili šefi odredov, ki jim je Heinrich Himmler ukazal uničiti kakih 10 ghetov na območju Minska v Sovjetski zvezi. Najstarejši obtoženec Adolf Petsch, ki je zdaj star 68 let, je priznal, da je samo on z brzostrelko ubil več kot 12.000 ljudi. Petscha so obsodili na 15 let ječe.

● Pietro Nenni, eden od voditeljev italijanske socialistične stranke, je prejel pismo, v katerem mu grozijo s smrtjo. Pismo so podpisali italijanski mafijski šefi, ki so jo priložili, pa so vtisnili besedo duce, naziv bivšega fašističnega voditelja Mussolinija. Italijanski neofašisti so v zadnjem času izvedli več napadov na sedeže italijanskih naprednih strank.

● Nadškof Makarios je dobil že tretji petletni predsedniški mandat. Tokrat so ga mu zaupali kar brez volitev, ker ni bilo na kandidatni listi nobenega drugega kandidata. Šestdesetletnega Makariosa so ponovno slovesno ustoličili za predsednika republike.

● Hongkonški observatorij je sporočil, da je kitajsko pokrajino Sečuan prizadel močan potres. Po ocenah tega observatorija je imel potres moč 8,2 stopnje po Richtarjevi lestvici. Pokrajina Sečuan leži v osrednji Kitajski in meji na Tibet.

● Pobuda CK ZK Slovenije, ki je pozval vse nosilce družbenih funkcij, se zlasti komuniste funkcionarje, naj dajo komisijam za ugotavljanje porenja premoženja podatke o svojem premoženju, je dobila izjemno hitro in sistemsko osnovo z novelo republiškega zakona o davkih občanov. Tako bodo vodilni funkcionarji dali zgled in izpolnili izjavo o svojem premoženju, o vsem, kar so si v zadnjih desetih letih pridobili, kupili, sezidali — in tudi o tistem delu premoženja, ki so ga medtem prodali, podarili ali kako drugače odtujili. Namen te akcije je odvrti sumničnja od tistih, ki so si premoženje pridobili z delom, pa tudi odkriti tiste, ki so prišli pri nabiranju premoženja navzkriž z zakonom določijo, da morajo posamezni občani dati komisiji osnovne podatke o svojem premoženju, občine pa se bodo do konca tega meseca dogovorile, kateri krog nosilcev družbenih funkcij bodo zajeli najprej. Izpolnili bodo posebne formularje, tako imenovana obvestila o premoženjskem stanju, ki jih pripravljajo sekretariat za finance. Ko jih bo komisija pregledala, bodo obrazce deponirali v občinski skupščini, v nejasnih primerih pa zahtevali dopolnilne podatke ali sprožili postopek za dokazovanje izvora premoženja. ZK pa bo analizirala tudi pojave, kjer zakonitost ni kršena, a gre pri njih za določene deformacije z moralnopolitičnega vidika.

politični razgledi

Daljnovzhodne poti...

Komaj se je z Daljnega vzhoda vrnil domov ameriški podpredsednik Spiro Agnew, že se je na novo daljnovzhodno pot podal posebni svetovalec ameriškega predsednika dr. Kissinger. Poti enega in drugega so se v svojih namelih križale: Agnew, znani »trdi mož« ameriškega režima, je odšel na Daljni vzhod predvsem pomirjati ameriške zaveznike, ki so se po sklenitvi vietnamskega miru zbal, da bodo zdaj prepuščeni sami sebi, medtem ko je namen zdajšnje Kissingerjeve poti predvsem srečanje z drugo oziroma nasprotno stranjo, s katero naj bi se dogovoril o novih odnosih, ki jih zdaj omogoča vietnamska pomiritev. Lahko bi rekli, da je bil obisk Agnewa v Saigonu, Bangkoku, Rangunu in drugod predvsem vojaške narave: ameriškim varovancem v tem delu Azije je zagotovil, da vojaška pomoč ZDA ne bo prenehala oziroma da Američani svoje strateške navzočnosti na tem področju ne nameravajo opustiti. Kissingerjev obisk pa je bolj politične narave: iz pisane podobe različnih političnih interesov, ki se prepletajo na Daljnem vzhodu, skuša potegniti za Ameriko kar največ koristi, tako da bi bila tudi v prihodnjem obdobju njena politična navzočnost na tem področju kar največja in najučinkovitejša.

Dr. Kissinger je najprej za 24 ur obiskal Bangkok, kjer je razglasil, da bo v sosednjem Laosu in Kambodži kmalu konec sovražnosti, nato se je v Laosu sestal s premierom Suvano Fumo, od koder se je napotil v Hanoi, glavno mesto DR Vietnam: o tem svojem obisku je izjavil, da se bo z njim začelo novo obdobje v odnosih med DRV in ZDA, pomagal pa da bo tudi utreti pot do miru za vse indokitaške narode.

ODBORI ORGANIZACIJ BORCEV IN REZ. VOJAŠKIH STAREŠIN!

Ne pozabite, da je v vaših združenjih še mnogo članov, ki niso naročeni na naše organizacijsko glasilo »TV 15«. Posredujte, da se nanj naročijo čimprej, saj bo to v korist ne samo njim, marveč tudi organizaciji.

... in bližnjevzhodne poti

Ve bolj očitno postaja, da so na vročem Bližnjem vzhodu komaj čakali, da se konča krvava vietnamska drama, tako da bi lahko opozorili svet na lastne nerešene težave. Državniki s tega področja so nemudoma zavihali rokave in zdaj smo lahko pričali živahnemu bližnjem vzhodnemu diplomatskemu delovanju: v prestolnice sprtih strani prihajajo in odhajajo številni državniki, pa tudi sami domačini se podajajo na nove in nove poti, s katerimi bi radi zase pridobili naklonjenost sveta in pripomogli, da se pet in pol leta dolga kriza naposled le premakne z mrtve točke.

Omenimo naj samo najpomembnejše politične dogodke zadnjega časa na tem področju. Jordanski kralj Husein se je potem, ko se je njegova država deloma znova pobotala z drugimi Arabci (po krvavem obračunu s palestinskimi komandosi so Jordanijo iz arabskega sveta izključili in šele na nedavnem sestanku arabskega obrambnega sveta v Kairu je prišlo do ponovne pomiritve), podal v ZDA, kjer se je v pogovorih z Nixonom in Rogersom zavzemal za mirno ureditev bližnjevzhodnega spora. Egiptovski zunanji minister Zajaf je obiskal etiopsko glavno mesto Adis Abebo, kjer so mu afriške države na zasedanju organizacije afriške enotnosti izrazile vso podporo v sporu z Izraelom. V Kairo pa je najprej prispel brazilski zunanji minister Barbosa, ki je Sadatove želje po miru prenesel nato v Tel Aviv. Za njim je prišel italijanski zunanji minister Medici, ki je Sadatu obljubil, da se bo za egiptovske zahteve zavzel v Zahodni Evropi. Nato je Egipt

Nato je 10. februarja kot prvi ameriški državnik izstopil na hanojskem letališču, še vsem razritem od bomb, ki so jih zadnje dni minulega leta sesula na severnovietnamsko glavno mesto ameriška letala, s čimer je Nixon hotel spraviti neupogljivega nasprotnika na kolena. Po razgovorih s severnovietnamskim voditeljem se bo Kissinger od 13. do 15. februarja mudil v Hongkongu, nato pa bo do 19. februarja na Kitajskem: tja bo prišel točno leto dni za ameriškim predsednikom Nixonom, kar so mnogi tedaj označevali za zgodovinski obisk, v tem smislu namreč, da se je z njim začelo novo obdobje v odnosih med velikimi silami v Aziji.

Največji pomen tega obiska je bil seveda v tem, da so Američani naposled priznali novo azijsko stvarnost, ki je že zdavnaj prerasla tisto tradicionalno črno-belo podobo iz preteklosti, po kateri je bil »svobodni svet« (svet, krojen po ameriškem kopitu) sooden s »komunističnim svetom« (s SZ in Kitajsko). Japonska se je razvila v gospodarsko velisilo, Kitajska se je trdno postavila na lastne noge in Sovjetska zveza ni več suvereno obvladovala vsega daljnovezhodnega prostora. Treba je bilo torej zgraditi novo podobo tega dela sveta in dr. Kissinger je pri tem največ prispeval: Kitajska bi se zaradi svojih sporov s SZ lahko izkazala za pripravnega ameriškega partnerja v Aziji, je razmišljal Kissinger, in japonska gospodarska moč naj bi ji pri tem čim bolj pomagala: če bi v to igro lahko potegnili še DR Vietnam, ki ima v Indokini neizpodbiten ugled in je znal ohranjati samostojnost tako v odnosu do SZ kot do Kitajske, potem bi Američani lahko računali še na več koristi.

Igra je potemtakem enostavna: Kissinger odhaja na Daljni vzhod, da bi iz obstoječih nasprotij iztržil za ZDA čim več političnih koristi ter tako podaljšal ameriško navzočnost tudi v prihodnje. Vprašanje pa je seveda, če Azija doslej še ni pobrala dovolj bridkih izkušenj iz dosedanje ameriške navzočnosti. Po tolikšnem opustošenju in toliko milijonih mrtvih — najprej na Koreji, nato pa v Vietnamu — bi se Američani naposled lahko nečesa naučili: da se je Azija naveličala biti prizorišče iger velikih sil in da bi se končno rada nemoteno posvetila svojemu razvoju. Ali bo Kissinger med to svojo potjo pripravljen prisluhniti tudi tej zahtevi?

Ta čas tudi Izraelci niso mirovali. Predsednika vlade Golda Meir je najprej obiskala Pariz, nato Rim in Vatikan ter se v švicarskem mestu Ženevi sestala s predsednikom Slonokoščene obale Houphouët-Boignyjem, ki naj bi Izraelu pomagal okrepiti pozicije v Afriki. S podobnimi nameni odhaja na afriško turnejo tudi zunanji minister Aba Eban, medtem ko bo Golda Meir odšla marca v ZDA, da bi si izprosila še več ameriške podpore za izraelske načrte.

Po vseh teh potovanjih, srečanjih in razgovorih, tako pravijo, se zdaj obeta nova pobuda za rešitev bližnjevzhodne krize. Omenjajo več možnosti: pogovore o začasnem oziroma delni rešitvi (odprtje prekopa), ožvitev Jarringovega poslanstva v okviru OZN (Ismail se je v Moskvi sestal z Jarringom), sklicanje mednarodne konference o Bližnjem vzhodu (podobne, kot jo sklicujejo o Vietnamu) ipd. Nove vojne skorajda ne omenjajo več: morda je bil vietnamski primer dovolj zgovoren, da s pomočjo sile ni moč rešiti ničesar in da je s pogajanjem, pa naj bodo še tako dolga in mučna, vendarle na koncu moč doseči časten in za vse sprejemljiv mir.

KOMENTATOR

»TV 15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Zavod Borec, Ljubljana, Beethovnova 10, kot glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije — Tisk in kličje CGP »Delo« Ljubljana, Titova 35 — Letna naročnina 42 dinarjev, za inozemstvo 70 dinarjev — Posamezne številke v kolportazi 1 dinar — Naročnino pošiljajte na naslov: Uprava »TV 15« Ljubljana, Beethovnova 10, poštni predal 598/XI, 61001 Ljubljana, ali na tekoči račun 50100-678-45195 pri SDK Ljubljana — Telefonske številke: glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopise pošiljajte na naslov: Uredništvo »TV 15«, Beethovnova 10, 61001 Ljubljana, poštni predal 598 — Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Odlično sodelovanje z mladino

Z REDNE SKUPŠČINE ZZB NOV OBČINE BREŽICE

Na redni skupščini Zveze združenj borcev NOV Brežice se je v soboto zbralo 36 delegatov od 39 izvoljenih. Zastopali so 12 združenj s skupno 1033 člani. Skupščini so prisostvovali tudi predstavniki sosednjih občin Krškega in Sevnice, predstavnik hrvaških borcev iz Samobora, sekretar ZZB NOV Slovenije Franc Vrhovšek, predstavnik garnizona JLA in predstavniki družbenopolitičnih organizacij iz Brežice.

V uvodnem poročilu — podal ga je dosedanji predsednik Milan Šepetavc — je bila prikazana zelo obsežna in temeljita dejavnost borcev v brežiški občini, ki je bila v preteklem letu kronana tudi z nekaterimi vidnimi uspehi. Med te spada na prvo mesto odkritje spomenika v spomin na kmečke upore, pregnanstvo in narodnoosvobodilni boj, ki ga je izdelal akademski kipar Stojan Batič in ki je bil postavljen z lastnimi sredstvi. Z razmeroma skromnim denarjem je bilo zgrajenih 29 stanovanj za borce, 43 pa je bilo popravljenih. Odlični uspehi pa

so bili doseženi v sodelovanju z garnizonom JLA pri pripravah na splošni ljudski odpor in v sodelovanju z mladino, ki je zares zgledno.

Gmočne razmere kmetov-borcev pred 9. septembrom 1943 so se izboljšale, čeprav dosedanja merila niso ugodna in primerna, da bi bili lahko upoštevani vsi, ki so stopili v NOV ali začeli aktivno delati pred 9. septembrom 1943. »Odprto pa je vprašanje za večino kmetov-borcev, ki so stopili v NOV po 9. septembru 1943. Vedeti moramo namreč, da je bila večina prebivalstva s sedanjega območja brežiške občine v letu 1941 izgnana v nemška taborišča. Zraven tega pa tako imenovana Spodnja Stajerska ni bila okupirana temveč anektirana, s čemer so bili vsi za orožje sposobni moški mobilizirani v nemško vojsko. Zaradi takega stanja je bil pobeg iz taborišč in nemške vojske ter vključevanje v NOV izjemno tvegana zadeva. Šele po popuščanju discipline v nemški vojski in v državni strukturi zaradi odločne ofenzive zaveznikov se je začelo leta 1944 množično zapuščanje taborišč in nemške vojske ter vključevanje v NOV. Ker to ni le problem naše občine, temveč je problem celotne Stajerske, bi bilo prav, da se o teh zadevah razpravlja in odloči na širši družbeni ravni...«

V razpravi je bila ta misel Milana Šepetavca dopolnjena, naj se več pomaga živim in ne le ugotavlja prežgodaj umrle. Od zadnje letne skupščine je namreč umrlo kar 65 borcev. Predvsem naj se že enkrat izvede sistematične zdravniške preglede vseh borcev, da bi se jim lahko pomagalo. V večji meri pa bi se vojaški vojni invalidi lahko posluževali klimatičnega zdravljenja. Dolej se je te pravice posluževala le slaba tretjina invalidov.

Iz poročila in konkretnih dopolnil v razpravi, ki je bila zelo plodna, je razvidno, da so borci družbenopolitično zelo dejavni. Od skupno 1033 jih 912 aktivno deluje v družbenopolitičnih organizacijah, 124 pa je članov Zveze komunistov. Leta 1970 in 1971 sta bila izvedena razpisa nagradnih natečajev za najboljši spis iz NOB, lani pa je bil v sodelovanju z mladinsko organizacijo tak razpis z učencem osnovnih šol razširjen tudi na dijake srednjih šol. S tem so dosegli veliko zanimanje pri mladih in velik uspeh. Mladina se je zelo razgibala tudi na pohodih borcev in mladine po poteh kozjanskega odreda. Dandanes je očitno, da so prav borci v povezavi z mladino nosilci novega duha pri političnem delu v občinskem središču in na podeželju. Trenutno se borci vključujejo v akcijo za izvedbo referendumov, ki naj bi privedel do podaljšanja samoprispevka za gradnjo šol in zdravstvenega doma.

Po razpravi je letna skupščina izvolila novi upravni in nadzorni odbor ter delegata za republiško skupščino. Ob konstituiranju je bil za novega predsednika Zveze združenj borcev NOV Brežice izvoljen Milan Kastevec, zlasti znan po nedavno objavljenih spominih v Dolenjskem listu in Borcu.

S. F.

SEJA PREDSEDSTVA ZZB NOV SLOVENIJE

Predsedstvo republiškega odbora Zveze združenj borcev NOV Slovenije je na svoji seji 13. februarja razpravljalo o predlogu statuta ZZB NOV Slovenije. Poročilo o razpravi na tej seji bomo priobčili v prihodnji številki našega lista.

Na tej seji je predsedstvo imenovalo tudi direktorja Dopisne delavske univerze, in to dosedanjega direktorja Franca Skoberneta.

NA STOL 24. IN 25. FEBRUARJA

Prireditelji letošnjega, že osmega spominskega pohoda na Stol so prvotno določili, da bo prireditev 17. in 18. februarja. Zdaj pa so datum preložili na 24. in 25. februar (sobota in nedelja), da bi ustregli želji številnim udeležencem.

Letošnji pohod bo tako lahko še toliko bolj skrbno pripravljen. Če bo vreme ugodno, je treba pričakovati zares množično udeležbo — mladine, delovnih ljudi, članov planinskih, taborniških, borčevskih in drugih organizacij ne le iz gorenjskih občin, marveč iz vse Slovenije. Udeležbo so napovedali alpski smučarji, plezalci, alpinisti in člani naših alpinističnih odprav na Dolomite, centralne Alpe, Kavkaz, Himalajo, Kilimandžaro, Kordiljere itd.

Pohod bo ob 31-letnici velike bitke štiridesetih partizanov, prvoborcev jese-niške (Cankarjeve) čete na Stolu 20. februarja 1942. Naši borci so se tedaj spopadli kar z dva tisoč Nemci. Letošnja prireditev pa bo tudi uvod v proslavo 80-letnice slovenskega planinstva in 70-letnice organiziranega planinstva v jese-niški občini.

Koristen posvet

V ponedeljek, 12. II., je bil posvet predsednikov občinskih komisij za razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij, ki ga je sklical republiški odbor ZZB NOV. Kot gradivo za posvet so vsi povabljeni prejeli osnutek poročila za IV. skupščino ZZB NOV Slovenije, katerega vsebino prav tako priobčujemo danes.

Podpredsednik republiškega odbora ZZB NOV Bogdan Osolnik je v uvodni besedi k tej razpravi najprej naglasil, da poročilo o negovanju revolucionarnih tradicij, ki je pripravljeno za IV. skupščino republiškega odbora, potrjuje, da je na tem področju v minuli mandatni dobi bilo narejenega res veliko — lahko bi rekli, da je prišlo do prelomnice. Čedalje bolj se namreč uveljavlja načelo, da je negovanje revolucionarnih tradicij dolžnost celotne naše družbe in ne samo zadeva borcev. Seveda pa je pri tem delo ZZB zelo pomembno, saj gre za pobude in opozorila, za sodelovanje z mladino, občinskimi skupščinami, drugimi družbenopolitičnimi organizacijami, kulturnimi skupnostmi, šolami itd. Pri tem delu se sicer pojavljajo mnoge ovire in težave, kar pa se da vse premagati z doslednim in organiziranim skupnim nastopanjem.

Potem ko je naglasil, da imamo sedaj po občinah poleg komisij ZZB za razvijanje in negovanje tradicij tudi komisije SZDL, je Bogdan Osolnik govoril o tem, kako še razširiti splošno zanimanje za revolucionarne tradicije. Pri tem

je navajal prireditve in govoril o njihovi kvaliteti in vplivu ter o iskanju novih oblik dela. Zadržal se je ob zgodovinskih proslavah in kulturnih prireditvah ter pri vplivu letnih pouk zgodovine v šolah.

V zvezi s tem je podčrtal vlogo tiska, še posebej tednika »TV 15« in revije »Borec«. Pri ocenjevanju dela odborov za pisanje zgodovine OF je menil, naj bi vsak kraj in vsaka občina imela svojo kroniko iz NOB, kakaj iz nje bi bil razviden razvoj naše ljudske oblasti. Na loge v tej smeri nam narekuje tudi 30-letnica kočevskega zbora.

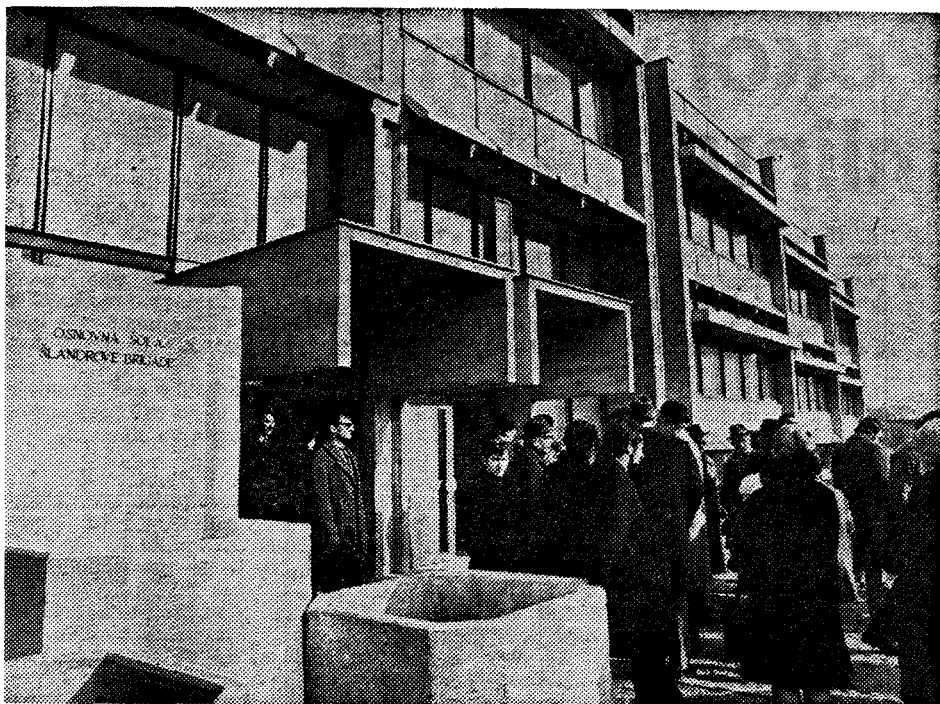
Sledila je živahna razprava, v kateri so prišli do izraza mnogi lepi in učinkoviti uspehi po nekaterih občinah, hkrati pa je stekla beseda tudi o ovirah in težavah, ki jih morajo pri tem delu premagati komisije, katerih aktivnost pa kljub temu ne popušča.

Posveta se je udeležil tudi Karel Prusnik, predsednik Zveze koroških partizanov iz Celovca, ki je v svojem pozdravu povedal, kako navdušeno so na Koroškem sprejeli Partizanski invalidski pevski zbor. Dotaknil se je tudi nedavnih dogodkov na Koroškem in naglasil, da so ti samo povečali odločnost koroških Slovencev v njihovih zahtevah po uveljavitvi vseh določil državne pogodbe.

Po končani razpravi so prisotni sklenili, da se bodo občinske komisije ZZB NOV aktivno vključile v nabiralno akcijo za dom borcev in mladine v Kumrovcu.

V.M.

naši delovni uspehi

Na letošnji Prešernov dan so v Domžalah odprli novo sodobno šolo, ki je dobila ime po Šlandrovi brigadi. Šola ima 14 učilnic za kabinetni pouk v višjih razredih, 8 matičnih učilnic za nižje razrede, 4 učilnice za podaljšano bivanje v šoli, kuhinjo in jedilnico za 120 kosil v eni izmeni, telovadnico, knjižnico in pionirsko sobo ter specialne učilnice za tehnični in razredni pouk. Trenutno je na šoli vpisanih 610 otrok, prostora v eni izmeni je za 650 otrok, v enoinpol izmeni pa za 900 otrok. Gradnja šole je stala 13, oprema pa 3 milijone dinarjev (novih).

Kratko, jedrnato, toda o vsem

Z REDNE SKUPŠČINE ZZB NOV OBČINE TRŽIČ

Ko se bomo nekoč čez leta spominjali skupščin naših združenj in občinskih skupščin Zveze, bomo ugotavljali, kako so bile pogosto dolge in precej burne. Posebno velja to za skupščine pred letom 1970. Takšne skupščine so bile praviloma odraz nedejavnosti odborov na vseh ravneh, komisij in drugih dejavnikov, ki so imeli dolžnost ukvarjati se s skrbjo za bivše borce in invalide. Zatorej so člani, oziroma delegati pogosto šele na skupščini uspeli opozorjati na težave, na vse tisto kar jim ni všeč. Tako pa so kljub dobremu namenu zelo pogosto zašli v podrobnosti, razprava je razvo-denela in skupščina ni dosegla svojega načrta za prihodnje mandatno razdobje.

V Trziču so imeli občinsko skupščino v nedeljo, 11. februarja. To je bila tudi prva skupščina, ki so jo imeli v novem poslopju. Če jo ocenjujemo v skladu z vsem tistim, kar je bilo zapisanega v prvem odstavku tega poročila, potem lahko rečemo, da je bila dobro organizirana in da jo je delovno predsedstvo vodilo smotno. Zato se je tudi razmeroma hitro končala, čeprav so obravnavali vse točke dnevnega reda in ni bilo videti, da bi bili površni. To je tudi dokaz, da so organi Zveze v preteklem razdobju dobro delali. Končno pa je takšno oceno potrdilo tudi glasovanje za novi odbor. Delegati so enoglasno izvolili prejšnjega predsednika znova, v odbor pa je prišlo precej novih članov.

Kot dokaz strnjjenosti tržiških borcev pa nam lahko rabi tudi podatek, da se je skupščine udeležilo 57 od 62 izvoljenih delegatov, 2 sta se opravičila, le trije se niso. Katera družbenopolitična organizacija se lahko ponaša s takšno navzočnostjo?

Podobno kot drugje so tudi delegati občinske skupščine ZZB Trziča, oziroma občine prejeli podrobno pisano poročilo, da so ga lahko doma v miru prebrali in se pripravili na razpravo. Zato je tudi lahko prejšnji predsednik na skupščini dodatno govoril le kakih 10 minut, pa še tedaj je precej časa posvetil pozdravljanju navzočih.

Iz uvodnega govora predsednika lahko izberemo nekaj splošnih ugotovitev, značilnih za razpoloženje med borci. Borci odklanjajo nekakšno skrb za narodov blagor, ki jo skušajo izkazati nekdanji okupatorski sodelavci, oziroma njih idejni nasledniki. Neresne so težnje teh ljudi po nekakšni »nacionalni spravi« in »demokraciji«. Ti ljudje so med vojno rušili enotnost našega ljudstva in tudi demokracije jim ni bilo nikoli mar.

Vse proslave naj bi bile namenjene mladim. Borci, ki so se bojevali med vojno in garali vsa povojna leta, ne potrebujejo mitingov in proslav. So pa tudi proti mlačnosti, ki jo je bilo opaziti vsepovsod do tujih miselnih vplivov, posebno takšnih, ki so se pokazali prek javnih sredstev obveščanja. Borci smo tudi za kritičnost in vsaka kritičnost še ni kritikastrstvo.

Iz razprave pa je bilo videti nekatere razveseljive značilnosti. Predvsem je videti, kako prihaja do vedno večjega medobčinskega sodelovanja tudi v ZZB. Dogovarjajo se, kako bi speljali do konca akcijo za postavitev spomenika v Dražgošah. Tudi glede skrbi za borce so marsikaj naredili. Zdaj

se dogovarjajo, da bi uredili zdravstveno varstvo. Skupna akcija je tudi organizacija vsakoletnega srečanja aktivistov, ki bo letos v tržiški občini. Tudi kronika Kokoškega odreda je več ali manj skupna zadeva gorenjskih občin, saj se je ta odred zadrževal na območju jese-niške, radovljiške, tržiške, kranjske in kamniške občine. Zbiranje podatkov zanjo se je precej zavleklo zaradi pomanjkanja gradiva, zlasti iz razdobja leta 1942, pa tudi zaradi različnih mnenj posameznikov o raznih dogodkih. Čeprav postajajo nekateri zaradi tega že nekoliko nestrpni, je vendar bolje, da knjiga izide malo kasneje, in je zato popolnejša.

Zanimiva posebnost je bil tudi predlog, da bi sedanje Združenje borcev Trzič razdelili na dve združenji, in sicer Trzič-mesto ter Trzič-Bistrica. Sedanje združenje ima nad 600 članov, kar je samo po sebi že malo preveč glede možnosti za bolj temeljito in podrobno dejavnost. Na Bistrici rase novo naselje, kamor se stalno priseljujejo ljudje iz raznih krajev. Zato sklepajo, da bo tudi število borcev v tem naselju še naraslo. Zaradi tega so se delegati tudi izrekli za ustanovitev dveh združenj.

Ob koncu so tržiški borci poslali pozdravno pismo tovarišu Titu ter protest avstrijskemu konzulatu v Ljubljani zaradi dogodkov na Koroškem, oziroma mlačnosti avstrijskih oblasti do neonacistov v vrstah Heimatdiensta.

MP

BORCI NE BODO HODILI ZA KRIŽEM

Na letni skupščini Zveze združenj borcev NOV Brežice so delegati povedali, da na mešanih pogrebi borcev pogosto prihaja do sporov, ker nekateri mladi in zagrizeni duhovniki vztrajajo, da gredo zastave in prapori za križem namesto pred njim. Milan Šepetavc je pojasnil, da je med Komisijo za verska vprašanja SRS in škofijskima ordinariatom v Ljubljani in Mariboru dosežen sporazum, da gredo zastave in prapori prvi v pogrebni sprevedu, šele za njim pa križ in duhovnik, če so sorodniki umrlega zahtevali cerkveni pokop. »Nekateri mladi zagrizeni duhovniki pa tega dogovora ne spoštujejo. Mi se na pogrebi ne bomo prepirali, če zaradi pietete do umrlega ne. V takem primeru naj se naši prapori in zastave odstranijo in ne sodelujejo na pogrebu, ker borci s prapori ne bomo hodili za križem, kakor so hodili belogardisti, ampak pred njim. Hkrati je treba o nastalem sporu takoj javiti, da bodo pristojni organi proti takim duhovnikom lahko ukrepali. Pri tem mislim predvsem na tisk in radio.«

S. F.

Pokol v Lumpovem mlinu

Nikoli ne bo mogoče popisati in seznaniti potomce z vsemi oblikami trpljenja, ki so ga povzročili združeni nacistični, fašistični in domobranci zločinci iz proslulega tržaškega »Einsatz Commando«, 188. rezervne nemške divizije gorskih lovcev, italijanski fašisti in slovenski domobranci tistega strašnega 18. maja 1944 brkinskemu ljudstvu, ko so pobili 70 ljudi in požgali 6 vasi. Večinoma so ljudi polili z bencinom in žive zažgali, ali jih pobijali celo s krampji.

S tem sestavkom ne nameravam opisovati vseh naštetih krutih dejanj v tistem pokolu, enem izmed najgrozotnejših v Sloveniji, ker sem jih delno že prikazal v sestavku »Žive ljudi so metali v plamen«. Pač pa bi rad bralce TV seznanil le s strahotnim početjem nacističnih in fašističnih prijencev v Lumpovem mlinu pod Zajelšjem, kjer niso prizanesli niti bolni 82-letni Ani in tudi ne 5-letni Angelci, da o 49-letnem Francu Primcu ne govorimo.

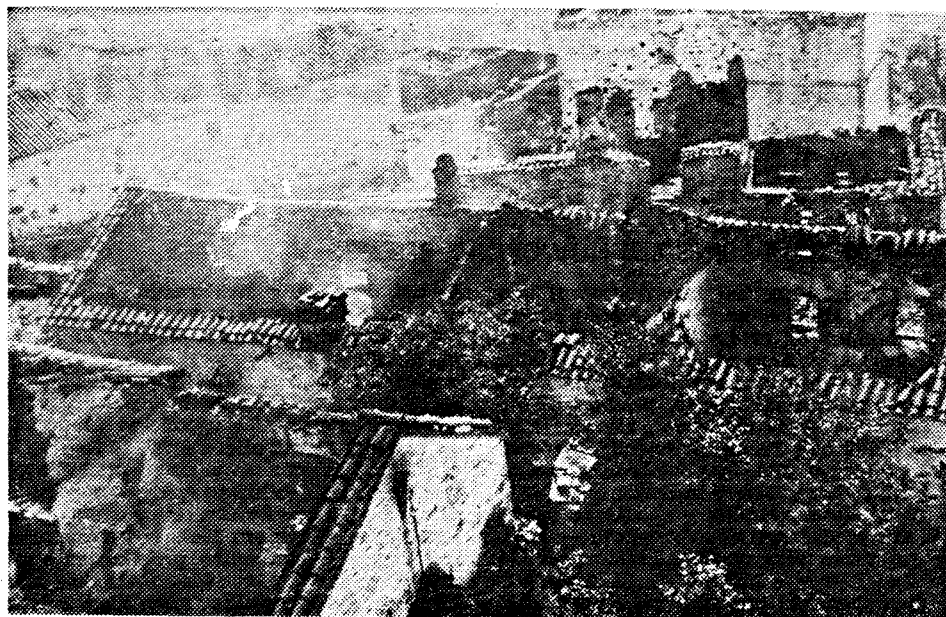
Lumpov mlin je bil ob potoku Klivniku, ki izvira pod Pregarjami in se vije po ozkem gornjem, komaj prehodnem jarku približno 20 km daleč proti Ilirski Bistrici, kjer se rečica Mola izliva v Reko. Pod Zajelšjem, kjer se korito potoka razširi približno 200 do 300 m široko dolino, v kateri so bili skrbno obdelane njive in travniki, sta nastali pred več kot 300 leti Lumpova in Snidova kmetija. Obe sta imeli tudi mlin. Snidova je bila že pred vojno opuščena, v

stoljubna, zlasti je rada postregla vedno lačnim otrokom s kosom rženega kruha in ječmenove kave, kar smo tedaj zelo cenili. Ko je v poletju pripekala vročina, smo se hodili mladinci kopat v Klivniški potok, kjer je bilo vedno dovolj vode, bil pa je tudi poln rakov in rib, ki smo jih kar z rokami lovili in si s plenom marsikdaj utešili prazne želodce. Tudi med vojno so nas partizanska pota vodila mimo Lumpovega mlina na bojne podvige.

Kako naj bi človek, ki ljubi svojo rodno grudo, pozabil tako gostoljubne ljudi in čudovito tiho dolino, v kateri so nekoč ropotala mlinška kolesa, slovensko življenje pa je nenehno utripalo in se obnavljalo iz roda v rod?

Po tistem grozovitem nacistično-fašističnem dejanju so stope in mlinška kolesa obnemela, ne sliši se več ne otroškega joka ne klicev vedno razigranega mlinarja Franeta Lumpovega in tudi ne rezgetanja njegovih žrebet. V dolino se je kot zlovesča mora naselil mir, le bistri potok še vedno žubori in obuja spomin na nekdanj živahen življenjski utrip. Ruševine Lumpove domačije pa so ostale kot nemi spomenik nasilno zatrtga življenja.

Že od začetka sem vedel, kaj se je zgodilo tistega tragičnega 18. maja 1944 pri Lumpovih, toda nacisti so priče odstranili, nihče mi ni mogel povedati, kako se je to odigralo. Obveščevalci z brkinskega območ-

Pogled na požgano Pregarje, slikano maja ali junija 1944 od Mežnarja.

Zajelšja in Avguštin Zadnik iz Huj. Povedala sta nam, da Nemci požigajo v Tominjah. Oče je stekel še v hišo in uspel odnesti nekaj denarja, stric Franc pa je odšel v sobo k bolni materi. Potem sva z očetom zbežala v gozd Ušinj brdo in se skrila. Ko sva prišla tja, sva opazila, da je začelo goreti v Zajelšju, od domače hiše pa sva slišala streljanje, zato sva se bala vrniti domov. Kmalu se je tudi iz naše domačije dvignil dim, zato sva odšla proti Zajelšju. Ko sva prišla tja, je vas že pogorela. Medtem se je kolona nemških požigalcev in morilcev napotila od našega mlina proti Podbežam. Pri nas so ukradli tri konje in žrebe; nanj so naložili ukradene šunke in drugo meso, pobili staro mamo, moža 5-letno sestro Angelco in strica Franca.

Ko sva se z očetom vrnila domov, so mlin, gospodarsko poslopje in del hiše že pogoreli. Oče je najprej stekel v sobo, ki še ni pogorela, in prinesel z nje vse krvavo Angelčino truplo. Fašistični in SS-ovski krvniki so spečo na postelji ustrelili. Obupan in potrj jo je s solznimi očmi odnesel pod mlinška kolesa in ji z vodo in lastnimi solzami izmil kri z nežnega otroškega obraza. Soba, v kateri so ubili strica Franca in staro mater, je bila v prvem nadstropju na drugi strani hiše in je že vsa zgorela. Trupli ubitih sta bili ožgani in sta viseli na gredi, od koder ju je oče s kolom sprožil, da sta padli na tlak. Stara mama je bila prestreljena skozi hrbet in rame, za strica pa nismo mogli ugotoviti. Naslednje dni smo vse tri pokopali na pokopališču v Harijah.

Nekaj mesecev pozneje, nam je povedala Zora Požarjeva iz Hrušice, da je neki italijanski fašist prepoznal mojega strica Franca, ker ga je bil stric ob italijanskem razpadu razorožil. Za to ponižanje ga je fašist ustrelil, za nameček pa ubil še mater in Angelco.

Nemci in fašisti so nam pokradli vse dragocenosti, skrita zlato in denar pa so zgoreli. Ničesar uporabnega nismo mogli več najti na pogorišču, je zaključila svoje otožno pripovedovanje 37-letna žena in mati Lidija Primčeva.

Ko sem že zaprl beležnico in nameraval oditi, me je zaprosila, naj zapišem še to, da s tem pokolom še ni bila dopolnjena mera žrtv in trpljenja njihove družine. Tri tedne pozneje se je v noči od 8. na 9. junija 1944 v obupu in žalosti, v Hrušici ustrelil še 16-letni brat Polde. Ni bil takoj mrtev, zato so ga odpeljali v tržaško bolnišnico, kjer je kmalu preminil.

Se bi bila Lidija pripovedovala o grozotah, ki so jih nacisti in fašisti prizadejali brkinskemu ljudstvu med NOB, toda morala sva pogovor skleniti, kajti v Brkinih

hrani vsaka hiša, vsaka vas, vsak grm in kamen grozotno zgodbo in kdo bi vse opisal?

MAKS ZADNIK

REŠITEV KRIŽANKE ŠT. 7

VODORAVNO: Starosta, tarentul, Alan, Ami, Brest, roj, Cres, nitra, palec, til, PB, Ararat, enota, raster, Rank, karakal, orient, Avon, on, rt, GB, aki, Valič, atest, era Tan, Alice, Terni, sardela, Nina, zora, framauro, omara, ud, nb, ir, rep, Oto, a, Jirasek, lakaj, aja, prei, molk, svetilka, I A, er, Lear, la, Ignacij, Onatas, Ive, sto, Lasker, ton, Asmara.

NAGRADE PREJMEJO: Knjigo »Sveti Urh« JAGODIC META, Goce Delčeva 37. p. 61000 Ljubljana, knjigo »Beg z morišča« KUKOVIČ MATILDA, Kebetova 28. p. 64000 Kranj, in knjigo »Prvi bataljon« ŠUSTERŠIČ MILAN, arh. Novaka 15, 69000 Murska Sobota. Založba »Borec« bo knjige razposlala po pošti. UREDNIŠTVO IN UPRAVA

PRISPEVKI ZA DOM V KUMROVCU

Krajevna organizacija ZB, Logaršče — Most na Soči 200 din; ZB NOV Danila Kumer, Ježica — Ljubljana 2.500 din; Brenčič Tončka, Obirska ul. — Ljubljana (drugi obrok) 50 din.

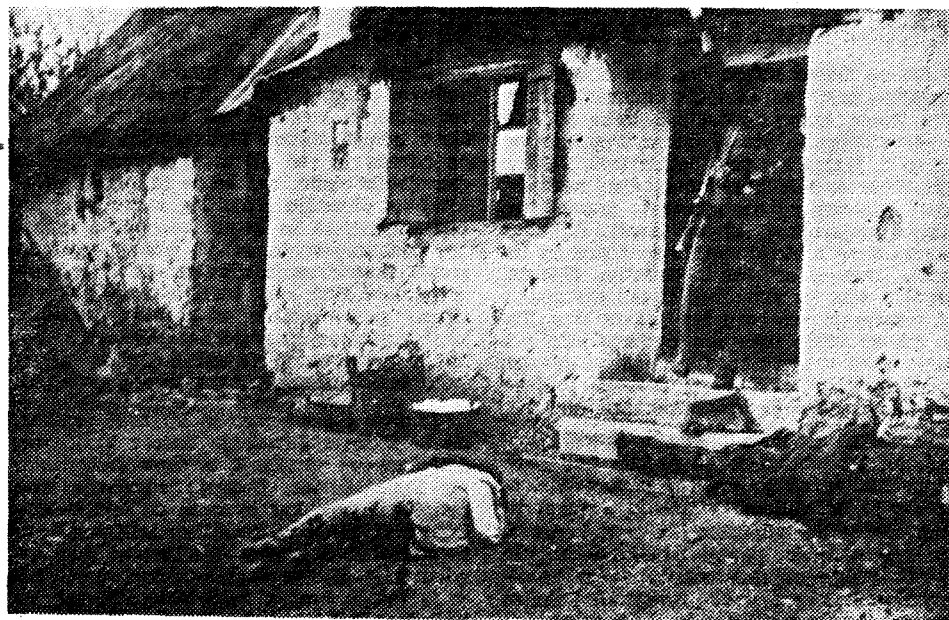
Odbor za izgradnjo Spominskega doma v Kumrovcu se zahvaljuje za prispevke in prosi darovalce, da svoje prispevke darujejo na tekoči račun štev. 50100-678-46402 Odbor za izgradnjo spominskega doma v Kumrovcu pri RO ZZB NOV Slovenije.

POMAGAJTE GRADITI SPOMINSKI DOM BORCEV IN MLADINE JUGOSLAVIJE, V KUMROVCU — DOM BRATSTVA IN ENOTNOSTI JUGOSLOVANSKIH NARODOV.

BORCI VOJKOVE ČETE NA BRINOVEM GRIČU!

Vse preživle borce — Vojkovec z Brinovega griča pri Črnem vrhu nad Idrijo vabimo na spominsko svečanost ob 30-letnici smrti Janka Premrla — Vojka in ob poimenovanju šole, ki bo v Črnem vrhu nad Idrijo dne 22. 2. 1973 ob 10. uri.

PRIPRAVLJALNI ODBOR

Morilci in požigalci na delu. Fotografija prikazuje žrtve v vasi Lipa pri Jelšanah 30. aprila 1944 in nemškega vojaka, ki podtika plamen v slamnato streho.

Lumpovi pa je živahno utripalo življenje do 18. maja 1944, ko je morda za vedno ugasnilo.

Lumpov mlin je bil na daleč znan po dobrih gospodarjih, zavednih Slovencih in pridnih delavcih, ki so imeli v mlinu tudi stope ali luščilnik za luščenje prosa. Tega so domačini nazivali »phavnik«. Še v otroških letih so me starši pogosto pošiljali s Pregarja v uro in pol oddaljen mlin po kašo. Lumpova gospodinja Ana je bila go-

ja sp o poboju poročali prav kmalu. Komisija za ugotavljanje zločinov okupatorjev in njihovih sodelavcev je v knjižnici Domobranci fašistični teror, izdani julija 1944, na strani 91 o poboju Lumpovih skopo zapisala: »Franc Primc, star 49 let, je ostal v sobi ob postelji svoje bolne matere Ane Primčeve, stare 82 let. Oba so ustrelili in zažgali hišo. 5-letna Angelca Primčeva je tudi padla pod strel zverin, samo njeno truplo je rešil oče iz goreče hiše.«

Poizvedoval sem in spraševal ljudi iz sedanjih vasi, da bi ugotovil, kako so nacisti in njihovi sodelavci pobili Lumpove. Končno se mi je sreča nasmehnila. Dne 6. oktobra 1972 sem na Prelozah srečal Lidijo Primčeva, ki je bila ob pokolu stara 9 let in si je skupaj s svojim očetom Andrejem z begom komaj rešila golo življenje. Pokol mi je takole opisala:

»Tisti dan smo vsi slutili, da se pripravljajo nekaj hudega, ker je hrvaško-istrska brigada Vladimira Gortana napadla Nemce ob cesti II. Bistrica—Podgrad, potem pa se je umaknila v Brkine. Pričakovali smo nemški napad, vendar ni mogel nihče misliti, da se bodo nacisti tako kruto maščevali nad nedolžnimi prebivalci. Nemci so vdrli v Tominje še preden se je zdanilo, spustili umetno meglo, zažgali vas in pobili ljudi, potem pa se je ena kolona napotila proti Zajelšju, druga pa proti našemu mlinu in Podbežam. Okoli 6. ure, ko so nekateri člani naše družine še spali, so se Nemci približali naši hiši. Med njimi so bili tudi italijanski fašisti. Ker smo sovražnike pričakovali, sta moj oče Andrej in stric Franc zgodaj vstala in odnesla skrit v gozd nekaj obleke in denarja. Hlapec Marjan Čuš pa je odgnal krave na pašo. Ko sem vstala, sem videla Nemce, ki so šli ob potoku po mlakah proti hiši, zato sem stekla v mlin in zaklicala hlapcu, naj beži, potem pa še sama stekla za očetom v gozd. Prav tedaj sta prišla iz Zajelšja proti mlinu Viktor Bubnič, Martinčev in

DELO

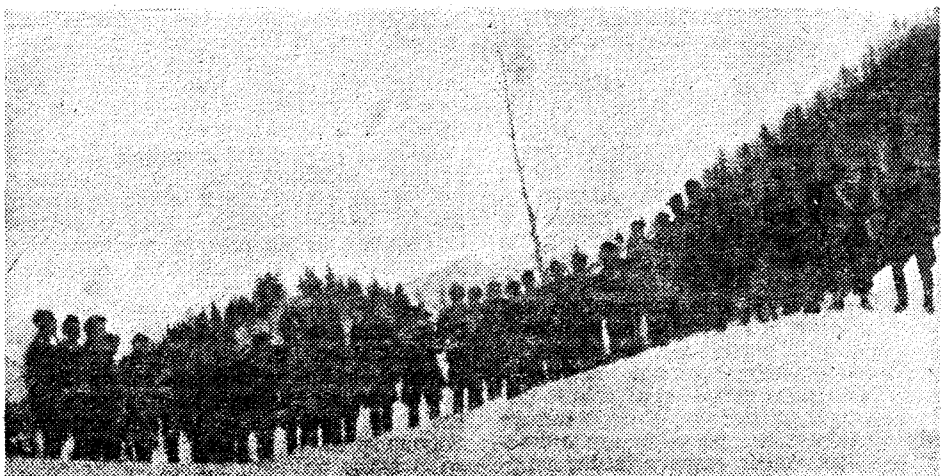
ČASOPISNO IN GRAFIČNO PODJETJE

Ljubljana, Titova—Likozarjeva—Tomšičeva

BLASNIKOVA TISKARNA TISKARNA »DELO«

- Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine
- Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki
- V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnice in plastificirnice
- Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«
- zabavni tehnik »TEDENSKA TRIBUNA«
- Ilustrirano revijo »TOVARIS«
- štirinajstdnevnik »NAŠI RAZGLEDI«
- revijo »AVTO«
- revijo »STOP«
- zabavni tehnik »ZVITOREPEC«

fotografija z vprašajem

Fotografija, ki jo objavljamo danes, predstavlja isto enoto oziroma je nastala ob isti priložnosti in na istem kraju kot tista, ki smo jo objavili v prejšnji številki. Zanima nas, kdo ju je posnel, katero enoto predstavlja in v katerem kraju ter imena in priimki vsaj za vodstvo te partizanske enote.

Reševanje ameriških padalcev na Kobariškem

Bilo je pred osemindvajsetimi leti, 10. februarja 1945, ko je bila nacistična zver že smrtno ranjena... Prebivalci na Kobariškem in partizani po okoliških planinah so bili priče nenavadne drame, ki se je odigravala pod nebom nad Soško dolino. Približno ob dveh popoldne je prihrumela čez Kobariški Stol v nizkem letu ameriška letala trdnjave. Motorji so nenavadno, sumljivo brneli. Ko se je letalo s težavo vleklo nad furlansko ravnino, se je pri Vidnu obrnilo nazaj in preletelo zasnežene matajurske planine. Nad kobariškimi gorami je letalo nenadoma začelo krožiti in prebivalci so se prestrašili: mislili so, da bodo začele padati bombe na Kobarid... Toda namesto bomb so se pod nebom pokazala bela padala. Drug za drugim so skakali iz letala v zadnjih trenutkih padalci. Kmalu potem se je letalo raztreščilo v stenah nad Drežnico. Padalci so pristajali precej razkropljeni na širšem področju.

Enega izmed padalcev je zaneslo čez krnsko pobočje, da je pristal na področju Lepene. Rešili so ga tamkajšnji kurirji. Čez nekaj dni so ga privedli na komando mesta Kobarid, ki je bila v gorski vasič Jevšček-Livek. Drugi padalec je pristal nad Drežnico blizu kraja, kjer se je raztreščilo letalo. Napotil se je proti samotni kmetiji. Ko je že mislil, da je rešen, je padel v kremplje domobrancem, ki so prihiteli s kobariške postojanke. Tretji padalec se je med pristanom s padalom zapletel v krošnjo visokega drevesa pri vasi Svino in si zlomil nogo. Domačini so ga skušali rešiti, preden bi prišli domobranci, a se jim ni posrečilo. Domobranci so ga odpeljali v Kobarid, naslednji dan pa nekam proti Gorici. Štirje padalci so pristajali na matajurskih planinah Sužida in Svina, kjer je bila snežena odeja nad dva metra debela.

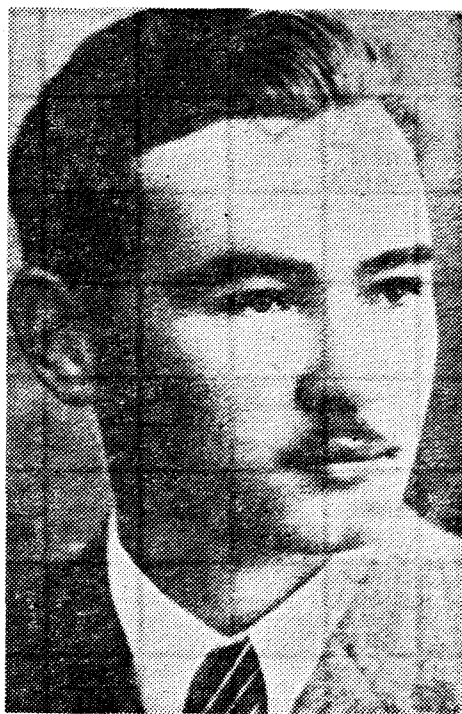
Tisto zimo so imele družbenopolitične organizacije kobariškega okraja v stajah Svinjske planine svoj sedež. V Moganjcevi staji na Sužiški planini pa je bila kurirska postaja. Tja so prinašali kurirji, smučarji, pošto od vseh strani. Med temi kurirji sta bila tudi Franc Filipič iz Breginja in Darko Ohnjak, ki mu je bilo komaj 18 let in je bil izredno pogumen. Doma je bil iz Sužida.

Kurirji so prav tedaj, ko so jih preseneli padalci, ki so se reševali iz pokvarjenega letala, delali sledove na novem snegu, tako da bi ukanili sovražnika ter ga odgnali v napačno smer. Darko je imel dobre oči in se je hitro odpravil v smer, kjer je videl, da sta se spustila dva padalca. Kmalu je našel enega. Ni pa se mogel sporazumeti z njim drugega, kakor le, da je bil letalec ameriški pilot. Darko je poklical svoje tovariše, da bi mu kako, vsaj s kretnjami dopovedali, da so Titovi partizani. Brž ko je pilot zaslusal ime Tito, se mu je razjasnil obraz in nič več ni bil nezaupljiv. Darko in Filipič sta hotela pilota spremiti na komando mesta, ki je bila dve uri hoje daleč. Med potjo pa sta se dogovorila, da bosta poiskala še drugega padalca, ki je pristal nekje v bližini. Pilota sta ga medtem posadila v sneg, naj bi ju počakal. Odsšla sta vsak na drugo stran. Čez nekaj časa je Darko začel klicati tovariša, Franca: »Franc, Franc, ali si kaj našel?« Nenadoma je pred njim zrasel iz snega padalec: skril se je v megli, da bi ga ne odkril sovražnik, ob imenu Franc pa je šinil iz snega: mislil je, da ga je klical pilot, ker je tudi njemu bilo ime — Franc... Padalec je bil neprijetno presenečen, ko je zagledal neznanega fanta in je začel čudno kriliti z rokami. Brž ko pa je na Darkovi titovski zagledal zvezdo, je objel Darka in ga presrečen začel poljubljati. Ni vedel, kaj bi storil iz hvaležnosti do rešitelja. Ponujal je Darku zlato zapestno uro, prstan in dolarje, a Darko je vse odklanjal. Končno je vzel le nekaj dolarjev kot spominek na dogodek, ko je reševal Američane na Sužiški planini 1400 n. m.

Kurirja sta kmalu z veseljem ugotovila, da je padalec pravzaprav Hrvat: pisal se je Franc Tribušak. Njegovi starši, izseljenci, so bili iz Zagreba in Franc je še znal malo hrvaško, čeprav je odrasel v Ameriki. Povedal jima je, da so se z letočo trdnjavo vračali z Bavarskega in da so bombardirali München. Tam je protiletalska obramba letalo zadela. Upali so, da bodo še dosegli svoje oporišče v Italiji, a nad Furlanijo je poveljnik ugotovil, da oporišča ne bodo mogli doseči, zato se je usmeril proti gorovju, kjer je bilo več upanja, da bi se rešili s

Medicinci, padli v NOB

Blaž Röck-Biba-
Silvo Kotnik

Rodil se je 10. novembra 1914 v Sošanju. Maturiral je v Celju 1932. Že kot gimnazijec se je seznanil s komunisti in sekretarjem Slavkom Slandrom. Po maturi se je vpisal na medicinsko fakulteto v Ljubljani in bil sprejet v partijo. Med študijem na univerzi sta se njegova aktivnost in marksistično izobraževanje še povečala. Bil je predsednik društva medicincev. Med študijem v Zagrebu je bil predsednik slovenskega študentskega društva »Triglav«. Udejstvoval se je tudi v akademski sekciji CMD in pri organizaciji političnih taborov ob severni meji. Leta 1939 se je kot član okroglega komiteja v Celju udeležil velikega partijskega zborovanja na Mrzlici in II. konference KPS v Joštovem mlinu. Prvič so ga aretirali leta 1936, drugič pa konec leta 1939 skupaj s herojem dr. Dušanom Mravljakom v Zagrebu. Marca 1940 so ga prijeli orožniki v Lokovici pri Sošanju in ga obsodili na leto dni strogega zapora. Bil je zaprt najprej v Celju in nato v Bileči. V začetku vojne je bil prvi organizator prostovoljcev v Saleški dolini. Od junija 1941 je bil član sekretariata pokrajinskega komiteja za severovzhodno Slovenijo. Organiziral je Osvobodilno fronto v Mariboru in Slovenskih goricah. Gestapovci so ga aretirali 30. oktobra 1941. Po nečloveškem mučenju so ga 6. marca 1942 ustrelili v Mariboru.

padali, tako da bi ne padli v roke Nemcem. Kurirja sta oba padalca odvedla na komando mesta.

Naslednji dan sta Ivan Kranjc-Rožnik (doma iz vasi Svino) in Bogomil Hvala (iz Slapa ob Idrijci) na Svinjski planini kuhala krompir, ko je blizu staj nekaj sumljivo zašumelo. Planila sta pokonci in po hitela pogledat, kaj bi utegnili biti. Nema lo sta bila presenečena, ko sta zagledala na smrt utrujena neznanca, ki sta se še komaj premikala. Kmalu sta spoznala, da sta ameriška padalca. Nista pa se mogla sporazumeti z njima, dokler ju nista pomirila, ko sta jima pokazala zvezdo na svojih čepicah in jima dopovedala, da sta Titova partizana. Padalcem so zažarele oči in ponavljala sta navdušeno: »Tito, partizani, Tito, partizani!« Začela sta ju objemati, vsa presrečna. Partizana sta ju povedla v stajo in jima ponudila krompir — drugega ni bilo. Padalca pa sta imela še nekaj »železne rezerve« in sta se z razumevanjem zahvalila za gostoljubje. Padalca sta prvo noč prenočevala v gorskem seniku, naslednji dan pa sta ju Kranjc in Hvala odvedla na komando mesta.

Rešilo se je pet ameriških letalcev, dva pa sta nad Drežnico padla sovražniku v ro-

ke. Kurirji so ameriške letalce čez nekaj dni odvedli dalje proti Beli krajini, kjer je bilo letališče. Od tam so se Američani z letalom vrnili na svoje oporišče v Italijo, razen enega, ki ni mogel s kurirji na pot, ker je bil preveč izčrpan. Kurir Anton Hrast ga je odvedel k aktivisti Zori Jelini na Livške Ravne. Tam je počival osem dni. To je bil poročnik Le Roy Johnson iz New Yorka. Še do nedavnega si je dopisoval s svojo gostiteljico, ki se je hvaležno spominja.

IVAN KURINČIČ

V PORTOROŽU BO MEDNARODNO TEKMOVANJE PADALCEV

S padalskim športom se pri nas seznanjamo že več let na mednarodnih tekmovanjih padalcev. Tudi letos bo takšno tekmovanje, in sicer že osmo. Udeleženci bodo tekmovali za pokal Jadrana.

Tekmovanje bo prve dni septembra. Pripravljali odbor v Portorožu še ni določil vseh tekmovalnih vrst (disciplin). Povabil pa je že številne mednarodne organizacije padalcev, da bi sodelovale. BN

GOSTINSKO PODJETJE HOTEL RUDAR TRBOVLJE, TRG REVOLUCIJE 26

Ob prihodu v Trbovlje vam priporočamo naše usluge v novozgrajenem hotelu »Rudar«, kategorije »B« v središču mesta, tel. 80-400 in 80-420, p. p. 55. Hotel ima 32 sodobno opremljenih sob, apartnaje in posebni salon, restavracijo in snack bar, renomirano kuhinjo, veliko izbiro pijač, solidno postrežbo in solidne cene. Vsako soboto in nedeljo igra godba za zabavo in ples.

Hotel nudi organizacijo banketov, poslovnih in prijeteljskih sestankov, porok, obletnic in druge usluge. — Vabljeni.

FRANCE SLOKAN:

STARA PRAVDA

Poglavitna spodbuda za nastanek kmečkih zvez je bila vsekakor nujna obramba pred roparskimi Turki. Toda hkrati ne smemo pozabiti, da so se ustanovitelji kmečke zveze dobro zavedali, kdo je pravzaprav njihov sovražnik: Turki so bili dejansko le občasni sovražnik, ne glede na to, kako dolgo so se vrstili turški napadi na naše kraje, medtem ko je bila gospoda stoletni ali celo tisočletni sovražnik ljudstva, čeprav je vbijala stoletja svojim sužnjem v glavo, da je njihov mogočni, milostljivi, od boga dani »zaščitnik«. Podložniki so imeli končno na lastni koži dovolj jasno zapisano ali vžgano z razbeljenim žigom, kdo je njihov sovražnik in da jim pravice ne bo nihče podaril. To spoznanje — bolj ali manj jasno — jim je posvetilo pot v odkrit upor. Toda upor, ki se ni mogel končati z enim samim, čeprav še tako velikim uporom, marveč, ki je postal zgled in zametek stoletnega boja za svobodo ali za to, kar imenujemo dandanes — osvoboditev dela.

Ohranilo se je precej kronističnih podatkov iz let, ko je nastajala in se krepila kmečka zveza na Koroškem, preden se je začel sam upor. Kmečki zvezi so bile presenetljivo naklonjene vse plasti ljudstva. Člani so plačevali tudi pristopnino, ki je bila celo precej občutna v začetnem obdobju — šest pfenigov. Kmalu pa je bilo toliko pristašev, da so potem plačevali le po dva pfeniga. Zveza je bila tako tudi gmotno močna organizacija, z dohodki pa se je oborožila.

Orožje so kupovali po mestih, večinoma menda v Beljaku. To oboroževanje pa je veljalo za nekaj nezako-

nitega, saj so morali prodajalci orožja, meščani in fužnarji, plačevati velike globe, kar 32 funtov, če je bil kupec kmet, član kmečke zveze. Iz tega je jasno, da oblastniki nikakor niso gledali prijazno na kmečko organizacijsko gibanje, ki bi se ga morali veseliti, če bi si iskreno želeli, da bi se obramba dežele pred Turki kar najbolj okrepila.

Zveza torej ni mogla neovirano delovati in je gospoda ni priznala kot zakonite, dovoljene organizacije — niti v začetnem obdobju, ko je bila njena poglavitna naloga, da bi se kmetje pripravili na obrambo pred turškimi napadi. Ustanovitelji in vodje so se obračali na cesarja, naj bi potrdil kmečko zvezo, vendar zaman. Zato pa kljub temu zatrjevali, da imajo cesarjevo dovoljenje za organizacijsko dejavnost, saj bi sicer ne mogli javno nastopati. Kmečka zveza pa bi tudi bila razglašena kot uporniška organizacija, ki bi jo kaj kmalu začeli preganjati tudi s silo.

Značilno je, da so v zvezo vabili prav vse prebivalstvo, kakor smo videli celo duhovnike, a še bolj preseneča, da so se obračali tudi na plemstvo, naj bi se jim pridružilo v zavezništvu proti Turkom, kakor so to storili rokodelci in rudarji. Zveza je tako postala vseljidska, če pa bi se ji res pridružili še plemstvo in višja duhovščina, bi jo bilo treba imenovati »vsenarodno«. Ali so bili voditelji kmečke zveze tako prostodušni in so gledali na življenje ter tedanje družbo kar otročje preprosto? Ali so mogli pričakovati, da bo z njimi sodelovala gospoda in se zaradi tega odpovedala svojih »pravica«, to je predvsem dajatev, ki jih člani kmečke zveze niso več hoteli plačevati? Razumljivo je, da so bili organizatorji kmečke zveze preprosti ljudje, vendar pa tudi ne vsi popolnoma neuki, nikakor pa niso bili na splošno manj bistri, preudarni in resni kakor pa pripadniki drugih družbenih plasti. Ze to, da so ustanovili takšno organizacijo in jo vodili tako uspešno, da se je v kratkem času zelo razširila in okrepila, dokazuje, da so vsaj vplivni posamezniki med njimi bili izredno sposobni, pametni možje. Zato bi ne bila popolnoma brez podlage domneva, da bi utegnili biti zelo dobra »taktika«, premišljena politika, če so vabili k sodelovanju celo plemstvo. Namen organizacije je bil vendar domoljuben — obramba dežele pred sovražnikom, in plemstvo ali vladajoče plasti nasploh bi

bile predvsem poklicane, da bi dvignile k orožju vse prebivalstvo. Tako pa je kmečka zveza postala tudi preizkusni kamen: v razmerju do nje se je pokazalo, komu je res za splošno, deželne koristi, kdo se ne ostresa skupnih nalog in kdo zna ceniti prizadevanja požrtvovalnih organizatorjev. Toda ob tem »preizkusnem kamnu« se je tudi potrdilo, kar je bilo neogibno glede zakonitosti družbenega razvoja: plemstvo kot vladajoča družbena plast je zastopalo predvsem ali edino svoje koristi, kar so bili dejansko razredni interesi. Če se plemstvo ni jasno zavedalo, pa je čutilo, da podložniki začenjajo nastopati kot njegov razredni sovražnik. Za plemstvo ni bilo nobenega višjega ideala nad tem, nad obrambo njegovih stanovskih koristi, nad tem, kar mu je bilo »od boga dano«, vzvišeno nad nižinami »prostaških« podložnikov, ki jim je bog za vse večne čase določil vlogo brezpogojno ubogljivih, brezimnih sužnjev, ki morajo biti srečni, da služijo tako vzvišeni gospodi... Plemstvo je gledalo vselej in vsako nepokornost podložnikov kot na nekaj nezaslišanega, za kar ne more biti nobena kazen premila, kakor da krvnik zastopa samega strogega boga, ki dosledno kaznuje nepokornost kot greh proti božjim postavam.

Organizirani podložniki, predvsem kmetje, pa so tudi začeli »rasti« med delovanjem kmečke zveze. Dandanes bi rekli, da so se »osveščali«. Ko so se otresli stoletne otopelosti, večno ustrahovani in nemočni, so se čedalje bolj zavedali svoje moči tako združeni v enotni volji, odločnem hotenju, ki je postajalo čedalje jasnejše. Zato se je program kmečke zveze razširjal v razmerju s tem, kakor se je zveza krepila ter širila in kolikor bolj so kmetje postajali pravi uporniki. Kronist je zapisal tudi to, kar je zvedel med ljudmi, a kar bi bilo z listinami potrjeno, npr. da je kmečka zveza imela v programu odpraviti vsa dotedanja sodišča (patrimonialna, plemška, zemljiškega sposka pa tudi deželno knežja). Ta sodišča bi naj zamenjal vrhovni svet kmečke zveze. V prihodnjih deželno knežjih sodiščih bi bili zastopani tudi kmetje, v vsakem sodišču po štirje. Zlasti pomembno pa je bilo, da bi po programu upornikov pobirala davke kmečka zveza, ne pa več zemljiška gospoda. Nadalje bi kmečka zveza odločala pri namestitvi in odstavljanju župnikov.

(Se nadaljuje)

Kvalitetno poprečje

Kar celih deset dni — od 26. januarja do 3. februarja — je v Beogradu trajal tretji filmski festival najboljših tujih filmov. Pomembna je namreč posebnost beograjskega filmskega festivala, saj selektorji upoštevajo samo filme, ki so v zadnjih dveh letih pobrali pomembnejše nagrade na tujih festivalih. Zato je filmski program v Beogradu nekakšno merjenje moči drugih nagrad, medsebojno tekmovalstvo med Cannesom, Benetkami, Berlinom, itd. No, treba je tudi vedeti, da beograjski festival nima uradne žirije, le gledalci in filmski kritiki glasujejo za tri najboljše filme.

»KOMANDIRJEVA POVEST« RAZPRODANA

Najnovejša knjiga Matevža Heceta »Komandirjeva povest« je razprodana, kar priča o nezmanjšanem zanimanju za tematiko našega narodnoosvobodilnega boja in o priljubljenosti tega slovenskega pisatelja.

»Komandirjeva povest« je jeseni lani izdal ZAVOD BOREC v 1.500 izvodih. Škoda, da ni bila naklada večja!

Tematike tokratnih filmov so bile zelo pester, zato je tudi celotna podoba letošnjega FESTA precej raznolika. V programu so bili zastopani filmi različnih izpovednih teženj, od odlične kriminalke, zabavnega pustolovskega filma, do vojne tematike in političnega filma.

Številno najmočnejši so bili spet Američani, ki so imeli tudi v celoti verjetno najboljši program. Naj naštejem samo nekaj odličnih filmov, čeprav za podrobnejše analize ni prostora. FRANCOSKA ZVEZA, KLUTE, BOTER so filmi, ki v kriminalističnem žanru vsak zase pripoveduje samosvojo resnico. Najbolj prečiščen je BOTER z Marlonom

Brandom v glavni vlogi. Sicilijanska mafija je prikazana zelo plastično. Posebno mesto v ameriški proizvodnji zavzema trenutno Peter Bogdanovich s svojim filmom ZADNJA FILMSKA PREDSTAVA, ki zelo občuteno pripoveduje o propadu nekega majhnega ameriškega mesta.

Francozi in Angleži so prikazali nekaj solidnih filmov. Posebno Francozi ostajajo v mejah že doseženega, niti tematika niti stil njihovih filmov pa ne prinaša posebnih festivalskih odkritij. Pri Angležih nas je presenetila PEKLENSKA POMARANČA scenarista in režiserja Stanleya Kubricka; film, ki pripoveduje o odnosih med ljudmi čez nekaj let. To je res film, ki pretrese s svojo grobostjo in poštenostjo.

Najbolj enotni nastop je pokazal italijanski film, ki že nekaj let posega v socialno-politične sfere. Režiserja Francesco Rosi s filmom SLUČAJ MATEI in Elho Petri z DELAVSKIM RAZREDOM sta v tej smeri dosegla največ. Pokazala sta na korupcijo v vladi, na neupoštevane človekovih pravic itd.

Še več posameznih filmov na festivalu je bilo zanimivih. Ne gre prezreti ruskega filma ANDREJ RUBLJOV, ki v preobleki srednjega veka pripoveduje resnice o sodobnem svetu, prav tako ne madžarskega filma RDEČI PSALM režiserja Miklosa Jancsa, ki razlaga delavsko revolucijo madžarskega ljudstva v prejšnjem stoletju. Tudi češki film POZDRAVITE LASTOVKE z vojno tematiko je narejen pošteno in pritegne gledalca.

Za konec naj povem še:

Na FESTU 73 smo videli precej dobrih filmov, ki bodo v kinematografih želi pohvale gledalcev, bolj malo pa je bilo res pravih festivalskih dosežkov. Toda tudi za to ne moremo kriviti beograjskega festivala. Taka je bila pač filmska proizvodnja v preteklih dveh letih.

TONE FRELIH

Vlogo dvaindvajsetletne borke odporniškega gibanja na Češkoslovaškem Maruške Kunderžikove, ki so jo ubili na njen rojstni dan 23. marca 1943, je v filmu »Pozdravite lastovke« — prikazanem na letošnjem FESTU — odigrala Magda Vášáryová.

ne zamudite

AMERIŠKIM SLOVENCEM

Prva zanimiva oddaja ljubljanskega televizijskega studia bo v četrtek, 15. februarja. V mislih imam Četrtekove razglede, ki bodo tokrat posvečeni AMERIŠKIM SLOVENCEM. Tak je namreč tudi naslov oddaje, ki jo je pripravil Bogdan Pogačnik s snemalcema Slavkom Nemcem in Ivom Belcem.

Dokumenti o Slovencih v Ameriki in seveda o njihovem tamkajšnjem delovanju se čedalje bolj izgublajo, še posebej, ker prav prvi rodovi izseljencev in njihovi prvi nasledniki že izginjajo. Skoraj petdeset let je preteklo, kar je izšla v Chicagu zanimiva Zgodovina ameriških Slovencev. Potem je to dokumentarno delo zastalo, čeprav je bila s tem storjena precejšnja škoda na področju zgodovine našega naroda. Spet bi

bilo treba združiti napore in nadaljevati tam, kjer se je pred petdesetimi leti zataknilo.

Bogdan Pogačnik je v svoji oddaji predstavil štiri avtentična pričevanja o domovini, o tujem svetu, o prilagajanju na drugačno življenje. Za sogovornike si je izbral štiri ameriške Slovence, ki so se ves čas bivanja v Ameriki zavzeto povezovali s sonarodnjaki, zato so njihova pričevanja še toliko bolj poglobljena in tehtna.

Intimnost meditacij izzveni v skleno misel, da mora vsakdo neke imeti svojo domovino, na katero ostane vezan vse svoje življenje, kamor romajo njegove skrivne misli, želje in ne na koncu tudi domotožje.

ŠE POMNITE, TOVARIŠI

Spodbodi se, da namenimo nekaj prostora tudi radijskemu programu, ki se neposredno dotika naše

Pogled v dvorano ljudskega doma v Trebčah, kjer so se minulo nedeljo prvič uradno sestali člani novoustanovljenega Tržaškega partizanskega pevskega zbora; o ustanovnem občnem zboru, ki so se ga udeležili tudi predsednik italijanskega vladnega združenja bivših partizanov (ANPI) in podpredsednik zbornice v rimskem parlamentu senator Arigo Boldrini, predsednik republiškega odbora ZZZ NOV Slovenije Janko Rudolf, jugoslovanski generalni konzul v Trstu Boris Trampuš ter mnogi drugi visoki gostje, bomo obširneje spregovorili v prihodnji številki. Foto: MAGAJNA

PRIPOROČAMO VAM:

Knjige za 8. marec!

OKRVAVLJENA ROŽA

Pisec dr. Franci Derganc, ki je eden najbolj znanih partizanskih kirurgov, v preprosti besedi odkriva skrivnost ilegalne medicinske dejavnosti v okupirani Ljubljani. — Cena samo 28 dinarjev.

RAVENSBURCK

Knjiga je zbornik o največjem ženskem koncentracijskem taborišču, v katerem je bilo malo manj kot tri tisoč jugoslovanskih jetnic. — Cena 100 dinarjev.

NEMSKA TRILOGIJA

To so najboljše romani E. M. Remarque »Črni obelisk«, »Na zahodu nič novega« in »Ljubi svojega bližnjega«. — Cena samo 84 dinarjev.

7000 DNI V SIBIRIJI

Knjiga Karla Štajnerja opisuje strahotne zločine, ki jih je Stalin zagrešil v imenu komunizma; knjiga je prejela nagrado leta 1972. — Cena 140 dinarjev.

PARTIZANSKI ZDRAVNIK

Knjiga dr. Aleksandra Gale-Petra prikazuje začetke partizanske sanitete, ko je bilo za zdravnike in ranjence najhujše; primanjkovalo je zdravil in celo obveza, marsikatero operacijo so morali napraviti brez narkoze, amputacije pa z navadno žago. — Cena 80 dinarjev.

PESMI 1941—1971

To je pesniška zbirka šestih knjig »Baladni motivi« Mateja Bora, »Brezkončni marec« Petra Levca, »Izbrane pesmi« Lojzeta Krakarja, »Na dnu je dan« Franceta Kosmača, »Pesmi« Ivana Minatti in »Zlo stoletje« Jožeta Smita, ki nam v luči poezije kažejo čas od revolucije do današnjih dni; v vsaki knjigi je tudi esej o pesniku in njegovem delu. — Cena 110 dinarjev.

Naročila sprejema: PARTIZANSKA KNJIGA, VODNIKOVA 43, 61000 LJUBLJANA

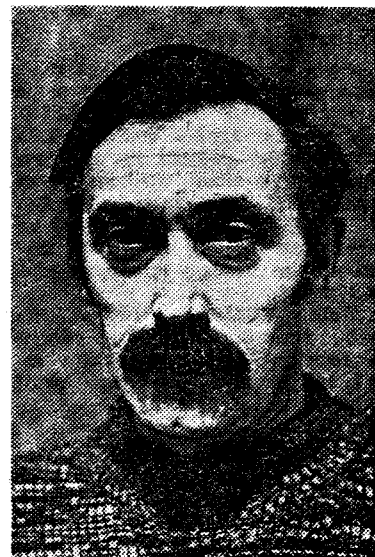
beležke

V SPOMIN DR. POTRČA

Vznikla je ideja, da bi skupščina občine Ptuj predlagali ustanovitev posebnega štipendijskega sklada ptujskega rojaka, velikega borca za humano socialistično družbo dr. Jožeta Potrča, s katerim bi štipendirali dijake in študente izključno iz delavskih in kmečkih družin.

LAKOVIČ MED NAGRAJENCI PREŠERNOVEGA SKLADA

Akademski slikar Vladimir Lakovič, ki je prejel letošnjo nagrado Prešernovega sklada za slikarski opus, je ustvaril prva dela že v letih pred pričetkom druge svetovne vojne. Kot član socialno angažirane skupine umetnikov Gruda je svoj specialno naglašeni opus nadaljeval med vojno v zloglasnih nemških taboriščih in po vojni, ko je končal študije na ljubljanski akademiji. Vladimir Lakovič nadaljuje polno tradicijo poetičnega realizma ter motivno zajema psihološki portret in pretresljive kompozicije, pretežno s taboriščno tematiko. Kot polnokrven ustvarjalec se je izkazal tudi na področju knjižne ilustracije, kjer je izsledke svojega slikarstva prilagodil specifičnemu mediju tekoče risbe. Visoko kvaliteto svoje umetnosti je potrdil tudi v letu 1972, ko je ustvaril veliko figuratno kompozicijo za prostore šole v Trebelnem.

Vladimir Lakovič

HEGEDUŠIČ V BOLOGNI

Dne 10. februarja je bila v Bologni odprta velika in hkrati prva retrospektivna razstava petinsedemdesetih del Krsta Hegedušiča, nastalih od leta 1923 do 1968, ko je ta znani hrvaški slikar ustvaril freske za monumentalni spomenik na Tjentištu. Avtorja uvodnih besed v katalogu sta direktor Muzeja moderne umetnosti v Bologni Franko Solmi in kustos Moderne galerije v Zagrebu Darko Šnajder; razstava bo odprta mesec dni.

DESETKRAT VEČJE IZGUBE KOT MED II. SVETOVNO VOJNO

Ameriška časopis **US NEWS AND WORLD REPORT** je pred kratkim objavil podatke o ameriških izgubah v zadnji vojni. Tako na primer se je prve svetovne vojne udeležilo 2.400.000 vojakov, od katerih je padlo 53.000 in bilo ranjenih nekaj čez 200.000 vojakov, v drugi svetovni vojni je sodelovalo 11.800.000 ameriških vojakov, od katerih jih je padlo 292.000 in bilo ranjenih 671.000, na Koreji so imeli Američani hkrati največ 327.000 vojakov (od teh jih je 33.000 padlo in 103.000 bilo ranjenih), medtem ko so v Južnem Vietnamu imeli hkrati največ 543.000 vojakov, njihove izgube na tem bojišču pa doslej znašajo 46.000 padlih in 302.000 ranjenih vojakov.

Zanimivo je, da je prva svetovna vojna stala Američane 26, druga svetovna vojna 341, korejska 17 in vietnamska vojna 120 milijard dolarjev.

O učinkovitosti splošnega ljudskega odpora v Južnem Vietnamu prepričljivo govori podatek, da imajo Američani kljub najodbojnejši bojni tehniki in drugi opremljeni v Južnem Vietnamu mnogo večje relativne izgube kot v katerikoli prejšnji vojni. Medtem ko so med drugo svetovno vojno izgube v primerjavi s skupnim številom udeležencev 2,5 % mrtvih in 5,5 % ranjenih vojakov, so ti odstotki v Južnem Vietnamu mnogo večji. V primerjavi z najvišjim številom vojakov, ki so jih Američani kdaj imeli v tej deželi (543.000 vojakov), je padlo 8,5 %, ranjenih pa je bilo kar 55 % vojakov.

zanimivosti

216 MILIJARD DOLARJEV ZA IZOBRAŽEVANJE

Ameriška vlada v nekem svojem poročilu navaja, da so nerazvite dežele leta 1970 prejele po 3,3 dolarja na prebivalca v obliki tuje gospodarske pomoči, toda hkrati s tem so potrošile trikrat toliko za vojaške programe.

Vojaški stroški pa so leta 1971 znašali 216 milijard dolarjev. Tako visoki po drugi svetovni vojni niso bili še nikoli. Približno 14 odst. od te vsote so potrošile dežele v razvoju.

Če primerjamo izdatke za oboroževanje z izdatki za zdravstvo, lahko ugotovimo, da se za zdravstvo troši vsota, enaka 40 odst. vojaških izdatkov. Za izobraževanje pa na vsem svetu porabijo 168 milijard dolarjev, kar je še vedno precej manj, kot pa znašajo stroški za vojaške namene.

Po svoje je zanimiv tudi podatek, da skoraj vsaka druga dežela troši v vojaške namene dvakrat toliko kot pred desetimi leti. To zlasti velja za dežele na Bližnjem in Daljnem vzhodu in v Afriki.

RAKETA BULLDOG

Nova ameriška mornariška raketa »zrak-kopno« **BULLDOG**, ki se je razvila iz znane rakete **BULLPUP**, ima laserski sistem vodenja. Taktilno-tehnični podatki za novo raketo še niso znani, medtem ko za raketo **BULLPUP** vemo, da je težka 810 kg, da ima v bojni glavi 450 kg razstreliva, da leti s hitrostjo 1900 km na uro in da njen dolet znaša 16,5 km.

Raketa **BULLDOG** med poletom oddaja laserske žarke, ki se odbijajo od cilja in vračajo nazaj v raketo in jo tako usmerjajo proti cilju.

NOV AMERIŠKI TANK

Znano je, da je poglavitni tank v ameriških in še nekaterih drugih zahodnih vojskah že od leta 1960 dalje srednji tank **M-60**. Ker je že precej zastareli, so ga sprva nameravali nadomestiti s tankom **MBT-70**. Ta pa preizkušnje ni dobro prestal, zato so se sedaj odločili le za izboljšano verzijo tanka **M-60**, ki bo imel oznako **XM-815**.

Nekateri strokovnjaki so se zavzemali, da bi bil novi tank oborožen s topom kal. 105 mm, s katerim je mogoče streljati tako granate kakor tudi protitankovske rakete **SHILLELAGH**. Ugotovili pa so, da to ni najboljša rešitev glede na to, da so rakete precej počasne in da poteče med izstrelitvijo dveh zaporednih raket preveč časa. Zato bo tank **XM-815** dobil povsem nov top kal. 110 mm.

obrambna vzgoja in ljudska zaščita

AMERIŠKI VOJAŠKI LETALSKI TRANSPORT

Čedalje več vojaških transporterjev

Ameriški vojaški krogi posvečajo transportu po zraku čedalje večjo pozornost. Znano je, da so njihove oborožene sile raztresene v oporiščih po vsem svetu in da je vzdrževanje teh oporišč zelo drago. Zato so ameriški vojaški krogi že pred leti začeli iskati boljše pot, ki naj bi omogočila ameriški vpliv na občutljivih območjih, ne da bi morale biti tam stalno navzoče ameriške sile.

Tako se je rodila zamisel o »zračnih premikih« oboroženih sil. Bistvo te zamisli je v tem, da bi v primeru potrebe prepekljali oborožene sile v katerikoli del sveta. Ozko grlo te zamisli pa so bile omejene zmogljivosti letalskega transporta; zato DA skušajo v zadnjih letih okrepiti svoje transportno letalstvo tako številčno kakor tudi glede kakovosti.

Strateški letalski transport

Pod tem pojmom je treba razumeti zračni prevoz enot, orožja in druge opreme na večje razdalje — z ene celine na drugo, z enega bojišča na drugo bojišče.

Za potrebe strateškega letalskega transporta so konstruirali orjaška transportna letala z velikim dosegom in s koristno nosilnostjo od 30 do 80 ton.

Iz doslej objavljenih podatkov sklepamo, da sta ogrode ameriškega strateškega letalstva letali **C-141 STARFIGHTER** in **C-5 GALAXY**.

S štirimotornim reakcijskim transporterjem **C-141** lahko 5.000 km daleč prepeljejo 30 ton tovora oziroma 20 ton na razdalji 8.000 km. ZDA imajo sedaj 280 letal te vrste.

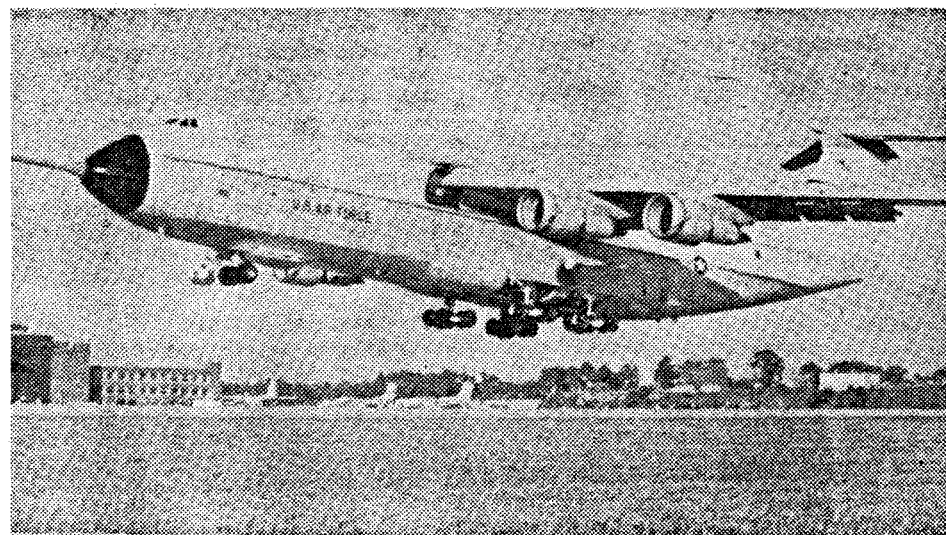
Serijsko proizvodnjo novega orjaškega reakcijskega transportnega letala **C-5** so začeli pred nekaj leti. V to letalo lahko vkrcajo do 120 ton tovora. S praktičnimi poskusi pa so ugotovili, da znaša nosilnost letala pri 5.000 km dolgih razdaljah 90 ton, pri 10.000 km dolgih razdaljah pa 35 ton. Sprva so nameravali zgraditi 120 letal. Ker

Zmogljivost civilnega letalstva

Pri načrtovanju letalskega transporta v vojni upoštevajo tudi zmogljivost civilnega letalstva. Menijo, da ima ameriško civilno letalstvo v prometu približno 330 letal za medcelinske polete in 430 potniških letal z dosegom do 5.000 km.

Vsa ta letala bi zadovoljevala potrebe po prevozu vojaštva, ne ustrezajo pa za prevoz oborožitve in drugih materialnih sredstev. Za prevoz tovora je usposobljenih le kakih 40–50 letal **BOEING-747**, medtem ko bi bilo treba vsa druga letala predelati in opremiti z ustreznimi napravami za vkrčevanje in izkrčevanje tovora.

Spričo naraščajočih transportnih potreb v zvezi z vojno v Vietnamu so v te namene zlasti v obdobju največjega stopnjevanja te vojne uporabljali tudi civilno letalstvo. Ta-

Največje transportno letalo na svetu **C-5 GALAXY**.

Skupina ameriških taktičnih transportnih letal **C-130 HERCULES** med poletom

pa so transportna letala **C-5** zelo draga, so naročilo zmanjšali na 81 letal. Doslej je izdelanih 30 letal te vrste.

Z uvedbo letal **C-5** so se zmogljivosti ameriškega vojaškega transporta močno povečale. Trdijo, da so sedaj štirikrat večje, kot so bile leta 1965, znašajo pa 24 milijard ton/km letno. Ko pa bo ameriško vojno letalstvo prejelo vseh 81 naročenih letal **C-5**, se bo njihova transportna zmogljivost povečala na kar 41 milijard ton/km.

Posledica tega je manjša poraba časa za prevoz klasične pehotne divizije (15.000 mož in 37.000 ton tovora) iz ZDA v Evropo. Pred devetimi leti so za to potrebovali 24 dni, predlanskim 12 dni, v prihodnjem letu pa bo divizija v Evropi že po desetih dneh. Ameriški načrtovalci bi želeli poleg naročenih 81 nabaviti vsaj še 46 letal **C-5**. Če bi bilo to odobreno, potem bi lahko v 45 dneh prepeljali v Evropo sedem pehotnih divizij z vso pripadajočo opremo. V ta namen bi potrebovali 70 letal **C-5** in 240 letal **C-141**, ki bi bili v teh 45 dneh v zraku po 10 ur dnevno.

krat je približno 40 odstotkov vseh prevozov opravilo civilno letalstvo. Kasneje se je odstotek znižal in je leta 1971 znašal le še 7 odstotkov vseh prevozov na progi ZDA–Vietnam.

Taktično transportno letalstvo

Pod pojmom taktičnega letalskega transporta je treba razumeti prevoz ljudi, tehnik in drugih materialnih potreb v obsegu ustreznega operacijskega območja — bojišča.

Osnovno transportno letalo, ki ga Američani uporabljajo v te namene, je **C-130 HERCULES**. Vanj lahko vkrcajo 90 vojakov ali 64 padalcev, sicer pa znaša njegova koristna nosilnost 15 ton. Čeprav je bilo letalo **C-130** konstruirano že pred 17 leti, je še vedno zelo uporabno. Res pa je, da so ga medtem še izpopolnjevali. Njegova zadnja verzija **C-130 E** je stara deset let.

Odgovorni dejavniki ameriškega vojnega letalstva zatrjujejo, da so se v zadnjih petih letih taktične transportne kapacitete zelo zmanjšale in da je tudi glede modernizacije teh letal zelo malo storjenega. Včasih je bilo 34 skvadronov transportnih letal, konec leta 1972 pa le še sedemnajst.

Vse kaže, da je poglavitna težava v tem, ker bi bilo treba najti tako taktično transportno letalo, ki bi lahko uporabljalo tu-

di kratka in s travo pokrita vzletišča. Zato so nacionalni agenciji za raziskovanje in razvoj (NASA) odobrili 100 milijonov dolarjev z nalogo, naj pripravi projekt novega transportnega letala z **V/STOL** lastnostmi (letalo, ki lahko pristaja in se dviga navpično ali pa na kratkih progah). Takšno letalo naj bi bilo gotovo do leta 1980. Novo letalo bi potrebovalo le 200–400 metrov dolgo vzletišče, ki bi lahko bilo tudi v neposredni bližini fronte. Zato taka letala ne kateri imenujejo jurišne ali frontne transporterje.

Frontni transporter naj bi v primeru, če bi bile kopenske prometne zveze pretrgane, dovažal na bojišče vojake in opremo, vračal pa bi se z ranjenci. Takšno letalo naj bi bilo zelo enostavno, njegovi najpomembnejši deli naj bi bili obdani z oklepom, ki bi ga varoval pred ognjem iz strelnega orožja, njegovo vzdrževanje pa ne bi smelo biti preveč zahtevno. Frontni transporter bi uporabljal kot dopolnilno transportno sredstvo, ki bi izvajalo tiste naloge, ki jim helikopter glede na svoj doseg, hitrost in transportno zmogljivost še ni dosegel.

Hkrati s prizadevanji vojnega letalstva pa skuša tudi ameriška kopenska vojska razviti lastne transportne kapacitete, ki so zasnovane predvsem na helikopterjih. Sedaj pripravljajo helikopter za težke tovore. Njegova nosilnost bo znašala 25 ton. Poleg tega pa projektirajo helikopter za lahek transport, njegova nosilnost bi bila 10–12 vojakov.

PROMETNA DEJAVNOST: mestni promet v Ljubljani in na Jesenicah. Medkrajevni potniški promet v Sloveniji in drugih republikah. Tovorni promet s tovornjaki in specialnimi vozili v tu- in inozemskem prometu. Poslovalnice so v Celju, Mariboru, Kopru, Radencih, Trbovljah, Zagrebu in Beogradu.

HOTELSKA DEJAVNOST: Bled — GOLF hotel, PARK hotel, Gozd Martuljek — hotel ŠPIK, Velika planina — hotel SIMNOVEC, Ljubljana — pension VIATOR, Kotlje — hotel RIMSKI VRELEC, Prevalje — pension POLJANA, Črna — hotel PLANINKA, Metlika — hotel BELA KRAJINA, Semič — hotel SMUK, Črnomelj — hotel LAHINJA, restavracija GRAD.

VIATOR ima sistem žičnic na Veliki planini, na Španovem vrhu in v Gozdu Martuljeku

**PROMETNO
HOTELSKO
TURISTIČNO
PODJETJE
VIATOR
LJUBLJANA**

TURISTIČNA DEJAVNOST: v turistični agenciji VIATOR in poslovalnicah v Ljubljani, v Kranjski gori, na Jesenicah, na Bledu, na Vrhniki, v Kamniku, v Ravnah, v Slovenj Gradcu, v Ljutomeru in v Zagrebu.

Potni list in obramba

Te dni sta bili na dnevnem redu skupne seje predsedstva SFRJ in predsedstva ZKJ dve izredno pomembni družbenopolitični vprašanji: položaj in vprašanja naših časno zaposlenih delavcev v tujini in politika gospodarske stabilizacije.

Ko gre za naše delavce v zamejstvu, je vsekakor najpomembnejša ugotovitev: na delo v tujino odhajajo naši ljudje na višku svoje delovne sposobnosti.

AKTIV ZVEZE KOMUNISTOV PRI ZRVS V PTUJU

Pred kratkim je bil prvi, ustanovni sestanek aktivna komunistov — članov Zveze rezervnih vojaških starešin občine Ptuj. Na sestanku je bil navzoč tudi član republiškega odbora ZRVS SR Slovenije Ivan Gradišek, kot člana ZRVS občine Ptuj pa tudi sekretar občinskega komiteja ZKS Ptuj Franc Tetičkovič in predsednik občinskega odbora ZZB NOV Ptuj Cvetko Pantar.

V uvodnem delu je vse navzoče člane pozdravil predsednik občinskega odbora ZRVS Ptuj Karel Zmavc. Komuniste — člane ZRVS je seznanil s sklepi II. seje občinske konference ZKS Ptuj ter jih v kratkem seznanil tudi s programom dela. V svojem govoru je navedel, da je treba čim večjo pozornost posvetiti družbenopolitičnemu delu članov, dosledno spoštovati pismo tov. Tita in izvršnega biroja CK ZKJ; prav tako je treba večjo skrb posvetiti idejnopolitični vzgoji članstva in sprejemanju mladih rezervnih vojaških starešin v Zvezo komunistov. Rezervni vojaški starešine kot strokovno in politično usposobljeni člani te organizacije pa se morajo aktivno vključiti v priprave na splošni ljudski odpor, in to v delovnih organizacijah, krajevnih skupnostih in šolah. Članstvo Zveze rezervnih vojaških starešin mora biti budno pri družbenopolitičnem življenju in je treba aktivirati delo na področju družbene samozaščite in varnosti.

Poleg navedenega je tov. Zmavc v svojem govoru navedel še druge naloge, s katerimi se mora aktiv komunistov v bodoče ukvarjati. Po končanem uvodnem delu je bil dan v razpravo okvirni program dela aktivna komunistov članov ZRVS. V razpravi, ki je bila zelo živahna, so komunisti aktivna zlasti zahtevali, da se posveti večja pozornost delu mladine in kadrovanju v šole aktivnih in rezervnih vojaških starešin.

France Tetičkovič je navzoče tudi seznanil z informacijo skupne seje izvršnega biroja predsedstva ZKJ in predsednikov teh sekretarjev Zveze sindikatov Jugoslavije, v kateri je bila zajeta zlasti stanovanjska politika, stabilizacija in postopki za odpravo socialnih razlik.

Navzoče je pozdravil tudi tov. Gradišek ter dejal, da je zamisel o formiranju aktivna komunistov pri ZRVS občine Ptuj med prvimi v Sloveniji ter da je takšna oblika organiziranja potrebna, saj je treba vrste rezervnih vojaških starešin pomladiti z mladimi komunisti, ki bi v morebitni revoluciji prav tako morali nositi največje breme, kot je bilo v narodnoosvobodilni vojni.

Po končani in uspešni razpravi je bil podan predlog novega sekretariata aktivna komunistov članov ZRVS. Trajko Stojčevski kot novoizvoljeni sekretar aktivna komunistov pri ZRVS občine Ptuj se je v imenu novoizvoljenega sekretariata zahvalil za zaupanje ter zagotovil, da bo sekretariat izpolnjeval vse naloge, ki bodo postavljene predenj v skladu s politiko ZKJ.

STANKO MEGLIČ

Pomočnik zveznega sekretarja za narodno obrambo generalpolkovnik Ivan Dolničar je dejal v razpravi o naših ljudeh zaposlenih v tujini in pomembnih za našo obrambo: »Dejanske vzroke (izseljevanja) je treba odpravljati z gospodarskimi, socialnimi, političnimi, z organizacijskimi in vsemi drugimi ukrepi... Mislimo pa, da bi se ne smeli ogibati niti administrativnih ukrepov, kjer bi utegnili biti koristni in ko je treba zavarovati izredno pomembne koristi skupnosti.«

Ko se je pomočnik sekretarja za narodno obrambo zavzemal za administrativne ukrepe — seveda za nujno potrebne — je poudaril, da bi ti ne imeli primerne vpliva, če bi zanje ne ustvarili ustrežajočega političnega ozračja in ne vzbudili zavednosti, čuta discipline in odgovornosti občanov, ko gre za pomembne družbene dolžnosti. Dolničar je poudaril, da naša družba ni brez predpisov, ki določajo dolžnosti občanov do oboroženih sil in narodne obrambe, zlasti tistih vojaških obveznikov, ki odhajajo v zamejstvo ali se sicer tam mudijo. Že z doslednim izpolnjevanjem teh predpisov bi zagotovili potreben pregled nad vojaškimi obvezniki, ki so odsotni iz države.

Zal nekateri občani pozabljajo na svoje obveznosti, kar nas vsekakor mora skrbeti. Se hujše skrbi pa vzbuja, da se prav tako vedejo celo nekatere družbenopolitične skupnosti in posamezna diplomatsko konzularna zastopstva. Zato organi za narodno obrambo ne prejemajo poročil o podaljšanjem bivanja vojaških obveznikov v tujini, o njihovih preselitvah itd. Zaradi tega vojaška evidenca ni popolnoma na tekočem in ne zanesljivo uporabljiva.

Ce hočemo, da bi ne bilo treba posegati po administrativnih ukrepih, bi moralo biti težišče dejavnosti za ugotavljanje stanja in o storjenih ukrepih v občinah ob sodelovanju vseh pristojnih organov občinskih skupščin in drugih družbenopolitičnih dejavnikov, je poudaril general Dolničar. To vsekakor popolnoma drži, saj je le neposredno na terenu in z neposrednimi ukrepi mogoče doseči jasen pregled, narediti nujno potreben red in zagotoviti popoln vpliv na slehernega človeka, ki odhaja v tujino ali se vrača v domovino.

Pri tej nalogi imajo pomembno vlogo vsekakor ukrepi, ki so jih napravili zvezni izvršni svet, Socialistična zveza in sindikat; v sklepih skupne seje predsedstev opozarjajo, da je treba te ukrepe učinkovito izpolnjevati. Nadalje sklepi med drugim poudarjajo, da je treba kar najhitreje urediti s predpisi: smotnostno zaposlovanja naših ljudi v tujini v skladu s koristmi države in gospodarstva; postopek pri zaposlitvi delavcev in pri vrnitvi delavcev iz tujine; temeljne pogoje za zaposlovanje in varstvo jugoslovanskih državljanov na delu v zamejstvu in dolžnosti vojaških obveznikov.

Nedvomno so vse te dolžnosti, ki jih narokujejo sklepi predsedstva SFRJ in predsedstva ZKJ, v neposredni ali posredni zvezi z obrambo države ali zadevajo tiste, ki so za našo obrambo iz več razlogov pomembni ter potrebni.

»NARODNA ARMIIJA«

brest cerknica
Industrija pohištva Jugoslavija
telefon 791-080 telex 31-167

telegrami

NOVO MESTO: Praksa je tudi pri rezervnih starešinah potrdila staro ugotovitev, da ni moč pričakovati dobrih rezultatov, dobrega sistema dela, uspešnega vodenja organizacije, če ni za to ustrezno postavljene organizacijske oblike. Zato so nekatera združenja, npr. Dolenjske Toplice, Straža, Bircna vas itd., tako imenovane študijske skupine, aktivne, ki dajejo zelo dobre rezultate, organizirali pa so jih po nekaterih večjih vaseh, kjer rezervni starešine so, nimajo pa svojega združenja.

NOVO MESTO: Združenja RVS so se predvsem usmerila v to, da bi v svojo dejavnost pritegnila čimveč mladine. Vsa združenja so jo že vključevala in jo še bodo v orientacijsko-taktične pohode, strelska tekmovanja ipd. Lani je tako sodelovalo z združenji RVS v tej občini kar 863 mladincev in mladink. — Združenje RVS Bircna vas je organiziralo mladinski aktiv v Uršnih selih, ki zdaj uspešno deluje. Združenja iz Dolenjskih Toplic, Straže in Žužemberka so organizirala strelske družine, v katerih je tudi precej mladincev, smučarski krožek itd., vodijo pa jih RVS. Na enaki poti so Bršljin, Mirna peč in še nekatera druga združenja. Odbori združenj RVS pa menijo, da je pri organiziranju takih družin in aktivov nujno potrebna večja navzočnost predstavnikov občinske konference zveze mladine ter tudi občanske zveze za strelstvo, telesno kulturo ter vseh drugih, ki se ukvarjajo s podobnimi dejavnostmi.

PTUJ: V okviru dopolnilnega programa za RVS bodo tu imeli letos orientacijsko-taktične pohode v vseh združenjih, poleg tega pa še vrsto drugih aktiv: RVS bodo seznanili z oborožitvijo enot JLA, s sodobno vojaško opremo, s taktičnimi dosežki na vojaških vajah, praktično pa jih bodo urili v streljanju s puškami in mitraljezom.

NOVO MESTO: V odborih za splošni ljudski odpor sodeluje 33 rezervnih starešin, kar sicer ni veliko niti dovolj, vendar pa je pomembno, da je sodelovanje vzpostavljeno in se bo lahko širilo naprej. Marsikje so bila združenja RVS tudi sploh pobudniki za te odbore, npr. Straža, Dolenjske Toplice.

PTUJ: Tu so dokončane vse priprave za ustanovitev aktivov RVS, in sicer v vseh 25 krajevnih skupnostih ter v treh največjih gospodarskih podjetjih — v tovarni aluminija Kidričevo, kmetijskem kombinatu Ptuj in v tovarni avtoopreme Ptuj.

Sobota, 30. decembra 1972, bo prebivalcem Pivke in okoliških vasi ostala v trajnem spominu. Tega dne je začel obratovati nov vodovod, ki so ga zgradili pripadniki JLA. Vrednost del, ki so jih opravili na trasi od Postojne do Pivke v dolžini 13 kilometrov in 800 metrov, znaša 720 starih milijonov.

Z gradnjo so začeli septembra 1971 in končali decembra 1972.

Na fotografiji, ki je bila posneta ob otvoritvi vodovoda, so ljudje, ki so družno s številnimi vojniki vložili v delo veliko svojega truda, znanja in volje z željo, da Pivčani in okoličani čimprej dobijo svežo vodo. Od leve proti desni: Leopold Zajc iz podjetja Hidrometal iz Mengša, vodnik I. razreda Cone Simonovski, podporočnik Dragomir Antič, vodja in kontrolor vseh del na trasi inž. Janez Štefančič, starejši vodnik Uroš Martinović in vojak Mesud Pešić.

DRAGOJEVIĆ

Najboljše strelce ima letos SD Proleter

V Postojni je bil te dni zaključek tradicionalne V. občinske strelske lige postojnskih strelcev, ki je trajala 14 dni. Naslov prvaka so branili strelci Centra, ki pa letos kljub odličnim mladincem niso uspeli, pa tudi ne dvakratni prvaki Gozdarji, čeprav so v zadnjem kolu prizadeli Proletarce edini poraz. Stari pregovor pravi, da kjer se prepirata dva, tretji dobiček ima (Center je bil prvak leta 1970 in 1972, Gozdar pa leta 1969 in 1971).

Strelska družina »Proleter«, ki vključuje pripadnike JLA, je letos v petih letih prvič uspela osvojiti veliki prehodni pokal (lani so bili drugi), saj ima nekaj odličnih strelcev, kot so Gudžulić iz Kraljeva, Mihajlović iz Beograda in že stara Proletarca Dekanj in Iskovski.

Letos smo bili priča izrednih rezultatov postojnskih strelcev, saj so bili doseženi in izboljšani vsi rekordi, tako ekipni kot posamezni. Lani je bil ekipni rekord 679 krogov od 800 možnih, letos je bil ta rezultat trikrat izboljšan: najprej so Gozdarji nastreljali 681 krogov proti Pivki, nato so Proletarci ponovili isti rezultat proti članom Centra, v zadnjem kolu pa so mladinci Centra dosegli izreden rezultat 695 krogov, ki prav gotovo še dolgo ne bo izboljšan!

Lani je bil najboljši skupni rezultat 1295 krogov, letos 1455 (med Gozdarji in Pivko).

Med 31 strelci, ki so se poleg nagrad borili tudi za uvrstitev na občinsko tekmovanje za zlato puščico, je bil nepremagljiv pripadnik JLA, član Proleterja Djordje GUDŽULIĆ, ki je v sedmih kolih nastreljal 1248 krogov (ali povprečno 178,2; lani je imel zmagovalce povprečje 167,3 kroga). Na drugo in tretje mesto sta se uvrstila odlična mladina iz Centra in Pivke: MIKOLETIĆ s 1186 in ČOTAR s 1182 krogi, stari as Jože Martinčič (Gozdar) je bil četrti s 1175 krogi, takoj za njim sta bila Gozdarja Zadnik (1173) in Požar (1165).

Odličnih rezultatov je bilo veliko; lani je bilo samo devet rezultatov prek 170 krogov, letos pa kar 41 takih, od tega šest prek 180 krogov! Rekordne rezultate so letos dosegli prvi trije nagrajeni strelci: tako je mladinec Centra MIKOLETIĆ nastreljal 183 krogov (devet desetih), GUDŽULIĆ tudi 183 krogov, vendar le 5 desetih, ČOTAR (Pivka) 180 krogov, Fajdiga (Center) 178, Martinčič 177, Gombač, Natlačen (oba Center) 175, Mihajlović 175, Zadnik 175, Dekanj 174 krogov itd.

Norme za občinsko zlato puščico je letos že izpolnilo 18 strelcev, od tega 7 iz Centra, po štirje pa iz Proleterja in Gozdarja ter trije iz Pivke; med temi je eden pionir, ena

mladinka, šest mladincev, drugi pa so člani. Norme za značko odličnega strelca je izpolnilo 22 strelcev.

Najstarejši udeleženec tekmovanja je bil Tone Križman iz Pivke, star 48 let, najmlajši pa Egon Marinkšek (Center), 13 let. Nagrade, diplome in prehodni pokal je ob zaključku podelil najboljšim predsednik OSZ Postojna. Vsa srečanja so vodili republiški sodniki iz Postojne.

EDVARD PROGAR

Kontrolirajte svojo težo, dokler ne bo prepozno!

Tehtnica NEVA prinaša:

- vitko linijo
- zadovoljstvo
- zdravje

OSEBNA TEHTNICA

NEVA

NAROČNIKI!

Vse naročnike lista ponovno prosimo, da pri vsaki spremembi naslova (sporoče najprej svoj točen stari (prejšnji) naslov, na katerega so list doslej prejeli). Sprememb brez teh podatkov ne moremo upoštevati, ker je veliko enakih imen in krajev.

UPRAVA LISTA

JESENICE

DRUŠTVO PRIJATELJEV KOROŠKIH SLOVENCEV

Prebivalci jeseniške občine, ki so neposredni sosedje koroških Slovencev, stalno spremljajo boj naših rojakov za njihove narodnostne pravice. V prizadevanjih, da bi jim kar najbolj pomagali, so predlagali ustanovitev Društva prijateljev koroških Slovencev. Za pobudo se je zavzel občinski odbor ZB NOV. Dne 26. januarja je sklical pripravljalni odbor. Seje so se udeležili zastopniki SZDL, ZB NOV, Zveze borcev za severno mejo 1918/19, temeljne kulturne skupnosti, Zveze kulturno-prosvetnih organizacij in drugih. Obravnavali so osnutek društvenih pravil, sprejeli osnutek članske izkaznice in se dogovorili o nalogah društva. Strinjali so se, naj bo poglobljena naloga, da bodo z vsemi močmi pomagali koroškim Slovincem doseči narodnostne pravice, ki jim jih zagotavlja avstrijska državna pogodba. Poudarili so, naj bi bila naša narodna skupnost na Koroškem most za dobro sosedstvo med Jugoslavijo in Avstrijo.

Ustanovni občni zbor društva bi naj bil 3. marca. Ob tej priložnosti bodo pripravili kulturno prireditev z bogatim sporedom. Sodelovali bodo naši rojaki s Koroškega. Povabili bodo folklorno skupino iz Zelezne Kaple in koroške literate.

BRANKO BLENKU

ZGLED ŽELEZARNE

Kadrovska služba jeseniške železarne je do konca lanskega leta uredila vse stanovanjske zadeve borcev. Zavezala pa se je tudi, da bo letos vse nadaljnje prošnje obravnavala tako uspešno, kot je delala doslej. Priskrbeli bodo posojila borcem za nove hiše ali prezidave ter popravila stanovanj.

V jeseniški občini je neurejenih še kakšnih 25 stanovanjskih zadev borcev. Delovne organizacije, ki bi bile dolžne poskrbeti, da bi bile te zadeve kar najhitreje urejene, bi se naj zgledevale po jeseniški železarni. Tudi tiste delovne organizacije, ki nimajo stanovanjskih komisij, bi se naj pogovorile o stanovanjskih zadevah z občinskim odborom ZB NOV Jesenice, da bi kaj ukrenili.

Upoštevati pa je treba še, da tudi nekateri upokojeni borci nimajo primernih stanovanj. Pričakovati je treba, da bodo družbenopolitične organizacije v občini z delovnimi organizacijami, pri katerih so bili borci zaposleni, skupno ukrenile kaj odločilnega. Mladi samoupravitelji, ki odločajo zdaj pri delovnih organizacijah, bi se naj tako oddolžili borcem, ki so jim izvojevali boljše sedanost.

VELJKO MANDIČ

SENOVO

NAJVEČ SKRBI VARSTVU BORCEV

Združenje borcev NOV Senovo je 20. januarja na občnem zboru položilo račune o svojem delovanju v minulih dveh letih. Imelo je 15 rednih, tri razširjene in pet izrednih sej. Združevalo je nad 400 članov. V zadnjih dveh letih je umrlo 32 članov.

Združenje je sodelovalo z ZRVS, z mladinsko organizacijo, s TVD Partizan, s Svobodo, s šolo in z lovsko organizacijo. V sodelovanju so dosegli najlepše uspehe, tako pri skupnih prireditvah proslav in drugih priložnostih. V senovskem premogovniku so pri delavskem svetu ustanovili posebno komisijo za borčevske zadeve. Borci pa so sodelovali še v raznih drugih odborih in komisijah pri premogovniku in sindikatu.

Največ skrbi so posvečali socialnemu varstvu borcev in njihovim svojcem. Občasno so jih denarno podpirali, seveda pa nekateri prejemale stalne priznave. Dodeljevali so podpore za šolanje otrok borcem in stanovanjska posojila upravičnim prosičim. Leta 1971 je prejemale podpore 21 otrok borcev po 160 din, lani pa 11 otrok po 150 din. Stanovanjska posojila je uživalo kar 82 članov — 43 za prezidave in popravila, za nova stanovanja pa 39. Za počitnice in zdravljenje pa so dali 42 članom 8800 din. Lani 8. marca so obiskali 23 vdov in mater padlih borcev ter jih skromno obdarili. Raznih podpor je bila deležna nad polovica članov.

Zgledno tudi vzdržujejo spomenike in spominske plošče. Vzidali bodo še spominsko ploščo na novem pokopališču v Dovškem.

Lani je združenje navezalo tesne stike z borčevsko organizacijo na Hrvaškem v Donji Stubici. Priredilo je v sodelovanju z ZRVS izlet na Hrvaško, na dan vstaje pa so borci iz Donje Stubice vrnili obisk. Letos bodo sodelovali pri velikih proslavah 40-letnice hrvaško-slovenskega kmečkega upora in tako manifestirali enotnost med našimi narodi.

RADO KOZOLE

KOČEVJE

MOČNEJŠE ZDRUŽENJE BORCEV

Po združitvi delovnih organizacij kočevskega premogovnika in »Industrije transportnih sredstev in opreme« (ITAS) šteje enotno ZB NOV precej več članov. Člani so spoznali, da bo lahko njihovo delo v delovni organizaciji mnogo bolj plodno, če bodo imeli aktiv borčevske organizacije. Nedavno so aktiv ustanovili in zdaj že deluje. Ureja organizacijska in druga vprašanja. Zbadnje čase se vneto posveča nalogam za izboljšanje organizacije dela. Kritično so pretresli nekatere pomanjkljivosti in dali več predlogov za ureditev. Zlasti so se zavzeli za načrtno kadrovsko politiko, da bi na delovna mesta prišli prizadevni strokovnjaki z moralnimi vrlinami. Aktiv seznanja o svojem delu samoupravne organe, vodstvo podjetja in družbenopolitične organizacije. Prve izkušnje kažejo, da je ta oblika dela bivših borcev izredno uspešna.

VIKTOR DRAGOŠ

300 PROŠENJ ZA STANOVANJSKA POSOJILA

Lani so borci, člani združenja borcev NOV v kočevski občini, vložili nad 300 prošenj za dodelitev dolgoročnih posojil, ki bi jih potrebovali za zgraditev stanovanjskih hiš ali popravilo stanovanj. Spričo tako številnih prošenj sta se upravni odbor sklada za stanovanjske zadeve pri občinski skupščini in komisija za borce odločila, da bodo vsa posojila dodajevali po posebnih merilih, ki jih je določila občinska skupščina. Natančno so popisali vse prosiilce in jih že decembra razvrstili glede na upravičenost do posojila. Ze v drugi polovici tega meseca pa bodo začeli izdajati odločbe prosiilcem za dodelitev posojil. Sklenili so, da bo upravna določba, s katero se prizna prosiilcu posojilo, veljavna le šest mesecev, če bi prosiilec v tem času ne sklenil pismene pogodbe o najetu posojila.

Po dosednji oceni bo posojila prejelo okrog 90 prosiilcev. Odločbe o dodeljevanju stanovanj pa bodo izdajali pozneje, ker se šele pripravljajo na graditev bloka za 24 stanovanj. Gradbeno podjetje meni, da bo delo končano do konca leta.

VIKTOR DRAGOŠ

VAS-FARA PRI KOČEVJU

VEČ PODPORE ZA ZDRAVLJENJE BORCEV

Združenje borcev NOV Vas-Fara je na svojem občnem zboru obravnavalo svojo dejavnost v minulem delovnem obdobju in ugotovilo, da so navzlic težavam uspešno urejali številna vprašanja. Gmotna vprašanja bivših borcev so razen manjših izjem zadovoljivo urejena. Pohvalno je tudi, da člani združenja uspešno sodelujejo v drugih organizacijah in si prizadevajo, da bi bila gospodarska rast tega kraja v kočevski občini hitrejša.

Zdravstvene razmere borcev niso ugodne, saj je umrljivost članstva precej večja kakor pa povprečno prebivalstva. Samo lani je umrlo enajst članov. Zato so se zavzeli, da bi prihodnje namenili več denarja za zdravljenje članov.

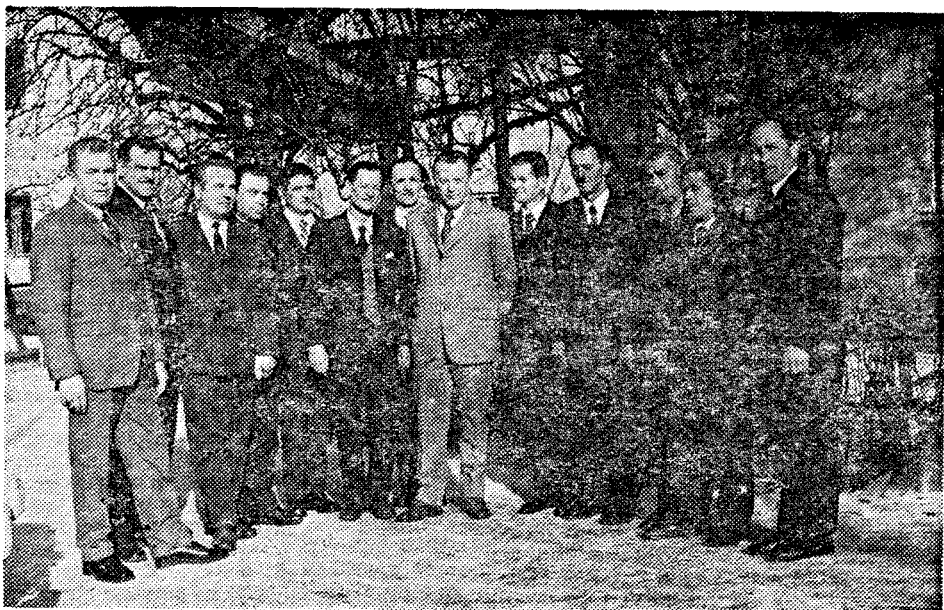
ŠKOFIJE

PONOSNI, ČEPRAV TRPIJO

Invalidska organizacija v Škofijah je nedavno dala na občnem zboru obračun o svojem delovanju v minulem delovnem obdobju. Udeležba je bila zelo dobra. Zbora pa so se udeležili tudi številni gostje, med drugim zastopnik občinske skupščine, zastopniki občinskega odbora ZB NOV, SZDL, ZK, združenje borcev itd. Območje naše organizacije meji s Trstom oz. Italijo in je na izredno živahnem mednarodnem prometnem prehodu. Člani invalidske organizacije so ponosni, da so lahko s svojimi žrtvami prispevali časten delež med osvobodilnim bojem, čeprav trpijo kot bolni invalidi oz. kot matere ali vdove, ki so med vojno izgubile svojce.

Na zboru je dolgoletni predsednik Rudi Krkoč izčrpno poročal o delovanju organizacije in opozoril na pomembne nadaljnje naloge. Nato se je razvila živahna in zdrava razprava. V nji so opozorili na nenehne potrebe in skrbi osebnih vojaških vojni invalidov, staršev padlih borcev in vojni vdov. Zlasti so poudarjali skrb za otroke po vojni umrlih vojaških vojni invalidov. Opozorili so na pomembnost invalidske športne dejavnosti, ki jo je treba še bolj razvijati. Zborovalci so tudi odločno podprli uresničevanje nalog, ki nam jih nalaga pismo tovariša Tita. Sprejeli so sklepe o nadaljnjih nalogah za ureditev organizacije in izboljšanje socialnega ter zdravstvenega varstva članstva.

J. C.

ŽELEZNIKI

PRIJATELJSKO SREČANJE BORCEV NOV

Dne 7. januarja letos je bilo v Železnikih srečanje preživelih borcev, ki smo v letih 1942–1943, to je 9. januarja 1943 vstopili kot prostovoljci v enote NOV, to je v Gorénjski odred.

Na ta dan, to je pred tridesetimi leti se nas je 45 osemnajst in devetnajst letnih mladeničev iz Železnikov in okoliških vasi odzvalo klicu domovine in odšlo tja, kjer je bilo mesto za slehernega poštenega Slovence in Jugoslovana.

Petinširidesetih mladih fantov, polnih življenja, se nas je na ta dan pred tridesetimi leti v najhujših dneh neprizanesljive zime poslavljalo od svojih najdražjih in mnogi med njimi zadnjikrat.

Devetnajstim od vseh kruta usoda ni prižanila in so kmalu drug za drugim darovali svoja mlada življenja za svobodo.

Danes nas je od te skupine živih še 26 borcev. Srečanja se nas je udeležilo 13, ostalih 13 tovarišev pa je bilo odsotnih zaradi bolezni ali službenih dolžnosti.

To prijateljsko srečanje je marsikoga ganilo, saj smo se mnogi srečali ponovno po desetih, dvajsetih in celo po devetindvajsetih letih. Takrat neizkušeni mladeniči, smo se v treh desetletjih dokaj zresnili, saj je vsak izmed nas žrtvoval del svojega najlepšega življenja tako med NOB kakor tudi v najhujših poveljih letih za to, da smo si ustvarili lepše, človeka vredno življenje.

Obujanja spominov na najtežje preživet dni v času NOB kakor tudi spominov na prijetne dneve, ki smo jih preživljali, ni bilo ne konca ne kraja. Tudi stare partizanske pesmi smo prepevali prej, preden smo se s stiskom rok poslovili z željo, da to srečanje ponovimo vsako leto.

BRTONCELJ MIHA-MISKO

APAČE

ŠTEVILO ČLANOV SE KRČI

Občnega zbora ZB NOV Apače se je udeležila dobra polovica članstva. Navzoč je bil tudi predsednik občinskega odbora ZB NOV Radgona Jože Simčič. V zadnjih letih se je število članov precej skrčilo — od 102 na 75, ker je pač večina ostarelih, ki hitro izumirajo.

Združenje borcev je v zadnjem delovnem obdobju zadovoljivo delovalo. Ena glavnih skrbi odbora je socialno varstvo borcev. Redno priznavalnino po 150 do 300 din na mesec prejema 5 članov, enkratno podporo po 200 do 400 din pa jih je prejelo 19. Otroci borcev so na splošno preskrbljeni, bodisi, da so že v službah, bodisi da se še šolajo ter prejemale štipendije. Tudi stanovanjske zadeve članov so večinoma urejene. V zadnjih letih so prosiilci prejeli v ta namen 838.800 din posojil. Zelo nezadovoljni pa so borci, bivši člani kmečkih delovnih združenj, ker še zmeraj nimajo priznane delovne dobe za obdobje, ko so delali v zadruzi.

Na prvi seji novega odbora združenja 27. januarja so sklepali o letošnjih delovnih nalogah. Sklenili so tudi, da bodo 8. marca priredili tovariški večer s pogostitvijo tovarišic, članic združenja borcev. Zlaja je, da bi letos priredili tudi izlet v partizanske kraje, vprašanje pa je še, ali bodo zmogli stroške.

OLGA MARKON

BLED

»KOROŠKI VEČER« V POČASTITEV PREŠERNOVEGA DNE

Občinska konferenca SZDL in kulturna skupnost Radovljica, sta za letošnji slovenski kulturni praznik — Prešernov dan, pripravili veliko kulturno politično prireditev pod imenom Koroški večer, ki je bil v soboto, 10. februarja ob 19. uri v festivalni dvorani na Bledu. Tako ko lani za Prešer-

nov dan, so tudi tokrat proslavo posvetili kulturni ustvarjalnosti koroških Slovencev ter s tem manifestirali povezanost in enotnost slovenskega kulturnega prostora. Poleg domačih izvajalcev (moški pevski zbor DPD Svoboda Podnart, folklorna skupina DPD Gorje in recitatorji delavske univerze) ki so se predstavili s slovenskimi ljudskimi pesmi in plesi ter Prešernovo poezijo, so slovensko kulturno ustvarjalnost na Koroškem prikazale skupine iz zamejstva. Nastopili so: mešani pevski zbor KPD iz Globasnice, mešani pevski zbor SPD Danica in instrumentalno vokalna skupina Korotan iz St. Vida v Podjuni. Pesmi in prozo koroških avtorjev Andreja Kokota, Milke Hartmanove, Valentina Poljanška in Staneta Wakouniga pa sta posredovala igralca Milena Zupančičeva, članica MGL iz Ljubljane, in Mirko Podjed, član SLG iz Celja.

JOST ROLC

ČRNOMELJ

PRIPRAVE NA PRAZNIK

Občina Črnomelj bo tudi letos praznovala svoj praznik na obletnico zasedanja slovenskega narodnoosvobodilnega zasedanja, to je 19. t. m. V ta namen so pripravili obširen spored kulturnih, športnih in drugih prireditev, ki pa niso omejene le na 19. februar, marveč se vrstijo ves ta mesec. Ob praznovanju občinskega praznika želijo kar najbolj posvetiti pozornost nalogam, razmeram in razvoju občine. Pri tem upravičeno pričakujejo vso podporo tiska in javnosti.

L. S.

VRTOVIN

SEDEM UMRLIH

Vrtovin ima sicer 15 zaselkov in šteje nad 500 prebivalcev — med narodnoosvobodilno vojno je bil eden najbolj znanih partizanskih krajev na Vipavskem — vendar se zdi nenavadno, da ljudje tako pogosto umirajo. Tako je samo januarja umrlo kar sedem starejših domačinov — dve ženski in pet moških. Nastarejša sta bila Francka Lozar (87 let) in Jožef Rebek (86). Prejšnje čase je umrlo toliko ljudi v Vrtovinu komaj v letu dni.

F. H.

Graditelji hiš, garaž in gospodarskih poslopij v letu 1973!

Najbolje boste vložili svoje prihranke, če si pravočasno nabavite kvalitetne legozidake!

Izkoristite izvensezonski popust 5%, ki ga nudimo do konca februarja

Legozidake dobite tudi pri vseh kmetijskih zadruzah

STANDARD — INVEST, Ljubljana, Celovška cesta 89

TOVARNA — VODOVODNA CESTA 101

telefoni: 55-475, 57-477

Anton Zupančič

Antona Zupančiča iz Dragomilja smo spremenili na njegovi zadnji poti konec decembra. — Rodil se je leta 1895 v revni kmečki družini v Grahovcu. Pred vojno je težko preživljal številno družino in nekaj časa je moral za zaslužkom tudi v tujino. Med vojno se je v začetku leta 1942 pridružil osvobodilnemu gibanju, pozneje pa je tudi stopil v vrste borcev. Že pred dobrimi petdesetimi leti je bil med ustanovitelj gasilskega društva. Prejel je številna gasilska odlikovanja. Med prebivalstvom je bil izredno priljubljen, kar je pokazala tudi množica na njegovem pogrebu.

Franc Pišler

Franca Pišlerja, člana ZB NOV na Škofijah, je na njegovi zadnji poti spremljala velika množica. — Rodil se je leta 1913 v Godoviču kot osmi sin kmečke družine. Že kot pastirček ni je moral sam služiti kruha. Izučil se je za mesarja. Do svoje smrti je bil zaposlen v svojem poklicu v Kopru. — Pred vojno je živel na Primorskem, zato je moral služiti vojaščino v italijanski vojski. Kot mnoge naše fante, so tudi njega kot »politično nezanesljivega« poslali v Afriko. — Med vojno je bil med prvimi rojaki, ki se se pridružili prekomorskim brigadam. Bojeval se je v 4. prekomorski brigadi do samega trsta. Odlikovan je bil z redom za hrabrost.

Marija Miklavič

Marija Miklavič iz Idrskega je umrla 11. januarja. Bilo ji je 71 let. Bila je mati prvoborca Franca Miklaviča-Sočana. — Njena življenjska pot je bila trnava. Primigila se je na Idrsko. Rodila je dva sinova. Potem je moral mož oditi v Argentino za zaslužkom, kakor pred vojno mnogi Primorci. Njegova usoda je neznana — že dolga leta je pogrešan. Brž ko se je med osvobodilnim bojem omrežje OF razpelo tudi na Kobariško, je prvi Marijin sin, Franc, tedaj osemnajstleten, odšel k partizanom. Marija pa je na terenu delala za osvobodilno gibanje, dokler je niso s sinom Darkom vred prijeli in odgnali v nemško taborišče. Pred leti se je ponesrečil sin Darko in Marija si potem strla v žalost in več opomogla.

Vladislav Lipovšek-Lado

Od komaj 48-letnega Lada smo se 15. januarja za vedno poslovili na ljubljanskih Zalah. — Lado je odšel v slovenske gozdove med borce, ko je bil šele šestnajstleten fant. Bojeval se je širom po Sloveniji, dokler ga ni doletela nesreča; padel je v ujetništvo in sovražnik ga je interniral. Mučili so ga telesno in psihično, a ga niso mogli zlomiti. Nenehno je mislil na beg, da bi se spet pridružil partizanom. Končno se mu je pobjeg posrečil. Najprej je bil mitraljezec v Vojkovi brigadi, pozneje pa se je priključil v jurišni bataljon 31. divizije. S tem bataljonom je zmagovito prikorakal v Trst. — Vselej je bil zelo skromen in je stopal v ospredje le, ko so komandirji iskali prostovoljce za napad. Ostal nam bo v najlepšem spominu!

Anton Piščanec

Antona Piščanca smo pokopali decembra na Škofijah pri Kopru. — Rodil se je leta 1897 v Braniku na Vipavskem v revni kmečki družini. Po prvi svetovni vojni je delil žalostno usodo naših re-

jakov pod fašistično oblastjo na Primorskem, a je ostal zvest slovenski besedi in zlasti naši pesmi kot vnet pevec. Imel je pet otrok, ki jih je vzgajal v narodnem duhu. Fašisti so ga zaprli leta 1940 v tržaške zapore. Ko se je leta 1941 vrnil iz zapora, je takoj stopil v vrste aktivistov OF. Leta 1944 so ga zaprli Nemci in ga odgnali v taborišče v Nemčijo z družino vred. — Piščanec je bil invalid in odlikovan z redom za hrabrost.

Olga Bajc

Olga Bajc iz Vipave je umrla novembra. — Rodila se je pred šestdesetimi leti v Dupljah pri Vipavi. Primožila se je v pravo, narodno zavedno kmečko družino, ki je bila trn v peti tedanjim fašističnim oblastnikom. Znanega borca za narodnostne pravice Draga Bajca so fašisti umorili leta 1924. Med vojne je bila vsa družina zaprta in potem internirana. Olga so zaprli marca 1943 v Trstu, nato pa so jo odgnali v taborišče v Frosinonah. Po italijanski kapitulaciji je doma ponovno vneto sodelovala v osvobodilnem gibanju. Bila je tajnica AFŽ. Prav tako je bila postrvovalna družbenopolitična delavka po vojni. — Množica jo je spremljala na vipavsko pokopališče. Dobro tovarišico Olga bomo ohranili v trajnem spominu!

Štefan Gojznikar

Štefan Gojznikar je umrl v Ljubljani. Bilo mu je 82 let. Rodil se je v Grižah pri Celju v kmečki družini. Vojaščino je služil tik pred prvo svetovno vojno, nakar so ga poslali že prvo leto vojne na bojišče. Bil je hudo ranjen, tako da je postal stoodstotni invalid. Po vojni se je posvetil študiju na glasbenem konservatoriju. Služboval je kot glasbenik v ljubljanski operi. Bil pa je tudi dober športni organizator. Med osvobodilno vojno je postrvovalno sodeloval v OF. Po osvoboditvi je bil ustanovitelj invalidskega športnega društva v Celju. Ko se je preselil v Ljubljano, je vneto sodeloval v športnem klubu Invalidov. V športno dejavnost je pritegnil mladino in jo vzgajal v socialističnem duhu. Štefan je bil tudi velik prijatelj narave in mednarodni sodnik za ocenjevanje ptic.

Jože Krečan

Od Jožeta Krečana iz Zagorja ob Savi smo se za vedno poslovili 10. januarja. Dopolnil je 60 let. Kot sin rudarske družine je tudi sam postal rudar. Jože je že pred vojno vneto sodeloval v delavskih prosvetnih društvih. Mnogokrat smo ga videli na delavskem odru Svobode v raznih vlogah. Bil je splošno nadarjen. Veliko veselje je pokazal tudi do slikanja. Sodeloval je pri rudarski godbi. V slovo mu je spregovoril v imenu godbenikov delavske godbe Ivan Krautberger in omenil tudi srečanje s njim, ko so se med vojno po naključju srečali na Gorjancih godbeniki glavnega štaba NOV Slovenije. — Vsi ga bomo zelo pogrešali. Ostal nam bo v lepem spominu!

Karlo in Stanko Miklavič

Po redkem naključju sta brata Karlo in Stanko Miklavič iz Idrskega umrla istega dne, 15. januarja. — Karlo je umrl na Idrskem, Stanko pa sveder v Kobariču. Karlu je bilo 75, Stanku pa 62 let. Rodila sta se na Idrskem v ugledni narodno zavedni družini. Bilo je osem bratov in dve sestrji. Ko je napočil čas obračuna s fašizmom, je živelo še sedem bratov in sestrji, a razkropljeni po svetu.

Karlo je bil med prvimi član OF maja 1942 v domačem kraju. Decembra tistega leta pa je postal član prve celice KP, ki jo je ustanovil Peter Skalar. Njegova hiša je bila shajališče aktivistov in zbirališče potrebščin za borce. Julija 1943 so Karla in njegovo ženo prijeli in izgnali v Italijo. Po italijanski kapitulaciji Karlo ni imel sreče, da bi se vrnil domov; Nemci so ga odgnali iz italijanskega taborišča v nemško taborišče. Po osvoboditvi je delal v kobariški tovarni TIK. — Stanko je bil med prvo svetovno vojno že kot trileten begunec, ko so vso družino izgnali iz domačega kraja v Italijo. Že kot deček si je služil grenak kruh v Kalabriji. Postal je šofer. Med abesinsko vojno so ga poslali v Afriko. Po abesinski vojni je ostal v Afriki. Delal je v Somaliji in Keniji. Leta 1945 se je vrnil v domovino. Postal je taksiist. — Skupnega pogreba bratov Miklavič se je udeležila velika množica. V imenu ZB NOV Idrsko se je od pokojnikov poslovil Ivan Kurinčič.

Jožef Hlede

Od Jožeta Hledeta, Kranjčevega Jožeta iz Steverjana, smo se 4. januarja poslovili na ajdovskem pokopališču. Rodil se je leta 1903 kot sin kolona. Tudi sam je že tlačal kot kolon. — Ko se je leta 1942 v Steverjanu ustanovil odbor OF, je bil njegov član tudi Jože. Steverjanci so se med osvobodilnim bojem zavedali, da se bojujejo tako za narodnostno kot socialno svobodo. Po osvoboditvi je Jože delal pri Fructalu v Ajdovščini kot kletar. Sicer pa je poprijel za vsako delo, ko je bilo treba. Mnogi so šele ob njegovi smrti spoznali, kako velik delež je Jože prispeval za napredek domačega podjetja. V svoji skromnosti je bil med nami skoraj neopazen.

Tone Knapič-Lojze

Tone Knapič je umrl novembra. — Rodil se je leta 1914 v Pirničah pod Smarno goro. Izučil se je za mizarja. Med okupacijo leta 1941 so Italijani priredili nekakšen gospodarski sejem. Tone je delal na razstavi kot mizar ter sodeloval pri namestitvi pekarskega stroja. Stroj je na sejmu eksplodiral. Tone je januarja 1942 odšel k partizanom v Dolomite. Spomladi tistega leta so ga poslali na Primorsko. Kot pomočnik mitraljezca, komandir voda, politikomisar čete in potem bataljona se je bojeval na Primorskem do italijanske kapitulacije. Maja 1943 se je udeležil znamenitega pohoda prvih dveh primorskih brigad v Beneško Slovenijo. Po italijanski kapitulaciji je sodeloval pri osvoboditvi Novega mesta in likvidaciji belogardističnih postojank, potem pa je bil do pomladi 1944 politikomisar bataljona v Gradnikovi brigadi. Zaradi obolelosti so ga premestili v zaledje. Postal je politikomisar komande mesta Kojško, potem pa je bil personalni referent na kobariškem področju. — Po vojni je živel v Ljubljani s družino. Borec Gradnikove brigade bo ostal v trajnem spominu.

Jože Vidmar

Od Jožeta Vidmarja iz Grab smo se v začetku januarja za vedno poslovili na pokopališču v Apačah. — Rodil se je v delavski družini leta 1909 v Dokležovju pri Ljutomeru. Sodeloval je v naprednem delavskem gibanju pred vojno. Med okupacijo je postal aktivist OF. Okupator ga je zaprl v madžarski zapor. Bil je obsojen na smrt, a so mu kazen spremenili na dvaletno let ječe, ker mu niso mogli dokazati krivde. Osvoboditev je do-

čkal v ječi. Po vojni se je z družino preselil v Apaško kotlino. Bil je predsednik krajevnega odbora v Stogovcih. Marljivo pa je sodeloval tudi v zadrugi in drugih organizacijah. Ob odprtem grobu sta mu v slovo spregovorila v imenu ZB NOV Jože Vesel in sekretar občinskega odbora ZZB Radgona Franc Kurbus.

Frančiška Garantini

Od Frančiške Garantini, Šimnočeve mame, smo se poslovili za vedno na zadnji dan lanskega leta na pokopališču v Sentlambertu nad Zagorjem. — Rodila se je pred 85 leti v Tirmu nad Litiijo. — V osvobodilnem gibanju je sodelovala po skromnih močeh že od leta 1942. Okupator jo je z možem vred in dveletnim sinom odgnal v Nemčijo. Družina se je vrnila po osvoboditvi na zapuščen dom. — Pokojnici je v slovo spregovoril zastopnik ZB NOV Senožeti.

Kajzarjev Luka

Kajzarjev Luka se je na Silvestrovo tibo poslovil od nas. Živel je na gorski kmetiji nad dolino v Platu pri Mežici. Kot dobrovoljček je kljuboval težavnemu življenju. Sam je preživljal petero otrok, odkar mu je umrla žena, ki se je ubijala s njim za življenje na strni rebri. Luka je med vojno rad sprejemal pod streho borce in s marsikaterim delil skorjo kruha. — Številni znanci so spremlili Luko na zadnji poti. Zmeraj se ga bomo spominjali kot šegavega, srčno dobrega človeka.

Ivan Šulin-Orel

Ivana Šulina-Orela smo 8. januarja spremlili na zadnji poti v Bovcu. — Rodil se je pred 79 leti v revni kmečki družini. Izučil se je za krojača, delal pa je tudi v rudnikih in na tujem. Doleto ga je tudi gorje prve svetovne vojne. Bil je na bojiščih v Galiciji in na Tirolskem. Med obema vojnoma pa je bil na Primorskem v vrstah naših naprednih ljudi, ki so se bojevali za ohranitev slovenskega življa. Med osvobodilno vojno se je kmalu pridružil osvobodilnemu gibanju. Kot član partijske trojke in odbornik odbora OF je deloval leta 1943 v bovškem okraju. Zbiranje gmočnih sredstev in ilegalna dejavnost nasploh je bila tedaj v najtesnejši zvezi z imenom blagajnika »Orel«. Z njim je sodelovala vsa družina. Njegova krojaška delavnica je bila stičišče zvez osvobodilne dejavnosti v okupiranem Bovcu. Šulin je bil na prvih svobodnih volitvah izvoljen za tajnika NOO Bovec. To nalogo je opravil dolga leta. Bil pa je tudi vsestransko delaven v raznih organizacijah. Med drugim je bil predsednik kmetijske zadruge, posojilnice, član raznih komisij na občini in do zadnjega diha v središču dejavnosti borčevske organizacije. Mnogo mu dolgujemo za izredno postrvovalno delo!

Miha Černe

Miha Černe iz Gorenje vasi v Poljanski dolini nas je za vedno zapustil v svojem 73. letu. Rodil se je na Primorskem pri Litiiji kot bakarski sin. Kot najmlajši letnik je bil poslan k vojakom med prvo svetovno vojno. Pozneje se mu je posrečilo preiti v vrste srbske vojske in s njo je napravil Kalvarijo na otok Krk. Potem pa je kot solunski borec bil udeleženec zmagovitih bitk. Po prvi svetovni vojni je bil nekaj časa rudar v Trbovljah, potem pa kar 38 let v Srbiji. Med osvobodilno vojno so ga Nemci zaprli kot sodelavca partizanov, a se mu je posrečilo rešiti se iz zapora in se pridružiti borcev. Bojeval se je v 2. proletarski brigadi. Prejel je več odlikovanj. Po osvoboditvi je spet delal kot rudar v Srbiji. Po upokojitvi se je preselil v Gorenjo vas, rojstni kraj svoje žene.

Posnetek spričevala, ki ga je dobila Dragica Ratković po uspešno končanem političnem tečaju od komande podoficirske šole 7. korpusa NOV in PO Jugoslavije.

SPOMINI DRAGICE RATKOVIĆ

Hercegovka – brkinska partizanka

Nadaljevanje in konec

Prvega maja 1944 sem se končno poslovila in se vrnila v svoj bataljon, ki se je isti dan vrnil iz Istre in se utaboril v nekem gozdu blizu Preloži. Naslonjeni drug na drugega, na drevesa in nahrbtnike so borci počivali po dolgem pohodu in si nabirali moči za nove napore. Ko sem jih opazila, me je navdala velika radost. Mnogi pa so pritekli k meni, me objemali in mi izražali svoje zadovoljstvo, da sem preživela in za silo ozdravela. Bila sem globoko ganjena nad njihovim veseljem in lastnim zadovoljstvom, da sem preživela in da smo spet skupaj. Potem smo se dolgo pogovarjali o vsem, kar se je bilo zgodilo med mojo odsotnostjo z enoto po 12. 3. 1944., ko sem bila ranjena. Takrat sem tudi zvedela, da bo moral po ukazu štaba VII. korpusa NOV in POJ ves odred v Suho Krajino, ker so nekateri člani odrednega štaba zagrešili hude napake. Moji borci in tudi jaz smo se počutili zaradi takšnega ravnanja posameznikov hudo užaljeni, saj smo vedno vestno opravljali svoje dolžnosti, se pogumno borili, krvaveli in padali.

Medtem ko smo se pripravljali na pohod, so moji soborci opazili, da komaj hodim in da se mi rane še niso zacelile, zato so bili do mene posebno pozorni. Hkrati so mi zagotavljali, da me ne bi mogli za nič na svetu več pustiti v bolnišnici. Določili so mi spremljevalca in mi dali na voljo konja ter mi poskušali s tem ublažiti bolečine in težave napornega pohoda. Napočil je mesec maj in z njim naš pohod po ukazu štaba VII. korpusa. Del poti iz Brkinov do Jurišča je bil posebno nevaren in težak, ker smo morali prekorčiti Reko, dve cesti in železniško progo Pivka-Reka. Najbolj nevaren del poti je predstavljal prehod čez predor pri vasi Kilovče, ki ga je stalno varovala močna nemška straža.

Po vojni sem obiskala kraje, kjer sem se borila, in grobove padlih tovarišev. Takrat sem si nalašč ogledala tudi Kilovski predor, ki nam je bil ob vsakem prehodu najnevarnejši del poti. Še danes se mi naježijo lasje, ko ga vidim ali pa le pomislim nanj.

Med prvim delom dolgega nočnega pohoda smo zjutraj prispeli na Jurišče, kjer smo se že po neki tradiciji ustavili, se odpočili in dobili zajtrk. Ta revna vas je da-

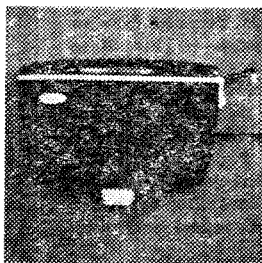
la veliko partizanov in terenskih aktivistov, med njimi sta bili tudi sestri Rina in Vera Zužek. Rina je bila borka v našem odredu, njena sestra Vera pa je opravljala odgovorne dolžnosti na terenu. Takrat in še danes se spominjam, da smo se nekoč pozimi 1944 sešle v vasi štiri tovarišice: Ljubica Mičunović, Rina Zužek, Sonja Slokar in jaz. Tokrat (2. ali 3. maja 1944) pa sva se sešli le dve. Ljubica je padla na Sušici, Sonjo pa so Nemci ujeli in je po naključju preživela pekel nemškega koncentracijskega taborišča. Sedaj živi v ZDA.

Ze isti ali naslednji dan smo nadaljevali pohod z Jurišča v Stari trg v Loško dolino, v naslednjih dneh pa čez Sodražico proti Ambrusu, kjer smo se zadrževali več dni in napeto čakali, kakšna usoda nas bo doletela. Nekega dne se je cel odred zbral v zbor. Preden so stopili člani štaba VII. korpusa in pregledali njegove vrste, po pregledu pa zahtevali spisek borcev in funkcionarjev. Zlasti jih je zanimalo, od kdaj so posamezniki v NOV. Iz mojih podatkov so ugotovili, da sem partizanka od 1941. leta. Zato so me takoj določili v enomesečni vojno politični tečaj. Pouk je bil v Ambrusu pri štabu VII. korpusa in je trajal od 5. junija do 4. julija 1944.

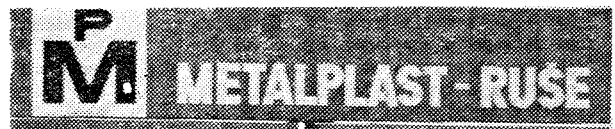
Naslednji dan bi se moral del borcev istrskega odreda vrniti v Brkine na Primorsko. Zaradi mojega zdravstvenega stanja in daljšega bojevanja v odredu so si borci prizadevali, da se vrnem z njimi v Brkine, kar sem si tudi sama vroče želela, kajti težko mi je bilo ločiti se od njih. Glede na to, da sem bila določena v šolo, me je tolažilo dejstvo, da se bom vrnila po končani šoli, kar so zahtevali tudi člani odrednega štaba. Ves čas pouka sem s pismi vzdrževala stike z borci I. bataljona Istrskega odreda in jim zagotavljala, da se vsekakor vrnem k njim. Preden je bil tečaj končan, so moji tovariši poslali upravi političnega tečaja pismo z mnogimi podpisi, da bi jo opomnili na dano obljubo, naj se vrnem v Istrski odred, v katerem bi dobila ustrezno dolžnost. Navzlic vsemu mi dane obljube niso marali izpolniti. Na dan podelitve spričeval (tega še danes hranim kot dragocnost) so me postavili za sekretarko SKOJ v Kočevski odred.

KONEC

Prevedel: MAKS ZADNIK

Plastični sanitarni kotlički FONTANA za WC (se ne rosijo – brezšumni) v beli in črni ter še treh pastelnih barvah (roza, zelena, modra) z nerjavečo plastično vložno armaturo izdeluje

Pomagati živim, ne le opevati mrtve

Dne, 28. januarja je bila v Kamniku skupščina ZZZB NOV Kamnik. O obsežni ter bogati dejavnosti borčevske organizacije je poročal predsednik Stane Aupič. Zborovalci so pred prehodom na dnevni red počastili spomin 87 mrtvih tovarišic in tovarišev z bridko zavestjo, kako velika vrzel je ostala za njimi.

Razmere na Koroškem in trpljenje naših rojakov nas zelo skrbijo, ne le, ker smo sosedje, marveč, ker predobro poznamo zatiralce našega življa, saj smo se bojevali proti njim in jih premagali, a očitno nacizem še ni izkoreninjen. V tem smislu smo poslali resolucijo republiškem odboru ZZZB NOV Slovenije z zahtevo, naj ostane dosleden v zahtevah za pravice naših ljudi na Koroškem.

Pismo predsednika Tita in izvršnega biroja predsedstva ZKJ naše organizacije nas ni našlo nepripravljenega. Napake smo videli in nanje opozarjali. Borci in komunisti ne smemo tudi v prihodnje molčati, ko je treba ožigosati napake posameznikov, obsoditi razna kazniva in nemoralna dejanja, neupravičene socialne razlike ali ko se je treba zavzeti za varstvo človeka.

Minulo delovno obdobje je bilo značilno po številnih proslavah in utrjevanju revolucionarnih tradicij. Borčevska organizacija je prirejala samostojne prireditve in sodelovala pri skupnih proslavah z drugimi organizacijami. Uspehi niso izostali. Občinski

odbor ZZZB NOV Kamnik je prejel za svojo dejavnost zlato plaketo.

Združenja borcev v občini so bila zelo delavna v okviru krajevnih skupnosti — pri urejanju vaških poti, vodovodov, napeljav elektrike, pri šolskih in zdravstvenih nalogah, sodelovala so z občinsko skupščino ob vseh priložnostih, tako pri pripravi na volitve, pri referendumu o izenačenju kmečkega zdravstvenega zavarovanja z delavskim zavarovanjem, pri nalogah vseljudske obrambe itd. Zlasti pa se je pokazalo, da moramo vso skrb posvečati onemoglom in bolnim ljudem. Velika umrljivost članstva nam narekuje, da moramo pomagati živim, ne le opevati mrtvih. Še več pozornosti pa moramo tudi posvečati mladini in nanjo prenašati tradicije NOV.

V občini je 45 spomenikov in spominskih plošč. V posebni knjigi, album, bodo zajeti vsi ti spomeniki — prikazani z barvnimi fotografijami in z opisi zgodovinskih dogodkov. Izdajo te knjige pričakujemo z veseljem, saj bo publikacija zelo koristen napotek izletnikom in bo posredovala zgodovinsko izročilo mnogim obiskovalcem Kamnika.

Odbor je prevzel številne naloge na podlagi delovnega programa in sklepov na zboru. Predsednik se je zahvalil svojim sodelavcem in komisijam za dosedanje uspešno sodelovanje, kakor tudi občinski skupščini za vse razumevanje in podporo.

MARICA BREJC

Pojasnilo prizadetim »mladincem«

V dopisu na Republiški odbor ZZZB NOV Slovenije so trije prizadeti člani pisali tole:

»V TV —15« smo v oktobru 1972 brali, da bodo borcem, ki so vstopili v vrste NOV pred dopolnitvijo 18. leta starosti, priznane tiste pravice kot borcem pred 9.9.1943. V zvezi s tem bi radi vedeli, kaj je s to zadevo.«

Prizadetim v pojasnilo sporočamo:

Po dosedanjih predpisih se priznava organizirano aktivno delo kot posebna doba upravičencem že od 15. leta starosti dalje. Tistim pa, ki so bili v partizanih, se pravi, ki so se borili s puško v roki, se šteje v posebno dobo tudi čas pred 15. letom. Kar pa

so prizadeti brali v TV-15, se nanaša na tole:

Med mnogimi predlogi o osnutku temeljnega zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju je bil tudi predlog ZZZB NOV, naj bi status borca priznali tudi ženskam in tistim mladincem, ki so pred 18. letom svoje starosti odšli v partizane, oziroma se vključili v organizirano aktivno delo NOB pred koncem leta 1944. Zal ta predlog ni bil sprejet, a verjetno ga bo ZZZB NOV obnovila takrat, ko bo šlo za predloge o spremembah in dopolnitvah temeljnega zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE

KONSTRUKTOR

MARIBOR, SERNČEVA ULICA 8,

JE SLAVILO V LETU 1972
25. OBLETNICO SVOJEGA DELA
IN USPEHOV.

V PRETEČENEM OBDOBJU JE
PODJETJE ZGRADIL ŠTEVILNE
POMEMBNE OBJEKTE V SLOVENIJI,
HRVAŠKI, BOSNI, MAKEDONIJI,
AVSTRIJI, NEMČIJI IN FRANCIJI.

Kje in kaj je resnica?

PRED VEČ KOT 50 LETI SO SE UPRLI ZARADI KRIVIC IN TUDI DANES SE NE MOREJO SPRIKAZNITI S KAKRŠNOKOLI KRIVICO

Se polno drugačnih in podobnih vprašanj je, ki mi rojijo po glavi in mi bodo vse dotlej, dokler ne bom dobil ustreznega odgovora na eno izmed njih.

Takšna in drugačna vprašanja se ne porajajo le meni, ampak tudi drugim sodržavljanom, ki poznajo marežansko zadevo oziroma problem v Marezigah, in verjamem, da se rojevajo podobna vprašanja zlasti vsem poštenim in dobronamernim Marežanom.

Resnici na ljubo moram reči, da ne vem, kje smo. Mar smo tu, kjer smo, ali pa nismo?!

Ne gre za nikakršne zanesenjake in sanjače. To so razsodni, trezni in delovni ljudje, ki vedo, kaj je čut odgovornosti!

Ali je res, kar je napisano v članku Franceta Strleta v TV 15 št. 6 z dne 8. 2. 1973 na straneh 12 in 13 v odstavku: »Zakaj Aldo Cetin ne mara borcev«, kjer beremo pod točko 1. »Njegov najboljši prijatelj in desna roka je človek, ki je 28. oktobra 1972 izjavil, da je treba »to bando, komuniste in borce vse postreliti«. Zadeva je bila 9. januarja letos vložena za sodni pregon na tožilstvo.« Ob takšni izjavi, po toliko letih končane borbe za osvoboditev, lahko le ostrimim! Enostavno se vprašam, ali je mogoče to izjavil zagrozen sovražnik, ki se mu je uspelo skrivati do danes, ali pa bi ga bilo treba poslati na opazovanje v bolnišnico za duševno bole.

Zadevo rešuje komisija! Tako smo slišali pred nedavnim. Kako je rešila in čemu rešuje toliko časa, o tem še nismo brali ničesar nikjer. Čemu so prepustili vse to v reševanje komisiji? Mar ni to žalitev in posmehovanje vseh odgovornih in vodilnih ljudi v raznih družbenopolitičnih organizacijah v Marezigah? S čim so zaslužili nezaupnico? Do večerj pravični in dobri, danes niso več. Kje je logika?

Berimo članek, ki ga je napisal Franc Strle v TV 15 št. 6-8. februarja 1973 in je natisnjen na 12 in 13 strani. Ker vem, koliko časa in kje je zbiral ves material za to, da je napisal ne le resničnih izpovedi, ampak tudi takšna dejstva, ki jih je preveril z obeh strani — še več — preveril jih je z vseh strani in jih podkrepil z dokazili, kakršnih ni mogoče zanikati niti jim ne more nihče ugovarjati, verjamem vsem navedbam in smatram vse za tako jasno in za resnično, da se upravičeno vprašam: »KAJ POČENJAJO RAZNI FORUMI LJUDSKE OBLASTI IN DRUŽBENO-POLITIČNIH ORGANIZACIJ?«

Vem, da je vložil tovariš Ivo Petrič, učitelj na osnovni šoli v SEMEDELJ lani septembra meseca vlogo, katero je naslovil na:

- Zavod za šolstvo v Kopru,
- Skupščino občine Koper,
- TIS v Kopru,
- Obalno konferenco SZDL v Kopru,
- Komite obalne konference ZK v Kopru in

— Občinski odbor ZB

pa do danes še ni dobil (po več kot štirih mesecih!?) nikakršnega odgovora!!

Sodim, da naj bi mu odgovorili vsaj to, čemu mu ne odgovorijo na vprašanja v omenjeni vlogi.

Ce se je zoper koga in zoper kaj pregrešil, ga je treba poklicati na zagovor in obsoditi. Tako pravijo naše postave. Tudi zašili ga niso! — Kakšna merila so za tega človeka? Ali je to pravično in pošteno? — Vsekakor je to vredno ostre graje, pa naj sedi tam »Peter ali Pavel«, pred postavami smo vsi državljani enaki!

Vem tudi to, da so se vpraševali na zasledanju častnega razsodišča pri komiteju obalne konference ZK v Kopru, ko so obravnavali zadevo »Cetin«, ali se je Ivo Petrič kdaj zdravil v Idriji. Kakšno zvezo ima Petričevu zdravljenje (če se je sploh zdravil — vem pa, da se tam ni) z dokazovanjem in razglabljanjem, ali je tovariš Aldo Cetin česa kriv ali ni?

Na kaj merijo takšna in podobna namigovanja? Očitno je, da merijo na to, da bi obrnili pogled v nasprotno smer. Kaže, da hočejo spraviti na zatožno klop tiste, ki obtožujejo in se borijo za resnico in pravico, za katero so se že zdavnaj borili! — Da, tudi to se lahko zgodi, če bodo nadaljevali v tej smeri!

Za kaj gre?

Gre za to, da zmagata resnica in pravica, in mora biti kaznovan vsak tisti, ki še danes prezira in blati poštene, zavedne in borbene revolucionarje, ki se še danes borijo zoper krivice, pa naj bodo le-te takšne ali drugačne.

Ponavljam in vem, da Franc Strle ni napisal ničesar neresničnega. Zapisal in posredoval nam je to, kar so mu povedali poštene in resni moške — tisti ljudje, katerim so sovaščani in soobčani zaupali vodstvo raznih družbeno-političnih organizacij — se pravi Zvezo komunistov, Zvezo borcev, Socialistično zvezo delovnih ljudi, Zvezo mladine, svet krajevne skupnosti in druge.

Bil sem na sestanku v petek 2. februarja 1973, ki je bil v Marezigah. Na tem sestanku

ku so bili predsednik SKS Dušan Kozlovič, sekretar OOK Ernest Belič, predsednik KO ZB Darjo Štok, tovariš Oskar Sabadin in tajnik KO ZB Alojz Štok. Ti niso napadali in ne napadajo človeka, ampak ostro obsojajo njegova početja in s tem opozarjajo vse nas na to, da ravnamo vsi v smislu navodil Tovega pisma in dokončno odpravimo vse nepravilnosti, ki so se nakopičile prav zato, ker smo dopuščali, da so se rojevali in uveljavljali »KRALJI NA BETAJNOVI«.

Takšnih Marezig je precej širom po naši domovini in smo Marežani pravzaprav vsi, namreč tisti revolucionarni in poštene Marežani, ki so se znali boriti za pravico in resnico in »postaviti stvari na prava mesta«. Tudi tokrat so jih in jaz jim zaupam!

Da ne bom predolg! V zvezi z zadevami v Marezigah si dovoljujem predlagati še to, da naj, bi pristojni organi poskrbeli predvsem za to, da bi vsi učitelji stanovali v

kraju svojega službovanja. Kako naj bo učitelj dober vzgojitelj in oblikovalec naše mladine, če ne pozna ljudi in njihovih navad s katerimi dela in usposablja njihove otroke za življenje? To bi morala biti prva in najvažnejša skrb vseh forumov, da v čim krajšem času poskrbijo za stanovanja in tudi za takšne učitelje, ki bodo radevolje stanovali v Marezigah in tam delovali z vso zavzetostjo. Če je ta hiša, v kateri stanuje tovariš Ivo Petrič neprimerna za otroški vrtec, naj jo preuredijo za učiteljska stanovanja.

Kdor trdi, da je tovariš Ivo Petrič pokvaril in poškodoval hišo, v kateri še stanuje in jo je kupil tovariš Aldo Cetin, govori neresnico ali točneje povedano — laže — kajti sam sem videl in bil priča, kako je usposobil celotno notranjost za to, da je mogoče prebivati v tej hiši. Vložil je precejšnja sredstva v to in nihče mu jih ni povrnil. Povejmo to, kar je res, in ne potvarjajmo resnice! Kam meri to?

Za toliko denarja (za 28.000 dinarjev), za kolikor je kupil tovariš Aldo Cetin tisto hišo in 800 kvadratnih metrov obdelanega vrta, bi kupil tudi jaz in vsak državljan, le povedal mi tega ni nihče. Zato je nekoliko smešna trditev, da ni bilo denarja za nakup. Priznajmo, da je to popolnoma čista in navadna spekulacija in nič drugega. Če mi kdo dokaže nasprotno, mu bom zelo hvaležen.

BOGOMIL LILJA, KOPER

Čuvajmo simbol upora Istre

Borci NOV iz Pridvora smo zelo hvaležni novinarju Francu Strletu in uredništvu glasila ZZZB NOV TV 15 za članek, ki obširno razlaga in odkriva v zadnji številki 6 z dne 8. 2. 1973, kaj se z borci NOV dogaja že dolgo dolgo časa v Marezigah, za kar smo kot sosedje slutili in ugotovili, da tako stanje preseda meje Marezig in ovira sodelovanje med Marezigami, Pridvorom in drugimi vasi.

Iz članka je razvidno, da so sinovi udeležencev marežanskega upora obenem borci NOV že dolgo časa izpostavljeni veliki trenju in živčnemu naporu zaradi takih elementov, kot jih navaja članek, ki daje krivdo zato ravnatelju osnovne šole Aldo Cetinu. To kar zadnje čase doživljajo Marežige, je prizadelo vse borce NOV v občini, vse druge občane in Istrane.

PISMO Z DUNAJA

10-letni jubilej dokumentarnega arhiva

V kratkem bomo na Dunaju proslavili 10-letnico dokumentacijskega arhiva avstrijskega odpora.

Pri veliki prireditvi ob tem jubileju v gledališču na Dunaju, pri kateri bo imel slavnostni govor prosvetni minister dr. F. Sinowatz, bodo opisali 10-letno delo tega arhiva. Na prireditvi bodo navzoči tudi zastopniki višjih šol Dunaja. Goste pričakujejo iz raznih dežel. Številni prispevki znanih osebnosti javnega in znanstvenega življenja Avstrije opozarjajo v slavnostni publikaciji na ugled, ki si ga je ta ustanova priborila.

Lepi prostori dokumentacijskega arhiva v stavbi stare mestne hiše so zelo privlačni za zgodovinarje, arhivarje in časnikarje. Bogat arhiv dokumentov in velika zbirka slik, pa tudi posebna knjižnica, vsebujejo neprecenljive zaklade. V zadnjih letih so tudi mnogi avstrijski in tuji študenti ob uporabi gradiva iz tega arhiva izdelali znanstvene in raziskovalne študije o II. svetovni

vojni, o nacističnih nasilstvih, o odporu in emigraciji.

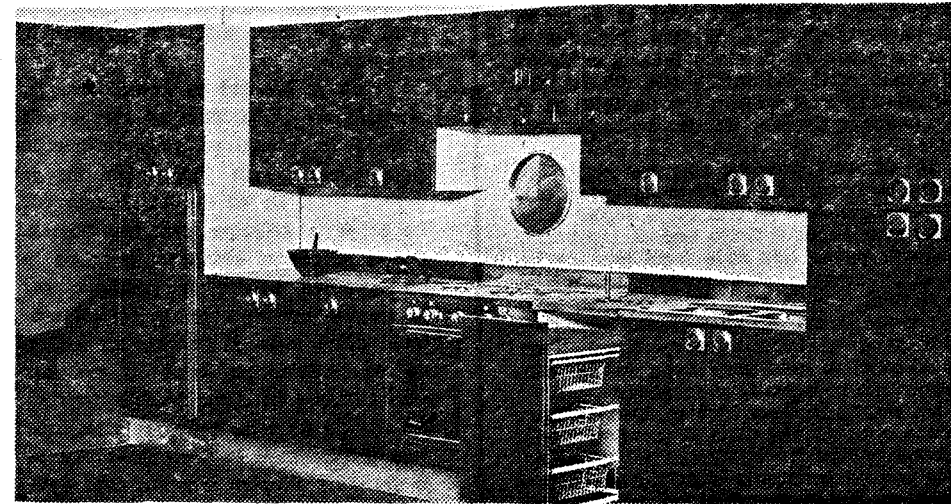
V številnih publikacijah je dokumentacijski arhiv avstrijskega odpora izdal poseben priročnik za učitelje in vzgojitelje. Izdelal je filme in diapozitive za predavanja. Mimo stalne razstave prireja tudi potovalne razstave. Pred kratkim so v stari mestni hiši odprli novo veliko razstavo nacional-socialističnih plakatov z demagoškimi obljubami, kar vse vpliva tudi na sodobne odnose do nemškega nacionalnega izgredov na Koroškem in na predsodke proti tujim delavcem v Avstriji.

Spomin na dobo, polno trpljenja v zgodovini Avstrije, naj bo stalen opomin predvsem mladini.

Dokumentacijski arhiv avstrijskega odpora si je doslej v 10-letnem obstoju v družbenem življenju Avstrije pridobil ugled, ki daleč presega okvire znanstvenega inštituta.

JOHANN MÜLLER

DUNAJ

kuhinja

»sirena«

lipa

ajdovščina

tel: 065-73011

dobro je, če veste

NI SE TREBA BATI, DA NAM BO ZMANJKALO KISIKA NA ZEMLJI. Med številnimi črnogledimi preroki, ki napovedujejo, da se človeštvu zelo hitro bliža konec, so tudi nekateri, ki pravijo, da se podira ravnotežje med kisikom in drugimi plini v ozračju, češ da rastline ne predelajo več toliko ogljikovega dvokisa v kisik, kolikor ga dandanes na Zemlji porabi za izgorevanje velikanskih količin goriva v tovarnah, v pečeh, med gorenjem goriva motornih vozil in v novem času zlasti med poletni izredno velikih letal, ki silno onesnažujejo višje plasti ozračja. Nedavno pa so se kot v tolažbo oglašili raziskovalci morariskega raziskovalnega laboratorija v New Yorku. Trdijo, da večina kisika v ozračju ne obnavljajo zelene rastline med tako imenovano fotosintezo, predelavo ogljikovega dvokisa iz zraka v ogljik pod vplivom sončnih žarkov, marveč večina kisika nastaja v višjih, redkih plasteh zemeljskega ozračja med delovanjem sončnih žarkov na vodne hlape. To trditev opirajo na ugotovitve iz raziskovanja ultravijoličnih žarkov z instrumentom, ki so ga ameriški vesoljci postavili na Luni.

RAK KOT POKLICNA BOLEZEN JE MNOGO BOLJ RAZŠIRJEN, KAKOR PA JE TO ZNANO ali kot je na to po svetu mogoče opozorjati. To je ugotovitev v poročilu Svetovne zdravstvene organizacije, ki ima sedež v Ženevi. Ugledni zdravstveni sodelavci svetovne organizacije so zbrali zelo pomembne podatke o razširjenosti raka v najbolj razvitih industrijskih državah na svetu. Pri tem je najznačilnejše, da mogočne kapitalistične družbe s posebnim namenom ovirajo zdravstvena raziskovanja v posameznih industrijskih strokah. Če bi namreč postalo splošno znano, kateri poklici so zlasti nevarni in katere snovi, zlasti kemikalije in naftni izdelki povzročajo rak, bi organizirano delavstvo (sindikati) s podporo zdravstvenih oblasti odločno nastopilo s svojimi zahtevami za varstvo svojega zdravja. Najbrž bi tudi v nekaterih industrijskih strokah posledje občutno pri manjkalo delovnih moči ali nekatere stroke bi ne bile tako donosne (seveda za kapitaliste) kakor doslej. Skratka, kapitalistične družbe imajo dovolj razlogov, da bi preprečile objavljane pomembnih ugotovitev o raku kot poklicni bolezni. Vsekakor pa je dandanes na svetu še kaj pomembnejše kot pa kapitalistični dobički. Zato bi moral ves napredni svet podpreti Svetovno zdravstveno organizacijo v njenih prizadevanjih za varstvo človeškega zdravja in za pravice ljudi, da uporabljajo dognanja znanosti — vsi, ne le delničarji kapitalističnih družb.

SVICARSKA VOJSKA NE BO IMELA VEČ KONJENICE — Ze med drugo svetovno vojno so bili konjeniški oddelki precej redki v sodobnih armadah. Doslej pa je v Evropi imela konjenico menda le Švica. Nedavno je švicarski zvezni parlament izglasoval, da odpravi konjenico, to je oddelke oklepnih kirasirjev. Konjenico bodo zamenjali tankovski oddelki z novejšo vrsto zelo okretnih tankov, primernih tudi za vojskovanje na goratem svetu, kakršnen prevladuje v Švici. Menijo, da bodo tankisti dobro nadomestili konjenico in da bodo sposobni braniti švicarske meje ter varovati tradicionalno nevtralnost Švice.

ČLOVEŠKA LAHKOVERNOST NE POZNA MEJA — Kakor je lahko kovernost neštetihi plešastih moških (baje tudi žensk) zlata jama za izdelovalce raznih »čudodelnih« tekočin, tako tudi cvete pšenica tistim podjetnim izkoriščevalcem človeške neumnosti, ki izdelujejo razna skrivnostna sredstva za pomlajevanje in krepitev spolne moči. Navadno ni znano, kaj vse bi utegnili vsebovati takšna sredstva — od španskih muh do mišjih repov. Nedavno pa se je vendar odkrilo, kaj vse je mogoče uporabiti kot surovino za pomlajevalna sredstva. V Braziliji je neki kupec iz Hongkonga kupil več ton plavuti morskih psov. Hongkonška tovarna predeluje morske pse na debelo, seveda po skrivnostnem receptu v »čudodelno krepčilo«. To je vsekakor donosno, ne glede na učinek izdelka.

Še danes spominja na hrast

Na mostu je — tam, kjer si Sava in Sora podata roke. Nič kolikokrat se je peljal skozi ta kraj: Medno, Preska, Vače... Pred leti je bil celo na Zbiljskem jezeru. S čolnarjem se je pogovarjal o časih, ko so bile na jezerskem dnu senožeti, ko so domačini kopali pesek in si s prevozi služili kruh.

In danes je prvič pred mostom zavil na desno. Samo nekaj korakov in že je s podplati udaril po predpražniku. Le kdo bi ga ne poznal — KARLA NOTARJA.

»Toda minilo je vendar že toliko let,« se je presenečen opravičeval. Z debelimi, roževinastimi očali je potrkoval po mizi in si brisal prepoteno čelo.

Pripovedovali so mi o dogodku na Šmarni gori. Takrat je bil tovariš Karel namestnik pooblaščenca Ozne za področje Škofja Loka, Medvođe, Poljane in na drugi strani do Ljubljane. Bilo je 12. oktobra 1944, ko se je s kurirjem vračal iz Smlednika. Ponoči bi morala priti do Save. S terenci je bilo dogovorjeno, da ju bodo prepeljali čez cesto in seveda, da bodo omogočili varen prehod čez mežnisko brv.

Noč sta želela dočakati v skrivališču pod vrhom Šmarne gore, kjer je bilo že nekaj aktivistov. Saj veste, da je bila noč partizanom najboljše zavetje. In nenadoma je zaropotalo; tako vražje je sekalo od vseh strani, da niti za presenečenje ni bilo časa.

»Pravzaprav se nekaterih stvari še vedno precej natanko spominjam,« reče tovariš Karel in si prižge cigareto. »Povem vam, da me razburijo že spomini na nekatere trenutke iz let življenjskih preizkušenj. Vem, da me niste obiskali zato, da bi poslušali mojo zgodbo o izgubljenem otroštvu. Sicer pa, rekel bi vam, da sem na otroštvo pozabil. Spominjam se samo matere. Tri leta sem bil star, ko je umrla in ko me je zapustil oče. Samota pa je nekaj peklenskega in še bolj neprijetno je, če postaneš občinski revež.

Pustiva to. Naj vam raje povem, da smo fantje iz Preske, Vač in Medvod z navdušenjem poslušali stare komuniste, ki so prihajali k nam iz železarskih Jesenic. Govorili so o rdeči Rusiji, o proletarcih, ki bodo zrušili vse, kar je gnilega na tem svetu, kar je preživelo in za delovnega človeka ponižujoče.

Da, mladi smo bili. Toda to ni bila samo mladost; bila je naša vest. Leta 1941, ko smo organizirali vaško trojko OF, sem imel osemnajst let. Stari komunisti so nas znali navdušiti. Tudi pozneje sem se vedno zavedal, da morajo ostati prav komunisti ti isti, ki bodo avantgarda napredku v družbi, svetovalci mladim.

Povedal sem vam, da smo organizirali trojko Osvobodilne fronte. Ena izmed naših nalog je bila, da vzdržujemo povezavo med Ljubljano in Gorenjsko. Iz okupiranega srca Slovenije smo dobivali partizansko literaturo, ki smo jo prenašali do Stražišča pri Kranju.

Menda ni bilo med nami aktivista, ki bi ne želel k partizanom v gozdove. Imeli smo že povezavo za vstop v rašiško četo, pa je načrte preprečila izdaja.

V marcu 1942 se ni sneg skopnel, ko je prišlo v Stražišču pri Kranju do nove izdaje, ki se je brž razširila tudi k nam. Od 7. do 10. marca ni minil dan, da ne bi Nemci koga aretirali. Enajst tovarišev so prijeli, štirje smo ušli. Prav tistega dne smo bili na sestanku v Preski: Janez Kalan (nekaj

dni pred osvoboditvijo je padel), brata Stane in Avgust Barle in jaz. Se tistega večera smo odšli v ilegalo.

Na mostu je, tam kjer si Sava in Sora podata roke. Gleda v valove in razmišlja. Pred nekaj minutami se je poslovil od tovariša Karla. Debelo uro sta se pogovarjala.

»Takrat, ko sem prišel v gozdove,« je rekel, »sem šele začel živeti. V škofjeloško četo sem prišel... oh, ti datum! Vem, da je bilo pod Toščem in da mi je srce razbijało, da sem bil nestrpen in srečen, ko sem prišel v svobodne gozdove. Postal sem intendant in 6. januarja 1943 sem šel na novo dolžnost: politični aktivist komiteja na področju Smlednika in Pirnič. Sekretar je bil tovariš Janez Kalan-Kosec. Dobil sem nalogo — organizirati obveščevalno službo na našem terenu.

Govoril mi je o prekaljenih ljudeh, o tovariših, ki so delali v odporu od prvih dni okupacije, o tem, da pravičnost in zvestoba stvari nista bili le teorija in v besede ujeta načelnost. Okupator je nestrpno čakal na napake nasprotnika, ki jih je pozneje, v svoji propagandi ošabno napihoval in pačil. Tudi tako je hotel streti moralo naših ljudi.

»V naši obveščevalni službi sem imel pet pomočnikov. Zaupal sem jim, kakor samemu sebi. Naše vodilo je bilo: iskati prikritega sovražnika.

Leta 1943 in 1944 je bila na našem področju zelo aktivna podtalna bela garda. S svojimi zaupniki je hotela prodreti k nam iz kranjskega področja. Takšne poizkuse smo razkrili na smledniškem področju, v smeri proti Skaručni in Vodicam.

V Sentvidu, Vižmarjih in Brodu pa se je razpletla mreža plavogardistov. Če bi bili dovolili nemoteno delovanje bele in plave garde, bi bili s tem povzročili med našimi ljudmi bratomorno pobijanje.

Karel Notar je bil 15. aprila 1944 poslan v Solo za obveščevalce, v Gradac v Beli krajini. Na medvoško področje se je vrnil meseca avgusta.

»Sprašujete me o napadu na Šmarno gorjo? Kdove kolikokrat sem pozneje o tem razmišljal. Pravili so, da je bila izdaja. Izgubili smo enega tovariša, Vera Mrharjeva je bila ranjena; tudi mene so štirikrat zadeli. Končno sem prišel do spoznanja, da ni bila vmes izdaja.

Sredi dopoldneva je bilo. Kurir Švejk je nesel h Gorjančevim na Šmarno goro nekaj mesa. Verjetno so ga Nemci opazili, toda zasledovali so ga šele potem, ko se je vračal v naše taborišče. Obkolili so nas v obliki podkve in deset minut čez enajsto uro je zaropotalo. Ob mrtvem tovarišu je obležala tudi Vera. Nemci so bili prepričani, da je mrtva. Čez nekaj dni sem jo srečal na Zavrhju, odkoder so naju odpeljali v bolnico Franjo.

Na večer po napadu me je kurir s kolesom odpeljal do Save. Brv je bila največkrat pod strogim nadzorstvom nemških patrol. In vendar nama je uspelo s pomočjo dveh aktivistk priti na drugo stran, k Isteničevim. Na podstrešju so imeli bunker. Poskrbeli so, da sem dobil zdravniško pomoč in po dveh dneh so prišli tovariši. Na nosilih so me odnesli do Osolinika, čez Martinj vrh v Novake, kjer je bilo sprejemališče ranjencev za bolnico Franjo. V skriti soteski sem ostal do konca decembra 1944.

Rane so se zacelile. Karel Notar se je vrnil na okrožni center Ozne — Škofja Loka. Najprej so mu potisnili v roke obvestilo, da mora na partijski tečaj, ki se bo začel 15. januarja v Zg. Trebuši. Treba se je bilo pripraviti na prevzem dela in dolžnosti po osvoboditvi. Po zadnji ofenzivi na Gorenjskem in Primorskem (aprila 1945) ni bilo nobenega dvoma, da je svoboda pred vrati.

»In človek nenadoma ne more verjeti, da je vse to resnično...« se je zasmejal tovariš Karel. »Nekoč je bila moja velika želja, da bi postal mizar. Željo sem si izpolnil. V gozdovih pa so bile naše želje tako velike, da se je mnogim zdela njihova uresničitev nemogoča. Gledali smo dolge nemške kolone poraženih okupatorjev, gledali smo naše ljudi, ki so z navdušenjem pozdravljali osvoboditelje, in smo verjeli, da je še tako majhen narod lahko nepremagljiv.

Na mostu je, tam kjer si Sava in Sora podata roke in razmišlja o tovarišu Karlu. Nobenih velikih besed. Prišel je, da bi napisal napeto zgodbo o aktivizmu in partizanu, ki še danes spominja na hrast, strah vzbujajoč in preprosto vsakdanji, kadar okoli njega ne divja vihar. Po vojni je bil skladiščnik... bil je republiški poslanec.

In danes se je čudil, da je novinar potrkal prav na njegova vrata, ko je med nami vendarle še toliko preprostih ljudi — nekdanjih borcev, ki sicer nimajo odlikovanj in spomenice, pa so ostali ves čas zvesti svojim idealom.

SILVO TERŠEK

Semič leži tesno pod znamenito vinsko goro, na kateri kraljuje razgledni Smuk, med vojno varno domovanje prvih belokranjskih partizanov. V tej vasi je živel Striceljnov Lojzek, mesarjev sin.

Lojzek je bil živahen in bister petnajstletni fantič. Ko so Italijani zasedli vas, smo jih otroci — in seveda tudi Lojzek — hudo sovražno gledali. Kaj hudiča delajo ti zelenci pri nas in s svojo nerazumljivo govorico mešajo ljudi, smo se hudovali. To smo jim nemalokrat tudi pokazali. Tako sta z Lojzkom nekoč ponoči odstranila vse smrečice pri gasilskem domu, ki so jih postavili v počastitev obiska novega komisarja za Ljubljansko pokrajino Emilia Grazzola.

Nekako v začetku oktobra 1941, ko je v vinogradih grozdje že lepo zorelo, mi je brat Lojzek dejal:

»V košu je mama pripravila precej

čez blok. Lojzek je pomežiknil, kakor da bi mi dejal: »No, pa srečno prinesi vse, kar je v košu.« In res je bilo še nekaj na dnu koša: velik popisan list papirja in čisto nova pištola parabela.

Na začetku leta 1942 so Lojzkovega očeta in triindvajsetletnega brata Franca zaradi »tuhotapljenja« mesa partizanom odpeljali v internacijo. Lojzek se je hotel zato maščevati. Z mlajšim bratom Ivanom sta nekemu Italijanu izmaknila puško in jo na gnojnem vozu varno spravila k partizanom. Lojzek je ostal kar pri njih na Osojniku.

Štirinajstletnega Ivana so zaradi tega močno pestili ter še njega skupaj z mamo in najmlajšim bratom Polđetom odpeljali v internacijo, dom pa izropali in v prostorni hiši napravili bunker.

Komaj mesec dni je bil Lojzek pri partizanih, a ga je že peklo domo-

Ilustracija: Evgen Sajovic

Katarina Doltar:

SOSEDOV LOJZEK

hlebcev kruha. Nest jih k smuški kapeletici. Tam te bodo čakali oboroženi fantje. Nič jih ne sprašuj. Oddaj jim kruh in reci, da jih lepo pozdravljam. Če te bodo Italijani na bloku vpraševali, zakaj imaš toliko kruha, jim reci, da ga neseš stricjevim delavcem v vinograd.

Težak je bil koš in komaj sem ga prinesla do bloka. Tam so me seveda ustavili in začelo se je spraševanje. Dopovedovala sem jim, kakor mi je naročil brat. Že so me hoteli zavrniti, ko se je s kolesom pripeljal Lojzek. Dobro je poznal stražarja, posebno še po njegovih tatvinskih podvigih, saj je kuram kar mimogrede zavijal vratove. »Kaj neki ti hočete, saj vidite, da nese delavcem kruh... pri nas smo kulturni in damo ljudem jesti... pri vas pa ne vem, kako je... najbrže vam primanjkuje kurjega mesa...« se je drl nanj. Stražar je nekaj časa ogledoval nadobudnega fantina in se nato zopet spravil nad koš. Lojzek, ki se je zbal, da je na dnu še kaj drugega kot kruh, je znova začel: »I, pustite jo vendar, saj vidite da je v košu samo kruh, delavci menda ne jedo železa!« Stražar je zagrmel koš in me spustil

tožje. Da bi prišel čim bližje domačiji, se je javil v patrolo, ki je bila namenjena v vas Coklovco. Rad bi bil izvedel, kaj je z domačini. Partizani pa so bili izdani in umazani korak domačina je z življenjem plačal tudi Lojzek...

Italijani so obkolili Coklovco in pretežni del gozda okoli nje. Partizani so se rešili s probojem. Lojzka je neki Italijan iz zasede mahnil s puškinim kopitom po glavi. Zvezali so ga in brcali in pretepali, da je bilo groza.

Striceljnovoga Lojzka so odpeljali na pokopališče pri Sv. Duhu. Preden so ga postavili ob zid, je moral v mrtvašnici po vojaško pozdraviti Italijana, ki je prejšnji dan padel v spopadu s partizani. Potem so nanj streljali: zdaj v eno roko nato v drugo, potem v nogi. Ko je padel, so ga dvignili, podprli s kolom in streljali naprej. Ne meneč se za njegove krike, so mu počasi pokončali mlado življenje.

Pravijo, da bo šola v Semiču nosila Lojzkovo ime.

o mladih in za mlade

Karel Notar, zvesti bralec našega lista

Prešernov dan

Tudi medvedki in čebelice Selškega odreda smo praznovali slovenski kulturni praznik. Zbrali smo se v svoji sobi v Železnikih. Najprej smo zapeli nekaj pesmi, nato smo čebelice recitirale več Prešernovih pesmi. Potem je bilo na vrsti tekmovanje. Razdelili smo se v dve skupini. Vsaka skupina je dobila deset vprašanj o Francetu Prešernu. Po tekmovanju smo čebelice zopet predstavile nekaj Prešernovih pesmi in zapele še nekaj narodnih pesmi.

IRMA KALAN

Samo Angelca je ostala

Ze dolgo časa nisem nič pisal za »TV 15«, zato sem sklenil, da spet obiščem koga, ki mi bo povedal kaj zanimivega. Tako sem obiskal Angelco Bernik, po domače Pavletovo iz Delnic, in njeno družino. Skupaj s sosedoma, ki sta bila tačas ravno na obisku, ter mojim očetom, smo kramljali o Delnicah med narodnoosvobodilnim bojem.

Delnice so vasica nedaleč od Poljan v Poljanski dolini, v dolinici pod obronki Starega vrha, nekako ujeta med hribe škojeloškega hribovja. Le na jugovzhodni strani se tu svet odpira proti Poljanam, Škofji Loki.

Med narodnoosvobodilnim bojem je bila vas varno pribežališče partizanov in znana pod imenom »Partizanska Moskva«. Takrat je štela štiriindvajset hiš. Domačini so bili vsi že od začetka vojne simpatizerji partizanov. Več kot dvajset prebivalcev se je borilo v partizanskih enotah, devetnajst jih je dalo življenje za svobodo. Vsi drugi, od najmlajšega do poslednjega starčka, pa so borce pomagali, kolikor so mogli.

Med prvimi so se v narodnoosvobodilno gibanje vključile družine: Remčeva, Torkova, Podprevcova in Pavletova. Prek Delnic so držale skoraj vse partizanske poti v teh krajih, tod je imela svoj bunker in javko kurirska linija G-5. V vasi so bili številni sestanki in mitingi, v Delnicah so se dalj časa drževali znani narodni junaki Jaka Bernard, Jože Gregorčič, Černivec in drugi. V delniških hišah so ozdravili prenekaterega partizana, ki se je zatekel po pomoč, in nešteto se jih je okrepčalo pri njihovih mizah.

Vas zanima, kako je nastalo ime »Partizanska Moskva«?

To ime so Delnicam dali orožniki iz Poljan sami. Čeprav so Delnice oddaljene od Poljan nad Škofjo Loko le kakih pet kilometrov in so prav lahko dostopne, je bilo večino časa med vojno tod osvobodeno ozemlje. Vas je živela s partizani. Vse to so okupatorji dobro vedeli, a vendar si enajst mesecev sploh blizu niso upali. Prav zato je vas tudi dobila ime »Partizanska Moskva«.

»Kako ste pri vas doživljali strahote vojne?« sem povprašal Angelco Bernik.

Kot druge, se je tudi njihova družina vključila v narodnoosvobodilno gibanje že leta 1941. Angelca je imela še dva brata in sestro. Spominja se, kako je že leta 1941 kot desetletno dekletce stražila pred vrati, ko se še niti zavedala, da varuje partizane, ki so imeli v hiši sestanek. In tako je bilo takrat v vsaki delniški hiši.

Dnevi vojne so tekli in nekega dne se je partizanom pridružil Angelin oče. Družina je ostala brez gospodarja. Se z večjo vneto so se lotili dela za partizane, saj je bil zdaj med njimi njihov oče. Velikokrat je prenašala pošto, tudi takrat, ko se na pot s pismom v Poljane ali Gorenjo vas ni upal nihče drug.

Tako je bilo vsa štiri leta vojne. Potem je prišlo leto 1945, pomlad, polna pričakovanja. Sovražnik je bil poražen in doživljal je še zadnje udarce, toda smrtno zadeta zver je vedno najbolj nevarna.

Sovražna drhal — Nemci, domobranci, vlasovci — ki se je v te kraje natepla ob umiku, je uprizorila še zadnjo ofenzivo. Seveda so prišli tudi v Delnice. Tri dni so bili v vasi samo Nemci. Čeprav je bila vas dolgo časa svobodna, je bilo življenje »pod Nemci« še kar znošno. Pekel se je začel s prihodom do-

mačih izdajalcev. Ti so poznali vse ljudi in začelo se je brezobzirno maščevanje. Vrstila so se zaslišanja, zapiranja in mučenja.

Tudi pri Pavletovih so se ustavili. Takoj so zastražili mamo, oba brata, sestro in še nekatere »nevarne ljudi«. Zapor so imeli kar v njihovi hiši. Angelce takrat na srečo ni bilo doma, saj je služila pri kmetu tam na drugem koncu vasi. Ker fašistični rablji niso mogli ničesar izvedeti, so si še zadnjič umazali roke s krvjo. Že v hiši so ustrelili enega brata in zaplapolal je tudi rdeči petelin. V hiši je zgorela mati, ki so jo zaprli v zgornje prostore, ostale ujetnike pa so odgnali. »Takrat sta pogoreli tudi Šostarjeva in Ocirkova domačija; bilo je strašno...«, se spominja tovarišica Angelca.

Ko so ji povedali, kaj se je zgodilo, se je skrila pri sosedovih, da bi ne dobili tudi nje. Seveda ni vedela, kako so bili fašisti prepričani, da so dobili doma vso Pavletovo družino.

Preostale ujetnike so odgnali proti

Poljanam. Že med potjo so pri vasi Podobeno ustrelili Angelčino sestro in sosedovo hčer — obe sta bili skojevki. Na pokopališču v Poljanah so ustrelili še drugega brata... Ko so čez nekaj dni izvedeli, da je Angelca ostala živa, so prišli tudi ponjo. Na srečo jih je pravočasno zagledala in se skrila med sosedove otroke. Niso je prepoznali in tako se je rešila.

Da bi bilo gorje popolno, je sedmega aprila padel tudi oče. Nedaleč od vasi je imel v oskrbi dva ranjena partizana. Videl je, da prihajajo Nemci. Bilo je prepozno, da bi se umaknil, in pokosili so ga strelji. Tako je najmlajša Pavletova iz Delnic tik pred nastopom svobode izgubila vse svoje najdražje in tudi dom.

Danes živi tovarišica Angelca Bernik s svojo družino v hiši, ki stoji na pogorišču stare; na tiste strahotne dni pa spominja samo še spominska plošča na pročelju novega doma.

IVO KRZISNIK

TV-15
za
mladino

Miške

Nekega dne mi je sosedov stric pripovedoval, kaj vse je doživel med narodnoosvobodilnim bojem. »Včasih smo se tudi nasmejali, čeprav so bili takšni trenutki res bolj redki,« mi je dejal.

Neko noč je šel s partizani polhe lovit. Nastavili so past in čakali. Zakurili so tudi ogenj. Čez nekaj časa se je past sprožila. Eden od partizanov je vstal. »Čisto majcen je, še za usta ga ni,« je rekel. Nastavil je znova. Čez nekaj časa se je past spet sprožila. Partizan je pogledal in rekel: »Čisto majhen polhek je.« Potem je past znova nastavil. Ko se je še enkrat sprožila, je vstal, izpraznil past in prinesel tri miške...

ANDRIJAN PAVLIN

Pohod

Dne 4. februarja smo imeli taborniki Selškega odreda partizanski pohod. Šli smo v Dražgoše, kjer so bili pozimi leta 1942 hudi boji med Nemci in borci Cankarjevega bataljona. Pohoda smo se udeležili tudi medvedki in čebelice, najmlajši člani Selškega odreda iz Železnikov.

Zbrali smo se ob osmi uri na Češnjici, od koder smo krenili do Rudnega. Do tam je kar šlo zlahka, potem pa se je začela pot strmo vzpenjati. Sonce je pripekalo in kljub zimskemu času nam je bilo pošteno vroče.

V Dražgošah smo si najprej ogledali del tekmovanja v smučarskih tekih. Nato pa smo se odpravili k Bičkovi skali. Vendar prav do skale nismo mogli priti, ker so tam tekmovalci v biatlonu že streljali. Ker smo bili precej utrujeni, smo posedli na hlode in se odpočili. Nato smo se začeli kepati. Kepe so veselo frčale naokrog, in šele ko smo bili vsi že čisto beli, smo odnehali.

Okoli poldneva smo se odpravili proti domu. Med potjo smo se pogovarjali in peli partizanske pesmi. Tako je pot do Češnjice hitro minila in že smo se morali posloviti.

JANJA KALAN

kramljanje

Draga Milena!

Ko nam je tovarišica v šoli povedala, da moramo za domačo nalogo napisati spis z vsebino iz narodnoosvobodilnega boja — in to še po pripovedovanju — sem se kar prestrašila. Iz te moke ne bo kruha, sem rekla sama sebi in se odpravila domov. Pa se je kar na dobro obrnilo: pripoved, ki vam jo pošiljam, ni samo resnična, ampak tudi zanimiva. Ko sem prišla domov, sem namreč očku povedala, kakšna naloga me čaka, in svetoval mi je, naj stopim k sosedu. Nisem ga obiskala zaman, saj sem zvedela eno izmed mnogih dogodivščin, ki jih je preživel v vojni dneh. Prispevku sem dala naslov »Partizanska zgodba iz domačega kraja«, lahko pa ga seveda spremenite.

Danes se ti, kakor sama dobro veš, oglašam prvič in obljubljam, da tudi ne zadnjič. Upam, da prispevek ni preslab. Za objavo gotovo še ni, a saj je vseeno, saj sem komaj začela. Imam pa še veliko spisov, ki ti jih bom poslala in tako postala tvoja redna sodelavka.

Prejmite lepe pozdrave!

Mira Cicmil
Medetova 3
64000 Kranj

Draga Mira!

Kupček spisov mi pošlji takoj, kajti tvoje pismo je hudo obetavno in nepotešena radovednost tudi ni nič kaj prijetna stvar; o prvem prispevku pa je bila tvoja sodba kar prava.

Lepo pozdravljena!

MILENA

Spoštovana urednica!

Po dolgem času se spet oglašam, toda ne s prispevkom. Prosim vas, če lahko prek »TV 15« sporočite, da imam štirinajst let in da hodim v osmi razred. To me namreč sprašuje veliko bralcev. (Tega pisma ni treba objaviti, prosim!)

Pozdrav!

Blanka Kokalj
Smarje-Sap 99
61293 Smarje-Sap

Draga Blanka!

Le z objavo pisemca sem lahko bralcem sporočila tvojo željo, in če sem storila kaj napak, mi oprostite.

Lepo pozdravljena!

MILENA

LE TRETJINA VPISANIH DOŠTUDIRA

Kljub temu, da se je v zadnjih letih število študentov v Sloveniji precej povečalo, se vendar ta porast ni odrazil na številu diplomantov. Na ljubljanski univerzi diplomira le tretjina od vseh vpisanih. Tudi študij se podaljšuje, tako da je sedaj povprečna dobra trajanja študija 6,7 leta.

Delavska enotnost — 3. II. 1973

SO LE STATISTI?

»Porota, takšna, kot je danes, je opravila v določenem obdobju zgodovinsko nalogo. Toda vedno bolj zapleteni družbeni odnosi in iz njih izvirajoče konfliktna situacija so opozorile na številne slabosti porotnega sistema. Sodbe izrečene na osnovi mnenja in prepričanja poklicnih sodnikov. Sodniki porotniki pri tem delikatnem dejanju le statirajo. Torej je porota, takšna kot deluje danes, le demokratska fasada.«

To so besede dr. Mirka Peroviča, sodnika vrhovnega sodišča Jugoslavije, uglednega pravnikarja, ki je sredi peščenih let začel opozarjati na slabosti zdajnjega porotnega sistema.

Večer — 7. II. 1973

HUDA NEVŠEČNOST

Kot vemo, je ena od zelo hudih ne-
všečnosti pri reševanju problemov ne-
kvalitnosti ta, da je ne-
kvalitnost zajeta in
se postopoma razširila tudi na poslovne
banke. Zlasti leta 1971 in v prvi polovici
leta 1972 je bilo veliko število bank, tudi
takih z največjimi sredstvi, ki niso mogle
pravočasno izpolnjevati svojih obvezno-
sti. Tako je bilo zabeleženo lani oktobra,
da je bilo v 260 dneh zaradi ne-
kvalitnosti bank umaknjenih nalogov v po-
prečnem znesku v vsej državi za približno
160 milijonov dinarjev. Ob koncu
leta 1972 je bilo sicer takih nalogov
manj, vendar pa je ne-
kvalitnost posameznih bank bistveno vplivala na po-
slovanje njihovih komitentov, ki niso
mogli opraviti izplačil — čeprav so ime-
li na svojih žiro računih sredstva. Pro-
blemi so se zaradi tega pojavili celo
pri izplačilu osebnih dohodkov.

Gospodarski vestnik — 9. II. 1973

KDO VSE JE V DECEMBRU DELIL

Zgodilo se je, da so tudi nekatere
ugledne ustanove v decembru lani proti-
zakonito delile denar in da bodo v njih
zaposleni delovni ljudje morali vrniti pre-
jeto zneske, a tisti, ki so za to odgo-
vorni, bodo imeli tudi politične posledice.

Med ustanovami, ki se niso mogle
opravičiti, se je znašel celo zvezni se-
kretariat za zakonodajo (!?) in v Srbiji
republiški sekretariat za notranje zadeve
ter sekretariat za finance, za cene, ur-
banizem, zakonodajstvo (!?) in vrhovno
sodišče Srbije.

Kljub temu nam je nekoliko lažje,
ker ta odgovornost ne zadene zveznega
javnega tožilstva in izvršnega sveta Sr-
bije.

Svet — 2. II. 1973

Najmočnejša tajna služba

Potem ko je Huari Bumedien junija 1965 odstavil Ben Belo, ki je bil ustvaril alžirsko vojsko s sovjetsko pomočjo kakih dveh milijard dinarjev, se je splošno odločil za dosti bolj nevtralnopolitiko in je vse do smrti nudi v Alžiriji zatočišče Moizu Combeju, čigar letalo je ugrabil po tistem, ko so Combeja v Kongu odstranili z oblasti in so Združene države sklenile podpreti njegovega rivala Mobutuja. V Indoneziji pa je CIA podprla upor proti Sukarnu, potem, ko je ta zaprosil in tudi dobil sovjetsko orožje ter je po svojem obisku v Moskvi uvedel doma »voden demokratijski«; Združene države so poprej odbile, da mu prodajo letala in orožje za 120 milijonov dolarjev.

Leta 1958 je indonezijsko vojaško sodišče obsodilo na smrt ameriškega pilota Allena Popeja, ki so ga sestrelili med nekim njegovim poletom. Ko so Združene države spreminile svojo sovražno politiko do indonezijskega vodstva, so Popeja pomilostili in osvobodili. Pope je bil zaposlen pri letalskih

družbah, ki so jih ob raznih priložnostih povezovali s CIA, njegov advokat v Ameriki pa je bil Alex E. Carsen, torej tisti, ki je nekaj let kasneje novačil pilote za operacijo proti Kubi v Prašičjem zalivu. Upor v Indoneziji, v katerem je sodeloval Pope, je propadel zato, ker se vojaški poveljnik Abdel Haris Nasution ni hotel pridružiti upornikom — zato pa je nastopil proti Sukarnu kasneje, 30. septembra 1965, po neurejenem in slabo organiziranem državnem udaru komunistov, ki so imeli potem, ko so jih premagali, nad pol milijona ubitih članov.

Najhujši poraz CIA je bil pomladi 1961, ko so poskušali s pomočjo Castru sovražnih kubanskih emigrantov, ki so se izkrcali v Prašičjem zalivu, izvesti invazijo na Kubo. Tedaj se je CIA čutila močno, ker so bile za njo uspešne operacije iz let 1953, 1954 in 1955. Leta 1953 je Kermitu Rooseveltu, imenovanemu »Kim«, nečaku predsednika Theodora ter obenem daljnemu sorodniku predsednika Franklina Delana Roosevelta, uspelo strmoglaviti predsednika perzijske vlade Mohameda Mosadeka ter vrniti na prestol šaha, s čimer si je v krogih CIA pridobil vzdevek »gospod Iran«. V to akcijo je vložil vse svoje osebne napore, pomagal pa mu je neki pustolovec, general Fazolah Zahedi. Leta 1955 je taisti Kim Roosevelt med svojim bivanjem v Kairu pripomogel k temu, da je rešil vsaj ugled in kariero ameriških diplomatov, če že ni mogel

rešiti prijateljstva med Naserjem in Združenimi državami. Ameriški diplomati so namreč tedaj predložili egiptovskemu voditelju nesramen ultimatum, Roosevelt pa je Naserju v naprej svetoval, naj jih ne jemlje preveč resno.

Najbolj zapletena in tvegana operacija CIA, v katero so bili neposredno vpleteni Američani kot npr. najeti piloti De Larm in s katero sta soglašali honduraška in nikaragvanska vlada, je bilo strmoglavljenje prokomunistične gvatemalske vlade pod predsedstvom Jacoba Arbenza Guzmána leta 1954. To akcijo so izvedli uporniki, ki so prišli prek meje pod poveljstvom polkovnika Carlosa Castilla Armasa. Ameriški veleposlanik v Gvatemali John E. Peurifoy je bil upokojeni diplomat, ki so ga znova sprejeli v službo na zahtevo CIA, glavni organizator akcije pa je bil Frank G. Wisner, vodja tajnih služb CIA, ki se je prislavljal svojo akcijo v Berlinu (kjer je dal skopati podtalni kanal med vzhodnim in zahodnim delom mesta, da je lahko prisluškoval pogovorom med Moskvijo in sovjetskimi štabom v Vzhodnem Berlinu).

Sedem let po tistem, ko je pod predsednikovanjem bolj srečnega Eisenhowerja do pike natančno uspela akcija v Gvatemali, je pod predsednikovanjem manj srečnega Kennedyja sramotno propadla kubanska akcija. Wisnerja je nasledil Richard M. Bissell, profesor ekonomije, ki je postal grešni kozel za sramoto, ki so jo Združene države doživle aprila leta 1961 in ki so jo le deloma masčevale marca 1963, ko so izšle ustavitve izgradnje sovjetskih raketnih oporišč na Kubi. Zgodba o Prašičjem zalivu je javno poznana: začelja se z urjenjem tisočev kubanskih emigrantov v Gvatemali, se spremeni tedaj, ko je za Eisenhowerjem postal predsednik Kennedy in se zaplete zaradi rivalstva in nasprotujočih si mišljenj med CIA in Pentagonom zastran tega, ali bi bilo prav ali ne podpreti akcije z ameriškim letalstvom. Odprava je propadla, ker do notranjega upora na Kubi ni prišlo in CIA ter vojski so se medsebojno obtoževali. Fidel Castro je slavil zmago.

Predsednikov brat Robert Kennedy je bil dolgo časa zaposlen s ponižujočimi pogajanjmi, s katerimi mu je naposled uspelo dobiti kubanske ujetnike nazaj v zameno za ameriške traktorje. Med raznimi domnevanji o vzrokih za atentat na predsednika Kennedyja obstaja tudi ta, da je šlo za zaroto, ki so jo vsaj delno organizirali oboroženi in izurjeni kubanski emigranti. Ti so se namreč čutili zapuščeni in izdane potem, ko so se Američani odpovedali invaziji na Kubo v zameno za to, da so Sovjeti leta 1963 umaknili z otoka svoje rakete.

Po propadi opravi leta 1961 je Kennedy zamenjal voditelja CIA. Njen prvi direktor je bil kontraadmiral Roscoe H. Hillenkoetter, temu pa je med korejsko vojno, leta 1950, sledil general Walter Bedell Smith; v začetku leta 1953 je na čelo CIA stopil civilist Allen Dulles, ki je bil Hillenkoetterjev namestnik in ki ga imajo za očeta sodobnega ameriškega vohunstva. CIA je dobila vzdevek »mladoletni prestopnik«; zaradi tega, ker so se Američani odločili za vohunstvo precej kasno.

Vendar pa ima CIA zdaj osemindvajsetkrat večji proračun kot slavna britanska

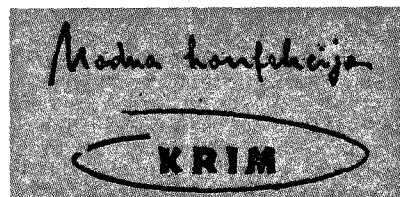
Jana
sodoben ženski tednik

Secret Intelligence Service, SIS (tajna obveščevalna služba), ki sega nazaj do Sira Francisja Walsinghama, državnega sekretarja Elizabete I. in katere sloves je v knjigah obnovil James Bond, v resničnem življenju pa Kim Philby, ki je že bil na tem, da postane njen šef, pa so ga razkrinkali za sovjetskega agenta in je pobegnil v Rusijo. Sovjetska zveza nima svoje CIA oziroma podobne organizacije za usklajevanje informacij. Prav tako nima funkcionarja, ki bi bil zadolžen za osrednje zbiranje in usklajevanje informacij. KGB (Komitet gosudarstvennoj bezopasnosti, odbor za državno varnost) odgovarja in poroča Brežnjevju, generalnemu sekretarju partije, medtem ko GRU, vojaška tajna služba, odgovarja in poroča obrambnemu ministru Grečku.

Najhujši spor, ki ga je CIA povzročila med ZDA in SZ, je bil zaradi izvidniškega letala U-2. To letalo je izdelala tovarna Lockheed in ameriško letalstvo ga sprva ni maralo, potem pa se je zanj odločila vohunska služba, zaradi njegove majhne teže in hitrosti, predvsem pa zaradi višine, ki jo je lahko doseglo (25.000 metrov) in ki je veljala za neranjljivo. Med tistimi, ki so si zamislili U-2, je bil tudi Richard Bissell, organizator neslavne odprave na Kubi. Enega teh U-2, ki ga je pilotiral Francis Gary Powers, so 1. maja 1960 sestrelili nad Sverdlovskim v Uralu.

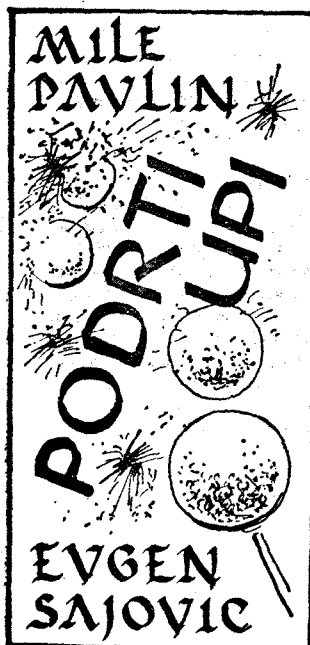
CIA je zagrešila hudo napako, ker ni vedela, da sovjetska raketa SA-2 lahko doseže U-2 (v času kubanske krize leta 1963 je prav tako raketa SA-2 nad Kubo sestrelila vohunsko letalo U-2, ki pa ni pripadalo CIA, ampak strateškemu zračnemu poveljstvu SAC).

(Nadaljevanje prihodnjič)

Ljubljana, Masarykova 4

trgovine: Ljubljana, Kranj, Celje, Maribor, Novo mesto, Postojna, Ajdovščina, Piran, Skofja Loka, Semič, Sodražica in Kamnik

19. Komaj je Janezek sedel, je že spal. Zbudil se je, ko ga je nekdo suval in tresel. Odprl je oči in v mesečini opazil kurirja, ki ga je pripeljal, in še nekoga. »Pojdaj zdaj, še kako uro, pa se boš lahko naspal. Še za noči morava čez cesto.« Komaj je prestavil noge, ko je sledil novemu kurirju, ki je hitel še bolj kot prejšnji, med hojo pa napol spal. V dolini, blizu nekakšne reke, ki je močno šumela, pa je nenadoma začelo pokati, kvišku je švignila raketa, »Beživa«, je dejal kurir in stekel kar so ga noge nosile. Zdal je tudi Janezka minila utrujenost. V takem ognju še ni bil nikoli.

20. S kurirjem sta se ustavila sredi čudnega, nizkega grmovja, kjer so bili zabiti močni koli. »Kaj pa je tole?« je vprašal Janezek. »Tepček, vinograd. Kaj ga še nisi videl?« Kmalu sta prišla do nekakšne kočice, kjer sta se ustavila. V koči je spalo več partizanov in tudi Janezek je v njej prespal ostanek noči. Zjutraj pa so ga zbudili strelji v bližini. Tovariši so bili že budni in njihov poveljnik je že ukazal umik. Ustavili so se v neki gošči in nekdo je odvedel Janezka dalje, proti široki dolini. Kmalu ga je spet izročil drugemu.

21. Bilo je že temno, ko ga je novi kurir odpeljal še bolj daleč v dolino. Tam ga je opozoril, da bosta šla čez železnico in da mora biti tiho. Potem sta se začela po mačje plaziti v nekakšno strmino. Janezek je zaduhel smrad po katranu in že ga je kljub utrujenosti zasrbel jezik, da bi povprašal, kaj to pomeni, toda kurir je pokazal z roko, naj mu sledi, in se pognal v temo. Janezek se je znašel na nekakšnem kupu kamenja, potem pa je komaj še utegnil skočiti čez tirnico, najprej čez eno, nato še čez drugo pa čez plitev jarek in spet čez dve tirnici.